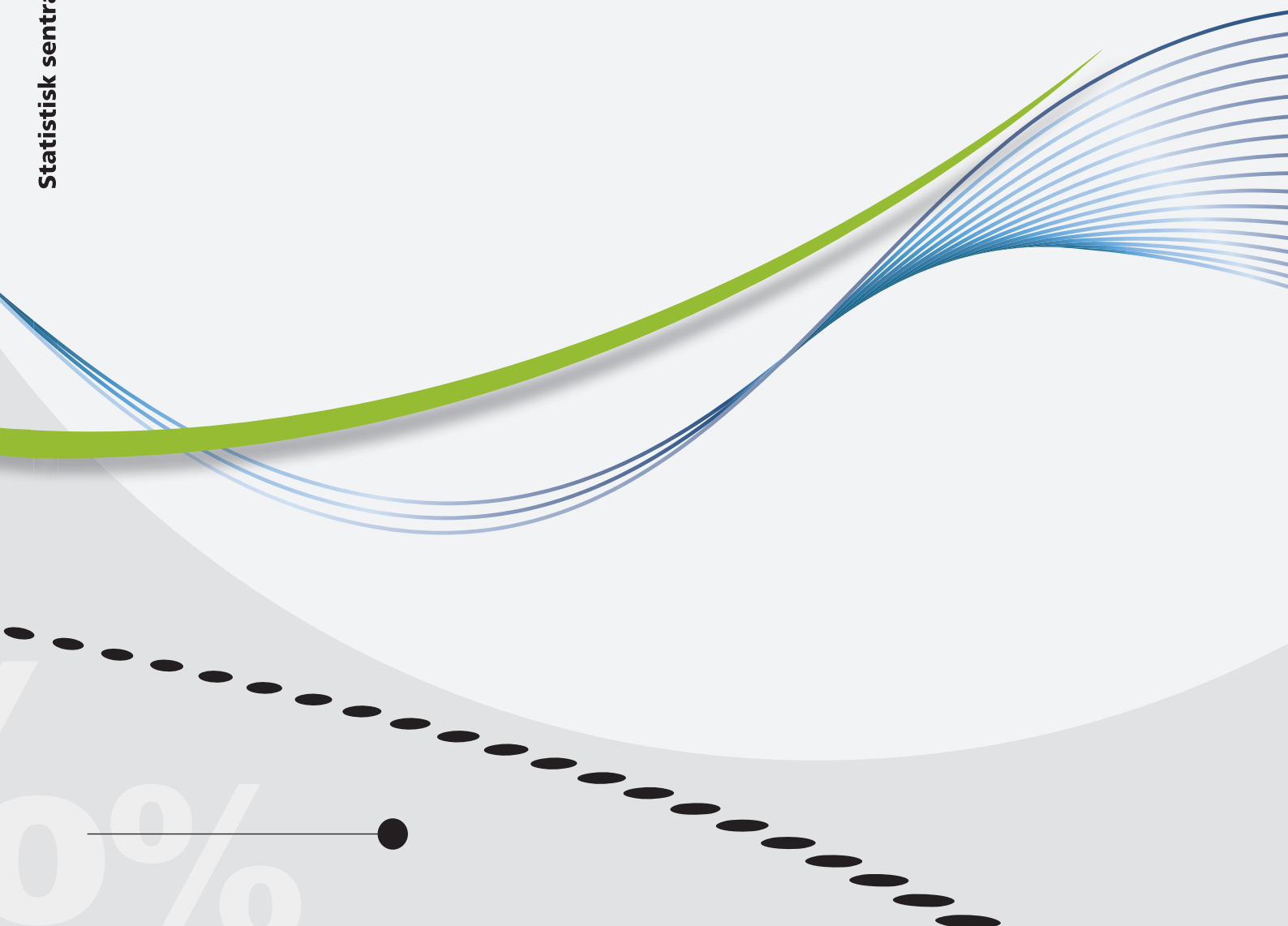

*Øyvind Kleven, Bernt Aardal, Johannes Bergh,
Stine Hesstvedt og Ådne Hindenes*

Valgundersøkelsen 2013
Dokumentasjons- og tabellrapport

*Øyvind Kleven, Bernt Aardal, Johannes Bergh,
Stine Hesstvedt og Ådne Hindenes*

Valgundersøkelsen 2013

Dokumentasjons- og tabellrapport

Notater: I denne serien publiseres dokumentasjon, metodebeskrivelser, modellbeskrivelser og standarder.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert august 2015

ISBN 978-82-537-9191-3 (elektronisk)

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

Statistisk sentralbyrå (SSB) og Institutt for samfunnsforskning (ISF) gjennomførte i 2013 Den norske valgundersøkelsen i forbindelse med stortingsvalget samme år. Undersøkelsen omfattet spørsmål om valgkampen, politikerne, hvilke saker som var viktig for velgerne og valg av politisk parti. I denne rapporten legger SSB frem metodisk dokumentasjon fra undersøkelsen og noen resultater. Ved ISF har forskningsleder Bernt Aardal vært faglig ansvarlig for undersøkelsen. ISF har stått for utarbeidelse av spørreskjemaet, mens SSB har trukket utvalget, gjennomført datainnsamlingen og tilrettelagt datafiler i etterkant. Øyvin Kleven, seksjon for befolkningsstatistikk, er prosjektansvarlig i SSB. Ved Seksjon for personundersøkelser (tidligere seksjon for intervjuundersøkelser) var Maria Høstmark ansvarlig for planlegging og gjennomføring. Thore Nafstad-Bakke sto for trekkingen av utvalget. Trond Båshus og Solveig Myklestad programmerte spørreskjemaet og foretok filetableringen. Magnar Lillegård og Johan Fosen, Seksjon for metoder, bistod med hensyn til frafallshåndtering og utarbeidelse av vektorer for å justere for frafallet. Intervjuene ble foretatt av det lokale intervjukorpset til SSB. Hoveddelen av undersøkelsen har vært finansiert av Kommunal- og Regionaldepartementet.

Statistisk sentralbyrå, 3. august 2015.

Elisabeth Rønning

Sammendrag

Statistisk sentralbyrå (SSB) og Institutt for samfunnsforskning (ISF) gjennomførte i 2013 Den norske valgundersøkelsen i forbindelse med stortingsvalget samme år. Undersøkelsen omfattet spørsmål om valgkampen, politikerne, hvilke saker som var viktig for velgerne og valg av politisk parti. Denne rapporten dokumenter valgundersøkelsen 2013, og inneholder spørreskjema og svarfordeling for de fleste spørsmålene som ble stilt i undersøkelsen. Det er også tatt med tabeller som viser sammenhengene mellom partivalg og bakgrunnsvariabler som kjønn, alder, utdanning, yrke og region. Rapporten dokumenterer også gjennomføringen av undersøkelsen, og tar opp en del metodiske spørsmål knyttet til datakvalitet. Hoveddelen av undersøkelsen har vært finansiert av Kommunal- og moderniseringsdepartementet (tidligere Kommunal- og Regionaldepartementet).

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Innhold	5
1. Innledning	6
2. Opplegg og gjennomføring	6
2.1. Utvalget	6
2.2. Datainnsamling.....	7
2.3. Feltperiode og svarinnngang	7
3. Feilkilder og usikkerhet ved resultatene	8
3.1. Statistisk usikkerhet og feilmarginer ved utvalgsundersøkelser	8
3.2. Avganger	11
3.3. Frafall 11	
3.4. Sammenligning med valgresultatet.....	13
3.5. Målefeil	14
3.6. Frafallshåndtering og vekting	15
4. Begreper og kjennemerker	16
4.1. Yrkesgruppe	16
4.2. Utdanning	17
4.3.inntekt.....	17
4.4. Avhold	17
4.5. Målsak	17
4.6. Religion	17
4.7. Region	17
4.8. By/land	17
4.9. Parti.....	18
4.10. Stemmegivning.....	18
Vedlegg A: Tabeller	19
Vedlegg B: Spørreskjema	28
Vedlegg C: Informasjonsbrev	69
Vedlegg D: Informasjonsbrosjyre	75
Vedlegg E. Postalt oppfølgingsskjema	77
Vedlegg F: Instruks	79

1. Innledning

Statistisk sentralbyrå (SSB) og Institutt for samfunnsforskning (ISF) gjennomførte i 2013 Den norske valgundersøkelsen i forbindelse med stortingsvalget samme år. Undersøkelsen omfattet spørsmål om valgkampen, politikerne, hvilke saker som var viktig for velgerne og valg av politisk parti. I denne rapporten legger SSB frem metodisk dokumentasjon fra undersøkelsen og noen resultater. Hoveddelen av undersøkelsen har vært finansiert av Kommunal- og Regionaldepartementet.

Ved ISF har forskningsleder Bernt Aardal vært faglig ansvarlig for undersøkelsen. ISF har stått for utarbeidelse av spørreskjemaet, mens SSB har trukket utvalget, gjennomført datainnsamlingen og tilrettelagt datafiler i etterkant.

Øyvind Kleven, seksjon for befolkningsstatistikk, er prosjektansvarlig i SSB. Ved Seksjon for personundersøkelser (tidligere seksjon for intervjuundersøkelser) var Maria Høstmark ansvarlig for planlegging og gjennomføring. Thore Nafstad-Bakke sto for trekkingen av utvalget. Trond Båshus og Solveig Myklestad programmerte spørreskjemaet og foretok filetableringen. Magnar Lillegård og Johan Fosen, Seksjon for metoder, bistod med hensyn til frafallshåndtering og utarbeidelse av vektorer for å justere for frafallet. Intervjuene ble foretatt av det lokale intervjukorps til SSB.

Valgundersøkelsen i 2013 inngår i valgforskningsprogrammet ved ISF. Dette programmet ble igangsatt i forbindelse med stortingsvalget i 1957. Det er senere foretatt undersøkelser i forbindelse med samtlige stortingsvalg, med unntak for stortingsvalget i 1961. SSB har gjennomført valgundersøkelser i forbindelse med stortingsvalg siden 1969. Siden valget i 1977 har ISF og SSB samarbeidet om valgundersøkelsene. Formålet med valgundersøkelsen i 2013 er dels å videreføre analyser fra forutgående valg, dels å studere aktuelle tendenser i norsk politikk og unike trekk ved valget i 2013.

Tabell 1.1. Nøkkelopplysninger for undersøkelsen

	Antall	Prosent
Utvalg (personer trukket til å delta)	3 200	
Ekte panel	1 385	
Avgang (personer som ikke lenger tilhører populasjonen)	60	
Bruttoutvalg	3 140	100
Frafall	1 411	45
Nettoutvalg tverrsnitt (gjennomførte personlige intervjuer)	1 726	55
Nettoutvalg ekte panel (personlige intervju)	586	
Innsamlingsmetode		
Besøksintervju	951	55
Telefonintervju	775	45
Frafallsoppfølging (postalt selvutfyllingsskjema 1 side)	247	
Intervjutid	Ca. 60 minutter	
Feltperiode	12. september 2013 – 06. januar 2014	

2. Opplegg og gjennomføring

2.1. Utvalget

Utvalget til undersøkelsen består av 3 200 personer. Populasjonen er norske statsborgere i alderen 18-79 år som har stemmerett ved høstens stortingsvalg. Utvalget er trukket selveiende på en sånn måte at det har tverrsnittegenskaper i 2013. Det er satt sammen på følgende måte:

- Panel: En del av utvalget er et panel bestående av 1 385 respondenter som også ble trukket ut til Valgundersøkelsen 2009. Det vil si både personer som ble intervjuet og personer som gikk til frafall. Disse personene utgjør det "ekte panelet". I tillegg er det supplert med unge i alderen 18-21 år og innvandrere (119 personer). Disse personene utgjør det vi kaller et "uekte panel" da de ikke var med i 2009.
- Det resterende utvalget (1 696) har blitt trukket ut til Valgundersøkelsene for første gang i 2013. Disse personene vil følge panel for undersøkelsen i 2017.

Av de 3 200 som ble trukket ut, gikk 60 personer til avgang da de ikke tilhørte populasjonen lenger (det gjelder døde, bosatte i utlandet eller umyndiggjorte). Bruttoutvalget, som er de respondentene vi forsøkte å oppnå kontakt med, besto dermed av 3 140 personer.

Utvalgene er trukket selveiende (tilfeldig) fra valgmanntallet i henhold til Statistisk sentralbyrås generelle utvalgsplan for besøksintervju. I utvalgsplanen er hele landet inndelt i et sett av utvalgsområder, som igjen er inndelt i 109 strata. Utvalgsområder er kommuner eller grupper av kommuner. Kommuner med lavt innbyggertall er slått sammen med andre kommuner, slik at alle utvalgsområder har minst 7 prosent av samlet innbyggertall i det stratumet området tilhører. I en del tilfeller er mindre omegnskommuner til folkerike kommuner slått sammen med den store kommunen i ett område. Alle kommuner med mer enn 30 000 innbyggere og en del kommuner med mellom 25 000 og 30 000 innbyggere er tatt ut som egne strata. I de enkelttilfellene hvor respondenter i det ekte panelet har flyttet ut av kommuner i utvalgsplanen blir de forsøkt intervjuet og ikke erstattet.

2.2. Datainnsamling

2.2.1. Metode for datainnsamling

Undersøkelsen ble gjennomført som personlig intervju. Intervjueren skal forsøke å gjennomføre intervjuet som besøksintervju. Det var mulig å gjennomføre intervjuet over telefon dersom respondenten ønsket, eller hvis reisetiden for intervjuer var urimelig lang. Andelen besøksintervju i 2013 var 55 prosent – av 1 726 oppnådde intervjuer ble 951 foretatt ved besøk. Resten (775) ble foretatt via telefon. Ved besøksintervju har intervjueren med seg en bærbar PC der svarene til respondenten tastes direkte inn i intervjuprogrammet Blaise.

Ved besøksintervju benytter intervjueren svarkort for å lette intervjuingen. Ved gjennomføring av telefonintervju skulle intervjuerne be respondenten skrive ned den hyppigst benyttede skalaen. Intervjuene ble gjennomført av SSBs lokale intervjukorps. Samtlige respondenter fikk tilsendt informasjon i form av et brev og en alderstilpasset brosjyre.

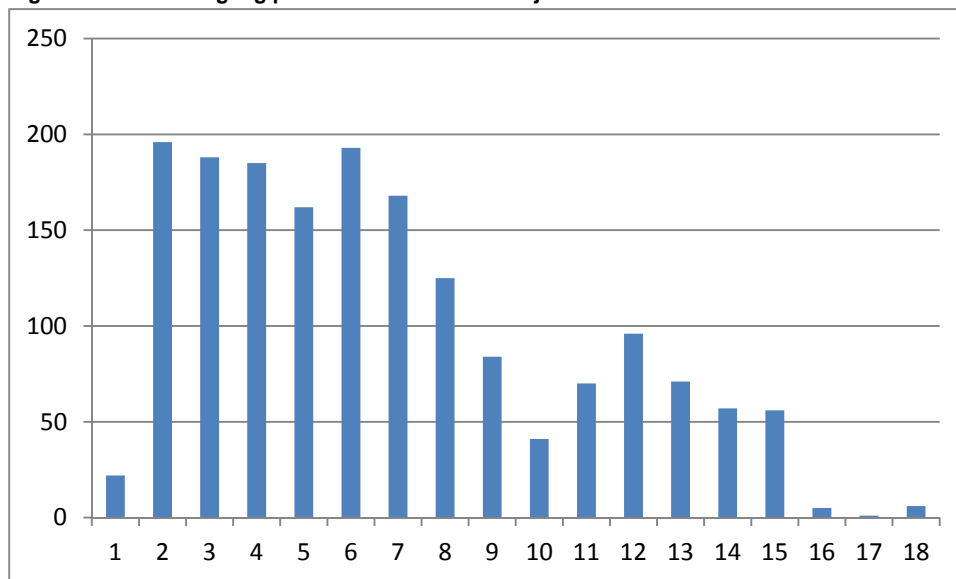
Som en del av frafallsoppfølgingen mottok frafallet etter endt feltperiode et kort spørreskjema på en side med spørsmål om de hadde stemt i valget, hvilket parti de eventuelt hadde stemt på, hva som var de viktigste sakene for egen stemmegivning. 247 respondenter returnerte dette skjemaet.

2.3. Feltperiode og svarinngang

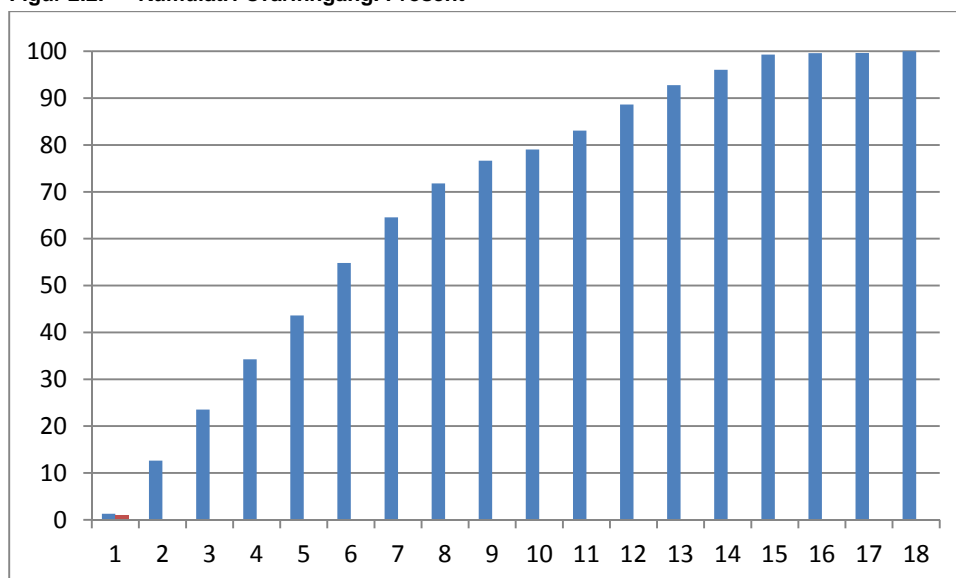
Informasjonsbrev og brosjyre ble sendt ut til svarpersonene 10. september 2013, og intervjuingen startet 12. september. Brevene ble sendt ut så nær valgdatoen som mulig for å unngå påvirkning av svarpersonenes adferd. I en valgundersøkelse med spørsmål om faktisk stemmegivning og motivasjon for deltagelse og valg av politisk parti er det viktig å gjennomføre intervjuet så nært opptil valgdatoen som mulig. Figur 2.1 viser at det ble gjennomført et stort antall intervjuer i de første ukene etter valget, og at antallet faller fra og med uke 8 etter at feltarbeidet startet. Det ble sendt ut et purrebrev i uke 10, og antall intervjuer øker derfor noe i uke 11 og uke 12.

Figur 2.2 viser svarinngangen i kumulert, relativ utgave; det vil si hvor stor andel av intervjuene som er frem til gjeldende målingstidspunkt. Her ser vi at halvparten av intervjuene ble gjennomført i løpet av uke 6. I uke 8 er 70 prosent gjennomført, mens det går fire uker til før nesten 90 prosent er gjennomført. Etter ytterligere seks uker er inngangen minimal.

Figur 2.1. Svarinngang per uke i felt. Antall intervjuer

Figur 2.2. Kumulativ svarinngang. Prosent

3. Feilkilder og usikkerhet ved resultatene

3.1. Statistisk usikkerhet og feilmarginer ved utvalgsundersøkelser

Utvalget til valgundersøkelsen er trukket tilfeldig fra manntallet til stortingsvalget 2013. Gjennom utvalgsundersøkelser kan vi anslå forekomsten av ulike fenomener i en stor gruppe (populasjonen) ved å måle forekomsten bare i et mindre utvalg som er trukket fra populasjonen. Det gir store besparelser sammenlignet med om vi skulle gjennomført målingen i hele populasjonen, men samtidig får vi en viss usikkerhet i anslagene. Denne usikkerheten kan vi beregne når vi kjenner sannsynligheten for at hver enkelt enhet i populasjonen skal bli trukket til utvalget.

Metoden som brukes til å beregne et anslag (estimatet), kalles en estimator. Det er to aspekter ved en estimator som er viktige. For det første bør estimatoren gi omtrent korrekt verdi ved gjentatte forsøk. Det vil si at den "treffer målet" i den forstand at ved gjentatt trekking av utvalg, vil gjennomsnittsverdien av estimatene være sentret rundt den sanne populasjonsverdien; estimatoren er *forventningsrett*. I tillegg trenger vi et mål på hvor stor variasjon rundt populasjonverdien estimatene har ved gjentatt

trekking av utvalg. Det er denne variasjonen som er den statistiske usikkerheten til estimatet, og det vanlige målet er *standardfeilen*, SE (fra det engelske begrepet "standard error"), til estimatet. SE er definert som det estimerte standardavviket til estimatoren. SE forteller dermed hvor mye et anslag i gjennomsnitt vil avvike fra den sanne verdien.

Som en illustrasjon: La oss si vi ønsker å estimere prosentandelen kvinner, P_0 , i en befolkning (populasjon) med størrelse N . Anta utvalget av størrelse n er trukket tilfeldig, det vil si at alle enheter har samme sannsynlighet n/N for å bli med i utvalget. La P være prosentandelen kvinner i utvalget. Da er P en forventningsrett estimator for P_0 og standardfeilen er gitt ved:

$$SE(P) = \sqrt{\frac{P(100 - P)}{n} \cdot \left(1 - \frac{n}{N}\right)}.$$

Estimeringsfeilen vi begår er forskjellen mellom P og P_0 . Denne er selvfølgelig ukjent, men vi kan gi et anslag, *feilmarginen*, på hvor stor den med en gitt sannsynlighet kan være. Feilmarginen er definert som $2 \cdot SE$. Intervallet

$$(P - 2 \cdot SE, P + 2 \cdot SE)$$

er et 95 prosent konfidensintervall. Det betyr at sannsynligheten for at intervallet dekker den sanne verdien P_0 er 0,95 (95 prosent). Eller sagt på en annen måte, ved gjentatte utvalg så vil 95 prosent av intervallene dekke den sanne verdien P_0 . Vi sier da at det er 95 prosent *sikkerhet* for at det *beregnete* intervallet dekker den sanne verdien. For utledning av disse formlene og tilsvarende resultater for andre typer variable og for mer kompliserte utvalgsplaner som stratifiserte utvalg og flertrinnsutvalg viser vi til Bjørnstad (2000).

I faktaboksen oppsummeres begrepsdefinisjoner og formler for estimering av prosenttall i en populasjon.

Statistisk usikkerhet for estimering av prosentandel av et kjennetegn ved enkelt tilfeldig utvalg

N	antall enheter i populasjonen
n	antall enheter i utvalget, trukket enkelt tilfeldig
P_0	prosentandel i populasjonen med kjennetegn a
x	antall enheter i utvalget med kjennetegn a
P	prosentandel i utvalget med kjennetegn a , $P = 100 \cdot (x/n)$
$100 - P$	prosentandel i utvalget som ikke har kjennetegn a

Utvalgsvarians $Var(P) =$

95 prosent konfidensintervall for P_0 : $P \pm 2 \cdot SE$

Standardfeil: $SE =$

Feilmargin = $2 \cdot SE$

I de fleste utvalgsundersøkelsene i SSB utgjør utvalget en svært liten del av populasjonen. Undersøkelsene tar sikte på å dekke store populasjoner, som for eksempel den norske befolkningen i sin helhet, alle arbeidstagere, alle norske bedrifter osv. Utvalgene som skal dekke disse populasjonene er små i forhold til populasjonsstørrelsene. Det betyr at utvalgsandelen n/N er negligjerbar i formelen for SE , og vi kan benytte formelen

$$SE = \sqrt{\frac{P(100 - P)}{n}}$$

Vi legger merke til at konfidensintervallets størrelse er avhengig av størrelsen på utvalget, men ikke av populasjonen. Standardfeilen blir mindre dess flere som er med i utvalget, og sammenhengen mellom størrelsen på standardfeilen og n er ikke lineær. For å få standardfeilen halvert, med samme verdi av P , så må utvalgsstørrelsen firedobles.

Vi ser at standardfeilen er størst når utvalgsresultatet er 50 prosent, og avtar symmetrisk etter hvert som prosentandelen nærmer seg 0 og 100.

I stedet for å foreta beregninger for hvert enkelt resultat, kan tabell 3.1 benyttes. Den viser standardfeil for observerte prosentandeler etter utvalgets størrelse, trukket enkelt tilfeldig. Utvalget til valgundersøkelsen 2013 er riktignok ikke trukket enkelt tilfeldig i ett trinn fra hele populasjonen. Den er trukket i to trinn i henhold til SSBs generelle utvalgsplan. Tidligere opererte man med en tommelfingerregel at man ganget standardfeilen med 1,5 for SSB generelle utvalgsplan. Analyser av den såkalte designeffekten, forholdet mellom utvalgsvariansen for enkelt tilfeldig trekking og variansen for SSBs generelle utvalgsplan, for valgundersøkelser og undersøkelser om politiske holdninger viser at designeffekten er svært lav og i mange tilfeller en. Vi benytter derfor her standardfeilen for enkelt tilfeldig utvalg for å gi en generell illustrering av usikkerheten.

Tabell 3.1. Standardfeil i prosentpoeng for observerte prosentandeler ved ulike utvalgs-størrelser, for enkelt tilfeldig utvalg

$n: \setminus P:$	5/95	10/90	15/85	20/80	25/75	30/70	35/65	40/60	45/55	50/50
25	4,4	6,0	7,1	8,0	8,7	9,2	9,5	9,8	9,9	10,0
50	3,1	4,2	5,0	5,7	6,1	6,5	6,7	6,9	7,0	7,1
100	2,2	3,0	3,6	4,0	4,3	4,6	4,8	4,9	5,0	5,0
200	1,5	2,1	2,5	2,8	3,1	3,2	3,4	3,5	3,5	3,5
300	1,3	1,7	2,1	2,3	2,5	2,6	2,8	2,8	2,9	2,9
500	1,0	1,3	1,6	1,8	1,9	2,0	2,1	2,2	2,2	2,2
1 000	0,7	0,9	1,1	1,3	1,4	1,4	1,5	1,5	1,6	1,6
1 200	0,6	0,9	1,0	1,2	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4
1 500	0,6	0,8	0,9	1,0	1,1	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3
2 000	0,5	0,7	0,8	0,9	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1
2 500	0,4	0,6	0,7	0,8	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
3 000	0,4	0,5	0,7	0,7	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9

Et utvalgsresultat på 40 prosent fra enkelt tilfeldig utvalg med 1200 enheter har en standardfeil på 1,4 prosentpoeng. Dvs. at feilmarginen er 2,8 prosentpoeng og 95 prosent konfidensintervall er (37,2 - 42,8) prosent. Vi kan anslå med 95 prosent sikkerhet at andelen i populasjonen ligger mellom 37,2 og 42,8 prosent.

Eksempel på bruk av formel og tabell

Vi ønsker å anslå andelen motstandere av norsk EU-medlemskap i Norge. Vi har trukket et enkelt tilfeldig utvalg på 3 000 respondenter (n) fra den stemmeberettigede delen av den norske befolkningen, som i 2009 utgjorde omtrent 3 500 000 personer (N). 1 400 (x) av de spurte oppgir at de er motstandere, de resterende 1 600 er enten tilhengere eller usikre. Andelen motstandere er da $x/n = 1\,400 / 3\,000 = 0,467$, eller 46,7 prosent. Siden $n/N = 0,0009$ så kan vi bruke den forenklete formelen for SE og får konfidensintervallet

$$46,7 \pm 2 \sqrt{\frac{46,7(100 - 46,7)}{3000}} = 46,7 \pm 2(0,91) = 46,7 \pm 1,8.$$

Estimatet for andelen EU-motstandere er altså 46,7 prosent. Feilmarginen for estimatet er 1,8 prosent, mens konfidensintervallet med 95 prosent sikkerhet forteller at andelen ligger mellom 44,9 og 48,5 prosent.

Vi kan også bruke tabell 1. Vi går inn på raden 3 000 og kolonnen 45/55; som er kolonnen som ligger nærmest resultatet. I tabell 1 leser vi at standardfeilen er 0,9. Et 95 prosent konfidensintervall blir da $46,7 \pm 2(0,9) = 46,7 \pm 1,8$, som er det samme som over.

Oftest er det ønskelig å sammenligne prosenttall for flere grupper. Når to usikre tall sammenlignes, vil usikkerheten på forskjellen mellom dem vanligvis bli større enn usikkerheten knyttet til hvert enkelt tall. Standardfeilen til forskjeller mellom to prosenttall er lik kvadratroten av summen av kvadratene av standardfeilene til enkelttallene. Når en har anslag for standardfeilene til slike forskjeller, kan en konstruere konfidensintervall for den sanne verdi på samme måte som beskrevet ovenfor.

3.2. Avganger

Med avgang menes personer som ikke lenger tilhører målgruppen for undersøkelsen, herunder døde og personer som er utvandret til utlandet. Utvalget er trukket fra manntallet så nært som mulig opp til intervjustart for å minimere antall avganger. Av tabell 3.2 ser vi at det er 60 personer av det opprinnelige utvalget på 3 200 personer er registrert som avgang.

Et potensielt problem i forbindelse med valgundersøkelsen er at personer bosatt i utlandet med stemmerett ikke kan bli intervjuet. Dersom det blir mange avganger på grunnlag av dette, kan det oppstå problemer med hensyn til defineringen av populasjonen, som per i dag utelukker personer som er bosatt i utlandet. Av tabell 3.2. ser vi at omtrent 1 prosent av utvalget har flyttet ut av landet, noe som tilsier at dette forholdet ikke utgjør noe stort problem.

Tabell 3.2 Avgang etter årsak

Avgang	Antall personer	Prosent av avgang	Prosent av utvalg
Avgang i alt	60	100,0	1,9
Død	8	13,3	0,3
Bosatt i utlandet i over 6 måneder	39	65,0	1,2
Andre årsaker	13	21,7	0,4

3.3. Frafall

Utvalget vi står igjen med etter at avganger er fjernet kalles bruttoutvalg, som er det utvalget av personer vi faktisk forsøker å intervju. De personene vi oppnådde intervju med inngår i det som kalles nettoutvalget. Personer i bruttoutvalget som vi ikke oppnår intervju med, kalles frafall.

I undersøkelsen ble 1 414 personer registrert som frafall, det vil si 45 prosent av bruttoutvalget. Frafallet består av flere komponenter. Tabell 3.3 viser at "ønsker ikke å delta" er den viktigste frafallsårsaken. Nesten 60 prosent av frafallet i undersøkelsen skyldes dette forholdet. Ellers er det verdt å merke seg at vi også har en relativt høy andel av "ikke oppnådd kontakt", over 30 prosent av frafallet..

Tabell 3.3. Frafall

Frafall	Antall	Prosent av frafall
Frafall i alt	1414	100,0
Ønsker ikke å delta	833	58,9
Forhindret fra å delta	110	7,8
Ikke oppnådd kontakt	448	31,7
Annet frafall	23	1,6

Tabell 3.4 viser gjennomførte intervju og frafall etter årsak, brutt ned på kjønn, alder, utdanning og region. Svarprosenten er 4 prosentpoeng høyere blant menn enn kvinner. Årsaken til forskjellen er at kvinner i noe større grad enn menn oppgir at de "ikke ønsker å delta". Svarprosenten er relativt høy blant de aller yngste respondentene, mens svarprosenten er lavest i aldersgruppen 30-39 år. Deretter stiger svarprosenten for de neste aldersgruppene før den synker blant de aller eldste. Når det gjelder frafallsårsaker, ser vi at det er vanskelig å komme i kontakt med respondenter yngre enn 30 år – og da særlig med aldersgruppen 25-29 år. Forskjellen i svarprosent mellom disse to skyldes stort sett at sistnevnte er vanskeligere å treffe.

I forhold til utdanningsnivå, er det en klar tendens til at svarprosenten øker jevnt fra laveste til høyeste utdanningsnivå. "Ønsker ikke å delta" er hyppigste årsak for frafall på alle utdanningsnivåer, men andelen er vesentlig lavere på høyere nivå enn på lavere nivåer. Med henblikk på regionale forskjeller, viser tabellen at respondenter i Nord-Norge utmerker seg med høyest svarprosent, mens Østlandet ellers er den regionen med lavest svarprosent. Ellers er det ingen klare og entydige tendenser i årsaker til frafall på tvers av regioner i valgundersøkelsen for 2013. De nederste radene i tabellen viser en klar sammenheng mellom valgdeltagelse og villighet til å delta i valgundersøkelsen. Villigheten til å delta i undersøkelsen er om lag 20 prosentpoeng høyere blant personer som har stemt enn blant dem som ikke har stemt. En stor del av denne forskjellen skyldes at personer som ikke har stemt, ikke ønsker å delta, men også at de oftere er forhindret og vanskeligere å få tak i.

Tabell 3.4. Intervju og frafall etter årsak brutt ned på kjønn, alder, utdanning, region og valgdeltakelse

	I alt	Intervju	Ønsker ikke å delta	Forhindret	Ikke truffet	Annet frafall	Antall personer
I alt	100,0	55,1	26,4	3,5	14,3	0,7	3140
Kjønn							
Mann	100,0	57,3	24,3	3,1	14,8	0,6	1531
Kvinne	100,0	53,0	28,5	3,9	13,8	0,9	1609
Alder							
18-24 år	100,0	52,1	25,8	1,2	19,4	1,5	403
25-29 år	100,0	52,1	16,7	1,7	28,3	1,3	240
30-39 år	100,0	44,9	29,7	2,4	21,6	1,4	499
40-49 år	100,0	59,4	24,5	2,4	13,5	0,2	621
50-59 år	100,0	58,4	26,1	3,9	11,3	0,3	591
60-69 år	100,0	59,4	27,8	5,8	6,4	0,6	503
70 år -	100,0	55,5	32,5	7,8	3,9	0,4	283
Utdanning							
Ingen utdanning/grunnskole	100,0	45,7	32,3	4,8	16,4	0,8	752
Videregående	100,0	52,9	29,5	3,6	13,4	0,7	1377
Universitet/høyskole	100,0	65,9	17,6	2,1	13,7	0,7	986
Uoppgitt	100,0	28,0	32,0	16,0	24,0	0,0	25
Region							
Akershus og Oslo	100,0	51,7	27,8	3,6	16,4	0,6	702
Hedmark og Oppland	100,0	53,9	27,6	3,3	15,2	0,0	243
Østlandet ellers	100,0	52,3	27,9	5,2	14,0	0,6	621
Agder og Rogaland	100,0	55,5	24,0	4,1	13,9	2,5	438
Vestlandet	100,0	53,2	29,3	3,3	13,8	0,4	543
Trøndelag	100,0	60,0	25,4	1,4	13,2	0,0	280
Nord-Norge	100,0	67,1	19,2	1,6	11,5	0,6	313
Valgdeltakelse							
Stemt	100,0	59,6	24,7	2,7	12,4	0,7	2490
Ikke stemt	100,0	37,9	33,1	6,8	21,5	0,8	650

Både i totaltelling og utvalgsundersøkelser kan det oppstå utvalgsskjevhet som en følge av frafall. Utvalgsskjevhet innebærer at fordelingen etter et bestemt kjennemerke er annerledes blant dem som svarte enn dem som ble forsøkt intervjuet. Dersom personer med bestemte kjennetegn deltar systematisk mindre enn andre, oppstår en systematisk skjevhet. Systematisk skjevheter kan være uheldige fordi de fører til nettoutvalget (de som er intervjuet) ikke er representativt for den populasjonen man er ute etter å undersøke. Av den grunn er det viktig å ha oversikt over frafallet, slik at man får kjennskap til hvor skjevt utvalget er i forhold til populasjonen. Det gjør det også mulig å korrigere utvalget for kjente skjevheter. I tabell 3.5 ser vi fordelingen på enkelte sentrale kjennemerker i brutto- og nettoutvalget for undersøkelsen. De med lav utdanning ("ingen utdanning/grunnskole") er noe underrepresentert i nettoutvalget. Motsatt er de med høy utdanning (universitet/høyskole) noe overrepresentert i nettoutvalget (+ 6,2). Dette er en tendens som er nokså vanlig i utvalgsundersøkelser. Denne typen skjevheter vil sjelden ha innvirkning på resultatet, men dersom man analyserer variabler som korrelerer sterkt med utdanning, kan man vurdere å vekte opp for dette. I forhold til valgdeltakelse, er de som stemte overrepresentert, mens hjemmesitterne er tilsvarende underrepresentert (-6,5). Nettoutvalget er ellers i nokså stor overensstemmelse med bruttoutvalget når det gjelder fordelingen på de andre kjennmerkene.

Tabell 3.5. Frafall etter kjønn, alder, region og valgdeltakelse

	Bruttoutvalg	Frafall	Nettoutvalg	Netto-Brutto
Kjønn				
Mann	48,8	46,4	50,7	2,0
Kvinne	51,2	53,7	49,3	-2,0
Alder				
18-24 år	12,8	13,7	12,2	-0,7
25-29 år	7,6	8,2	7,2	-0,4
30-39 år	15,9	19,5	13,0	-2,9
40-49 år	19,8	17,9	21,3	1,6
50-59 år	18,8	17,4	20,0	1,1
60-69 år	16,2	14,5	17,3	1,1
70 år -	9,0	8,9	9,1	0,1
Utdanning				
Ingen utdanning/grunnskole	24,0	28,9	19,9	-4,1
Videregående	43,9	46,0	42,1	-1,7
Universitet/høyskole	31,4	23,8	37,6	6,2
Uoppgitt	0,8	1,2	0,4	-0,4
Region				
Akershus og Oslo	22,4	24,0	21,0	-1,4
Hedmark og Oppland	7,7	7,9	7,6	-0,2
Østlandet ellers	19,8	21,0	18,8	-1,0
Agder og Rogaland	14,0	13,8	14,1	0,1
Vestlandet	17,3	18,0	16,7	-0,6
Trøndelag	8,9	7,9	9,7	0,8
Nord-Norge	10,0	7,3	12,2	2,2
Valgdeltakelse				
Stemt	79,3	71,4	85,8	6,5
Ikke stemt	20,7	28,6	14,2	-6,5
Antall	3140	1414	1726	

3.4. Sammenligning med valgresultatet

Før vi går inn på sammenlignbarhet med valgresultatet er det på sin plass å minne om at hensikten med valgundersøkelsene ikke er å lage anslag for valgdeltakelse eller valgresultat. Hovedhensikten er å avdekke bakenforliggende forhold for politiske preferanser og endringer i disse. Likevel er sammenligninger mellom valgundersøkelsen og selve valgresultatet interessant, fordi det gir en indikasjon på hvor god kvaliteten på innsamlede dataene er. Det unike med intervjudata om valgdeltakelse og stemmegivning er at det foreligger en fasit vi kan sammenligne dataene med, nemlig selve valgresultatet. Når det gjelder valgdeltakelse, har vi dessuten tilgang til registervariabler som kan fortelle oss om en person i utvalget vårt stemte eller ikke. Dette kan vi sammenholde med intervjuopplysninger. Bruk av registeropplysninger bidrar til at deltagelsen i utvalget blir justert slik at resultat i utvalget er mer i tråd med det faktiske valgresultatet. Men, siden deltagelsen etter register også er høyere enn det faktiske resultatet, innebærer det at hjemmesitterne er underrepresentert i nettoutvalget. Dette har hele tiden vært et gjennomgående trekk ved valgundersøkelsene, og følger til en viss grad av undersøkelsens innhold. Tabell 3.6 viser andelen som oppga at de stemte i valget, andelen som stemte i henhold til manntallet og den offisielle valgdeltakelsen for valgundersøkelsene 2005-2013. Denne tidsserien viser for det første at frafallet fører til at andelen som har stemt i valget blir overrepresentert på mellom 7 - 9 prosentpoeng, videre ser vi at det er en tendens til at flere respondenter svarer at de har stemt ved valget en som faktisk har gjort det. Dette kommer vi tilbake til senere.

Tabell 3.6. Andel som oppga å stemme ved valget i undersøkelsen, andel av intervjuede som var avkrysset i manntallet, offisiell valgdeltakelse. Stortingsvalgene 2005-2013. Prosent

	2005	2009	2013
Oppga at det stemte i valget	89,2	88,6	89,7
Stemte i henhold til manntallet	86,0	84,5	85,8
Offisiell valgdeltakelse	77,4	76,4	78,2

Tabell 3.7 gjengir partifordelingen for utvalgene i 2005, 2009 og 2013 for dem som har stemt i følge registeret. I alle disse undersøkelsene er Fremskrittspartiet underrepresentert mens Høyre og SV i noen grad har vært overrepresentert. Differansen mellom utvalg og valgresultat holder seg stabilt rundt 4 prosentpoeng for Fremskrittspartiet. I 2013 er også Venstre overrepresentert. Avvikene mellom utvalgsresultat og valgresultatet er likevel akseptable siden hovedhensikten er som nevnt ikke å lage et

anslag for valgresultatet, men å avdekke bakenforliggende forhold for politiske preferanser og endringer i disse.

Tabell 3.7. Respondentenes svar på spørsmålet "Hvilket parti stemte du på?" og valgresultat, 2005-2013. Prosent

	2005			2009			2013		
	Valgunders.	Valg	Diff	Valgunders.	Valg	Diff	Valgunders.	Valg	Diff
Rødt (RV)	1,1	1,2	-0,1	1,4	1,3	0,1	1,3	1,1	0,2
SV	10,4	8,8	1,6	8,3	6,2	2,1	4,7	4,1	0,6
Ap	33,8	32,7	1,1	34,7	35,4	-0,7	30,4	30,8	-0,4
Venstre	5,8	5,9	-0,1	4,5	3,9	0,6	7,4	5,2	2,2
KRF	5,4	6,8	-1,4	4,6	5,5	-0,9	6,1	5,6	0,5
Senterpartiet	7,7	6,5	1,2	6,7	6,2	-0,5	5,5	5,5	0,0
Høyre	16,2	14,1	2,1	20	17,2	2,8	28,3	26,8	1,5
FRP	18,5	22,1	-3,6	19,3	22,9	-3,6	12,2	16,3	-4,1
MDG	..	..	..	..	..	..	3,0	2,8	0,2
Andre	1,2	1,9	-0,7	0,5	1,4	-0,9	1,1	1,8	-0,7
N	1 735			1452			1469		

3.5. Målefeil

Målefeil er avviket mellom den sanne verdi og den målte verdi. I mange tilfeller vil det by på store problemer å definere hva som er en sann verdi, spesielt i måling av holdninger, ønsker og liknende. Målefeil er gjerne den feilkilden som gjør mest skade på resultatet av statiske undersøkelser. Men de er gjerne vanskelige å avdekke med mindre de er helt åpenbare. Vi skiller gjerne mellom innsamlingsfeil og bearbeidingsfeil. Innsamlingsfeil kan oppstå i det intervjuet foretas, altså i møte mellom intervjuer og respondent. Innsamlingsfeil kan komme av at intervjupersonen avgir feil svar. Det kan skyldes vansker med å huske forhold tilbake i tiden. Det kan også skyldes misforståelser av spørsmål. Når det blir spurt om forhold som folk erfaringsmessig finner kompliserte, må en regne med å få en del feilaktige svar. Bearbeidingsfeil er avvik mellom den verdien som registreres inn og den verdien som til slutt rapporteres ut. Gjennom ulike kontroller har man søkt å finne feil og rette dem opp. Utvalgsmetoden som benyttes i valgundersøkelsene, roterende panel, gjør det mulig å studere og eliminere en del målefeil. Når en har rettet opp feil så langt som det er mulig, er erfaringen at de statistiske resultatene i de fleste tilfeller påvirkes forholdsvis lite av både innsamlingsfeil og bearbeidingsfeil. Virkningen av feil kan likevel være av betydning i noen tilfeller. Det gjelder særlig hvis feilen er systematisk, det vil si at den samme feilen gjøres relativt ofte. Tilfeldige feil har forventningen 0, og medfører ikke skjevhet i estimatene. En tenker seg at feil som ikke er systematiske trekker like mye i hver retning, og at de derfor har svært liten effekt. I valgundersøkelsene spør vi om respondentene stemte i valget. Vi innhenter også opplysninger om respondentene har stemt eller ikke fra manntallskontorene. Ved å kombinere disse to kildene kan vi estimere målefeilen for denne variabelen. I tabell 3.8 viser vi kombinasjonen for svaret om valgdeltakelse i intervjuundersøkelsen krysset mot manntallet for valgundersøkelsene 2005-2013. Vi ser at det er samsvar mellom de to kildene i om lag 95 prosent av tilfellene. Vi ser videre at mellom 4-5 prosent oppgir at de har stemt uten at registeret kan bekrefte dette, mens det er under 1 prosent hvor det er merket av i registeret fra manntallskontoret at respondentene har stemt mens de selv sier de ikke har stemt. Dette fenomenet er velkjent fra metodelitteraturen og kalles en tendens til å svare sosialt ønskelig (se for eksempel Zhang, Thomsen og Kleven 2013). Siden det foreligger en slags norm i samfunnet at man bør delta i valget, er det en tendens til noen av de som takker ja til å være med i undersøkelsen som av ulike grunner ikke har deltatt i valget allikevel hevder de har gjort det. Vi ser her altså et eksempel på en målefeil som er relativt liten og som i de fleste tilfeller vil ha liten betydning for analyser av valgadfærd. Samtidig så er det et eksempel på en målefeil som ikke jevner seg ut på det aggregerte nivået siden det er en klar retning i feilen. For analysen SSB gjør for valgdeltakelse benyttes opplysningene fra registeret, slik at i de tilfellene vil man kunne se bort fra denne tendensen.

Tabell 3.8. Respondentenes svar på spørsmålet "Stemte du ved stortingsvalget?" sammenlignet med registeropplysninger om stemmegivning. Prosent

	2005	2009	2013
Bekreftet valgdeltakelse ¹	85,7	84,5	85,4
Bekreftet hjemmesitting ²	10,0	9,5	9,7
Ikke-bekreftet valgdeltakelse ³	3,9	5,1	4,4
Ikke-bekreftet hjemmesitting ⁴	0,3	0,9	0,5
Antall respondenter	2001	1750	1726

¹ Respondenter som svarte "ja" på valgdeltakelse, og der opplysningen bekreftes av register.

² Respondenter som svarte "nei" på valgdeltakelse, og der opplysningen bekreftes av register.

³ Respondenter som svarte "ja" på valgdeltakelse, og der opplysningen ikke bekreftes av register.

⁴ Respondenter som svarte "nei" på valgdeltakelse, og der opplysningen ikke bekreftes av register.

3.6. Frafallshåndtering og vekting

Vi har observert fra analysen av frafallet at det er en korrelasjon mellom å delta i undersøkelsen og kjennemerker som kjønn, aldersgruppe og utdanning. Videre er det en klar sammenheng mellom å delta i valget og å delta i undersøkelsen. Vi har derfor testet ut en frafallsmodell hvor vi forsøker å rette opp noe av denne skjevheten ved å vekte for de variablene vi har tilgang til for hele bruttoutvalget. I modellen har vi med følgende variabler:

- Stemt i valget fra manntallskontoret: ja, nei
- Kjønn: mann, kvinne
- Aldersgruppe: 17-30, 31-59, Over 60 år
- Utdanning: Ingen utdanning/Uoppgift/Grunnskole, Videregående skole, universitet/Høgskole

Frafallsvekten er beregnet ved hjelp av justeringsceller (tilsvarende enkel etterstratifisering), det vil si forholdet mellom størrelsen på bruttoutvalget i et visst strata og den totale bruttoutvalgsstørrelsen, dividert med forholdet mellom nettoutvalgsstørrelsen for et vist strata og den totale nettoutvalgsstørrelsen. I vårt tilfelle har vi delt inn utvalgene i 36 ulike strata. Vekten w_i for et element i , i stratum h blir:

$$w_i = \frac{N_h / N}{n_h / n}$$

Det er konstruert flere vektsett for denne undersøkelsen. En tverrsnittvekt kalt *intervjuvekt* som benyttes for de 1 726 respondentene som har svart på det personlige intervjuet. En vekt som for de som også har svart på det postale skjemaet, kalt *postvekt*. For panelutvalget er det også konstruert egne vekter etter samme fremgangsmåte som beskrevet ovenfor. Hvilken vekt en skal benytte vil avhenge av hvilke variabler en skal undersøke og eventuelt hvilke undergrupper en skal undersøke.

For å se på effekten av *intervjuvekten* ser vi på uveide og vektete estimater basert på et spørsmål om generell interesse for politikk. Tabell 4.1 viser at det vektete estimatet gir en økning i frekvensen til de som er lite interessert eller ikke interessert i politikk med 3,4 prosentpoeng. Dette er i tråd med vår forventning, andelen som ikke er interessert i politikk ville sannsynligvis være høyere dersom frafallet ikke hadde introdusert noen skjevhet. Den sanne verdi kjenner vi ikke for denne variabelen, men det er grunn til å tro at det vektete estimatet er nærmere den sanne verdi enn det uveide.

Tabell 4.1 La oss begynne med et spørsmål om politisk interesse. Vil du si at du i alminnelighet er...

	Uveid	Vektet	Differanse
Meget politisk interessert	10,9	9,8	-1,1
Ganske interessert	57,5	55,2	-2,3
Lite interessert	28,5	30,9	2,4
Overhodet ikke interessert	3,1	4,1	1,0

For variabelen partivalg ved Stortingsvalget 2013, kan vi sammenlikne estimatene fra undersøkelsen mot det offisielle valgresultatet. Avvikene mellom oppslutningen for partiene i valget og frekvensen i undersøkelsen skyldes ikke utelukkende skjevhet introdusert ved frafall, også forhold ved utvalgsdesignet og spesielt målefeil kan føre til skjevhet. Videre vil selvfølgelig utvalgsvariansen (statistisk

usikkerhet) gjøre at estimatene ikke vil stemme overens med den sanne verdi. Dette betyr at en ikke kan regne med at hele avviket mellom det offisielle valgresultatet og det vi observerer i undersøkelsen kan vektes bort ved justeringsceller. Siden vi er interessert i å studere vandringene mellom partiene innførte vi fra 2009 en frafallsoppfølging i form av et kort postalt skjema. Dette skjemaet på kun en side inneholder spørsmål om partivalg. Bruken av dette oppfølgingsskjema fører til at vi får flere observasjoner for partivalg i panelutvalget, dette reduserer dermed utvalgsusikkerheten. Videre er denne type frafallsoppfølging en vanlig måte å forsøke å redusere frafallskjevheten for noen nøkkelvariabler. Tabell 4.2 viser effekten av dette oppfølgingsskjemaet. Vi har tidligere vist at Fremskrittspartiet er underrepresentert med 4,1 prosentpoeng, Venstre er overrepresentert med 2,2 prosentpoeng og Høyre er overrepresentert med 1,5 prosentpoeng. Etter oppfølgingsskjemaet reduseres Frp's underrepresentasjon til 3,6, Venstres overrepresentasjon reduseres til 1,7, mens Høyre faktisk øker sin overrepresentasjon til 2,5 prosentpoeng. For de fleste partiene blir avviket mindre med unntak av Høyre. Når vi benytter vekten *postvekt* blir avvikene mindre for de fleste partier. Forskjellen for Frp blir nå -3,2, mens den holder seg på 2,5 for Høyre. Ved hjelp av oppfølgingsskjemaet og vektning greier vi altså å redusere Frps underrepresentasjon fra 4,1 til 3,2.

Tabell 4.2. Partivalg. Uveid nettutvalg (personlig intervju), Uveid nettutvalg inkludert postutvalg. Veid nettutvalg inkludert postutvalg. Offisielt valgresultat. 2013. Prosent.

	Uveid nettutvalg (personlig intervju)	Uveid nettutvalg inkludert postutvalg	Veid nettutvalg inkludert postutvalg	Offisielt valgresultat
Rødt (RV)	1,3	1,2	1,1	1,1
Sosialistisk Venstreparti (SV)	4,7	4,3	4,2	4,1
Det Norske Arbeiderparti (A)	30,4	30,7	30,9	30,8
Venstre (V)	7,4	6,9	6,7	5,2
Kristelig Folkeparti (KRF)	6,1	5,8	5,5	5,6
Senterpartiet (SP)	5,5	5,5	5,4	5,5
Høyre (H)	28,3	29,3	29,3	26,8
Fremskrittspartiet (FRP)	12,2	12,7	13,1	16,3
Miljøpartiet de grønne	3,0	2,7	2,7	2,8
Andre	1,1	1,0	1,0	1,8
Antall respondenter	1469	1660		

4. Begreper og kjennemerker

Kodingen av variablene i tabellen er gjort etter følgende retningslinjer:

4.1. Yrkesgruppe

Vi har forsøkt å plassere alle i en yrkeskategori, med unntak av studenter og skoleelever. Det vil si at de som et eget yrke er plassert etter tidligere yrke eller forsørgers yrke (eventuelt forsørgers tidligere yrke). I tabellene har vi imidlertid funnet det riktig å la også pensjonister og hjemmевærende utgjøre en egen kategori. Basis for yrkesinndelingen er *International Standard Classification of Occupations (ISCO)*, jf. C 521 Norges offisielle statistikk, Standard for yrkesklassifisering. Statistisk sentralbyrå, Oslo/Kongsvinger 1998. Denne identifiserer yrkes art: arbeider, funksjonær, fiskere, gårdbrukere. I tillegg er det trukket inn en del tilleggsopplysninger.

1. Selvstendige er delt i to: primærnæringer og andre. Primærnæringene er identifisert via ISCO-koden, for de andre er bare opplysninger om at de er selvstendige brukt (spørsmål BAK.6 i bakgrunnsspørreskjemaet).
2. Funksjonærene er gruppert etter om de arbeider i offentlig eller privat sektor (spørsmål BAK.7 i bakgrunnsspørreskjemaet).

4.2. Utdanning

Her er Statistisk Sentralbyrås standardinndeling i tre kategorier anvendt: Grunnskole, videregående skole og universitet/høyskole. Opplysninger om høyeste fullførte utdanning er hentet fra bakgrunnsspørsmål 28.

4.3. Inntekt

Inntekt regnes som bruttoinntekt før eventuelle fradragposter og skatt. For gifte/samboende regnes ektefellenes/samboernes samlede bruttoinntekt. Inntekt ble delt inn i tre like deler. Lav inntekt vil si inntekt opp til og med 500 000 kroner, middels inntekt er inntekt fra 510 000 kroner til og med 850 000 kroner. Høy inntekt er over 860 000 kroner. Opplysninger om brutto inntekt for husholdningen er hentet fra bakgrunnsspørsmål 29.

4.4. Avhold

Spørsmålene 85 og 86. Avholdsfolk som sier de er svært eller nokså interessert i avholdssaken er plassert i gruppen aktiv avhold. Ikke-avholdsfolk som mener myndighetenes alkoholreguleringer er for strenge har fått benevnelsen protesterende ikke-avhold.

4.5. Målsak

Skriftlig målform (spørsmål 83) er utgangspunkt for plassering i nynorsk- eller bokmålskategorien. De som så sier seg meget eller nokså interessert i målsaken (spørsmål 84), havner i gruppene aktiv nynorsk eller aktiv bokmål.

4.6. Religion

Bakgrunnsspørreskjemaets spørsmål BAK.23 om medlemskap i religiøse foreninger og spørsmålene BAK.24A-C om religiøs aktivitet er anvendt for å konstruere religiøsitetindeksen. Kriteriene for å havne i de ulike kategoriene er gjengitt i tabellen under.

Verdi	Religiøse møter, gudstjenester	Religiøse programmer i radio og TV	Medlemskap i religiøse organisasjoner
Passiv	0 ganger	0 eller 1 gang	ikke medlem
Lav aktivitet	1-2 ganger	2 ganger	ikke medlem
Middels aktivitet	mer enn 2 ganger	mer enn 2 ganger	ikke medlem
Medlem	-	-	medlem

4.7. Region

Oslofjord: Østfold, Akershus, Oslo og Vestfold.
Indre Østland: Hedmark, Oppland, Buskerud og Telemark.
Sørlandet: Aust-Agder og Vest-Agder.
Vestlandet: Rogaland, Hordaland, Sogn- og Fjordane og Møre og Romsdal.
Trøndelag: Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag.
Nord-Norge: Nordland, Troms og Finmark.

4.8. By/land

Spredtbygde strøk og tettbygde strøk med færre enn 2 000 bosatte er regnet som spredtbygde, alle andre som tettbygde.

4.9. Parti

I tabeller med fordelinger etter parti er følgende forkortinger brukt:

A:	Den norske arbeiderparti
FrP:	Fremskrittspartiet
H:	Høyre
KrF:	Kristelig Folkeparti
R:	Rødt
SP:	Senterpartiet
SV:	Sosialistisk Venstreparti
V:	Venstre
MDG	Miljøpartiet de Grønne

4.10. Stemmegivning

I tillegg til at intervjupersonene ble spurt om de stemte ved valget, ble denne opplysningen også hentet inn fra valgstyrene. De som hevder at de har stemt ved valget, men som ikke er registrert i manntallet, blir plassert blant hjemmesitterne. Opplysningene om stemmegivning ble også innhentet for personer i utvalget som det ikke var mulig å oppnå intervju med.

Vedlegg A: Tabeller

Under følger informasjon om partiens oppslutning i ulike velgergrupper, samt den sosiodemografiske profilen til hver partis velgere. Dataseriene som behandles i denne rapporten strekker seg tilbake til Valgundersøkelsens start i 1957, noe som gir oss lange tidsserier og mulighet til å følge utvikling i velgermassen over lang tid. Av praktiske årsaker viser vi bare data fra 2001 og fremover. Valgdeltagelsen i undersøkelsen er som nevnt kontrollert mot valgmanntallet. Miljøpartiet de Grønne og Rødt har et begrenset tallunderlag i denne undersøkelsen (N er hhv. 37 og 16). Grunnet dette datagrunnlaget er ikke egne partiprofiler blitt laget, men begge partiene inkluderes i tabell A.1.

Tabell A.1. viser partiens oppslutning i 2013 etter ulike bakgrunnsvariabler. Det prosentueres her med utgangspunkt i velgernes bosted, utdanning yrke, sektor, kjønn og alder.

Vi ser blant annet at en tredjedel av arbeiderne stemmer på Høyre, og at Høyre og Arbeiderpartiet derfor har like høy oppslutning i denne gruppen i 2013. Videre ser vi at 12 prosent av respondentene med universitets- eller høyskoleutdanning stemmer Venstre, noe som er relativt høyt tatt i betraktning deres reelle valgoppslutning. Blant de privat ansatte i vårt utvalg har 35 prosent stemt på de rødgrønne partiene, mens halvparten stemte på den nåværende blå-blå regjeringen.

Tabellene A.2 til A.8 viser fordelingen av partiens velgere etter kjennetegnene nevnt overfor. Det prosentueres da innenfor hvert partis velgergruppe. I disse profilene rapporterer vi fordelingene fra 2001 og framover, i tillegg til å vise såkalte «avvik» fra gjennomsnittet i det gjeldende året. Dermed er det mulig å lese tabellen på to måter: en kan sammenlikne 2013-tallene over tid, og mot gjennomsnittet i velgermassen hvert år.

For SV ser vi at 48 prosent av velgerne er offentlige funksjonærer; 16 prosent over gjennomsnittet i 2013-undersøkelsen. I tillegg skiller partiet seg ut ved at velgermassen er høyere utdannet enn resten av befolkningen. For Arbeiderpartiets del kan man se at partiet har en synkende andel av arbeidere i velgermassen over tid; fra 24 prosent i 2001 til 15 prosent i 2013. Som SV har partiet en stabil og høy oppslutning om velgere i offentlig sektor.

Videre ser man at Senterpartiet og Kristelig Folkeparti har god oppslutning om sine «kjernegrupper» både over tid og i forhold til gjennomsnittet i 2013. KrF har en velgermasse som er til dels langt over gjennomsnittlig religiøst aktive og medlemmer av en religiøs organisasjon, mens Senterpartiets velgere i langt større grad enn gjennomsnittet er bosatt i spredtbygde strøk. Tilsvarende har Frp flere ikke-avholdsvelgere enn snittet, og høyere oppslutning blant menn enn kvinner. Til slutt ser vi at Venstre kjennetegnes ved en overvekt av velgere bosatt i Oslofjord-området, og at Høyre-velgere har en velgermasse som i større grad enn gjennomsnittet arbeider som private funksjonærer og har høy inntekt.

Tabell A.1. Oppslutning om partiene etter ulike bakgrunnsvariabler

	R	SV	Ap	V	KrF	Sp	H	FrP	MDG	Andre	N	
Region												
Oslofjord	2	5	30	9	4	2	33	11	3	1	100	413
Indre Østland	1	3	40	8	7	9	19	9	3	1	100	216
Sør	2	3	23	2	12	2	30	21	2	3	100	60
Vest	1	5	22	6	9	8	32	13	2	2	100	328
Trøndelag	1	5	35	11	3	8	22	9	4	2	100	127
Nord-Norge	1	6	37	4	4	6	19	18	4	1	100	144
												1288
Utdanning												
Grunnskole	0	4	37	4	5	6	21	18	2	3	100	120
Videregående	1	3	31	4	7	7	28	15	3	1	100	620
Universitet/høgskole	2	7	28	12	6	4	28	8	4	1	100	548
												1288
Yrke												
Arbeidere	2	4	28	1	5	8	29	17	4	2	100	129
Lavere funksjonærer	2	7	33	8	6	5	24	11	4	0	100	396
Høyere funksjonærer	1	4	29	9	5	4	37	9	2	0	100	262
Selvstendig næringsdrivende	2	0	15	4	7	4	43	19	4	2	100	53
Bønder/Fiskere	0	0	29	0	7	57	7	0	0	0	100	14
Studenter	1	7	34	13	6	4	17	9	6	3	100	114
Pensjonister	0	2	33	5	8	7	24	18	1	2	100	274
Hjemmeværende	0	6	13	7	7	7	46	7	0	7	100	15
Arbeidsledige	0	13	31	9	3	0	19	22	3	0	100	32
												1289
Sektor												
Privat	1	3	26	6	5	6	35	15	2	1	100	642
Offentlig	2	7	37	8	7	6	20	9	3	1	100	488
												1130
Kjønn												
Mann	1	3	27	7	5	6	31	16	3	1	100	625
Kvinne	1	6	34	8	8	5	24	10	3	1	100	668
												1293
Alder												
-21	1	9	28	11	4	6	22	12	4	3	100	91
22-29	4	6	24	9	5	3	22	17	8	2	100	131
30-39	1	6	32	7	5	7	29	8	3	2	100	165
40-49	0	4	29	8	6	4	34	13	2	0	100	272
50-59	1	5	34	7	5	7	28	11	1	1	100	278
60-69	2	4	32	5	9	9	23	14	2	0	100	235
70-79	0	2	32	6	7	3	29	16	2	3	100	115

Tabell A.2. Partiprofiler for Sosialistisk Venstreparti. Prosent

	2001	Avvik 2001	2005	Avvik 2005	2009	Avvik 2009	2013	Avvik 2013
Yrkesgruppe								
Arbeidere	13	-4	4	-14	7	-8	11	-4
Offentlige funksjonærer	42	12	50	22	57	24	48	16
Private funksjonærer	25	-9	21	-11	19	-13	26	-7
Bønder/ fiskere	1	-2	0	-2	0	-1	0	-2
Selvstendige ellers	2	-5	6	-2	2	-6	2	-3
Studenter/ elever	16	9	17	7	14	6	13	4
Andre	1	-2	2	0	1	-2	0	-4
Utdanning								
Grunnskole	9	-5	6	-9	6	-7	9	-1
Videregående skole	52	-5	31	-14	29	-14	28	-20
Universitet/ høyskole	38	10	63	23	65	21	63	21
Inntekt*								
Lav	33	5	35	0	41	-8	24	-9
Middels	35	1	34	-1	35	3	34	2
Høy	32	-6	31	1	24	-11	42	7
Kjønn								
Menn	40	-10	37	-16	38	-14	31	-17
Kvinner	60	10	63	16	62	14	69	17
Alder								
18-30 år	28	11	30	10	18	3	30	12
31-50 år	47	5	43	3	44	4	30	-5
51-79 år	25	-16	27	-13	38	-7	40	-7
Avhold								
Aktiv avhold	5	-4	2	-2	1	-3	4	0
Passiv avhold	4	0	0	-3	0	-3	6	1
Passiv ikke-avhold	57	10	72	13	85	15	85	18
Aktiv ikke-avhold	34	-6	26	-8	14	-9	5	-18
Målsak								
Aktiv nynorsk	8	1	7	1	4	-2	8	-2
Passiv nynorsk	1	-2	1	-2	2	-1	2	0
Passiv bokmål	49	-5	45	-5	50	8	30	-16
Aktiv bokmål	42	6	47	6	44	-5	60	15
Religion								
Medlem	4	-6	7	-3	8	-7	4	-6
Middels aktivitet	11	-5	9	-4	10	-2	4	-8
Lav aktivitet	19	0	14	-3	8	-5	13	-2
Passiv	67	11	70	10	74	14	79	15
Region								
Oslofjord	30	-2	38	4	35	2	34	3
Indre Østland	18	2	16	-1	11	-5	11	-6
Sørlandet	6	0	4	-1	7	0	3	-2
Vestlandet	20	-8	16	-9	24	-2	27	2
Trøndelag	14	5	12	2	7	-2	10	0
Nord-Norge	12	3	14	5	16	7	15	3
By/ Land								
Spredtbygd	31	-1	29	-3	22	-9	15	-16
Tettbygd	69	1	71	3	78	9	85	16
N	236		174		120		61	

*Opplysningene fra og med 2005 er basert på intervju spørsmål. I 2001 var opplysninger om utdanning hentet fra SSBs utdanningsregister.

*Inntektsvariabelen fra 2009 var kodet feil, dette er rettet opp og tallene i denne rapporten er derfor justert noe sammenliknet med 2009-rapporten.

Tabell A.3. Partiprofil for Arbeiderpartiet. Prosent

	2001	Avvik 2001	2005	Avvik 2005	2009	Avvik 2009	2013	Avvik 2013
Yrkesgruppe								
Arbeidere	24	7	21	3	18	3	15	0
Offentlige funksjonærer	32	2	33	5	38	5	41	9
Private funksjonærer	31	-3	30	-2	27	-5	26	-7
Bønder/ fiskere	1	-3	1	-1	0	-1	1	-1
Selvstendige ellers	5	-2	4	-4	5	-3	4	-1
Studenter/ elever	4	-3	7	-3	8	0	10	-1
Andre	3	1	4	2	4	1	3	-1
Utdanning*								
Grunnskole	18	4	18	3	18	5	11	1
Videregående skole	58	0	44	-1	42	-1	49	0
Universitet/ høyskole	24	-4	38	-2	40	-4	40	-2
Inntekt								
Lav	28	0	36	1	36	3	36	3
Middels	33	-2	34	-1	30	-2	33	1
Høy	39	2	30	0	34	-1	31	-4
Kjønn								
Menn	47	-3	49	-4	48	-4	42	-6
Kvinner	53	3	51	4	52	4	58	6
Alder								
18-30 år	11	-5	14	-6	14	-1	15	-3
31-50 år	41	-1	40	0	39	-1	35	1
51-79 år	48	6	46	6	47	2	49	2
Avhold								
Aktiv avhold	6	-2	3	-1	4	0	4	0
Passiv avhold	4	0	3	0	4	1	5	0
Passiv ikke-avhold	51	5	62	3	74	4	77	10
Aktiv ikke-avhold	38	-3	32	-2	18	-5	14	-9
Målsak								
Aktiv nynorsk	6	0	6	0	8	2	5	-1
Passiv nynorsk	3	0	2	-1	2	-1	1	-1
Passiv bokmål	60	6	51	1	40	-2	49	3
Aktiv bokmål	31	-5	41	0	50	1	45	0
Religion								
Medlem	4	-6	6	-4	10	-5	5	-5
Middels aktivitet	19	4	12	-1	14	2	11	-1
Lav aktivitet	23	3	17	0	13	0	14	-1
Passiv	54	-1	65	5	63	3	70	6
Region								
Oslofjord	34	2	36	2	35	2	31	-1
Indre Østland	22	6	19	2	20	4	22	5
Sørlandet	3	-3	5	0	6	-1	3	-2
Vestlandet	23	-5	19	-6	21	-5	19	-6
Trøndelag	11	2	12	2	9	0	11	1
Nord-Norge	8	-2	9	0	9	0	14	2
By/ Land								
Spredtbygd	27	-6	30	-2	30	-1	30	-1
Tettbygd	73	6	70	2	70	1	70	1
N	357		568		504		396	

*Opplysningene fra og med 2005 er basert på intervju spørsmål. I 2001 var opplysninger om utdanning hentet fra SSBs

*Inntektsvariabelen fra 2009 var kodet feil, dette er rettet opp og tallene i denne rapporten er derfor justert noe sammenliknet med 2009-rapporten.

Tabell A.4. Partiprofil for Venstre. Prosent

	1997	Avvik 1997	2001	Avvik 2001	2005	Avvik 2005	2009	Avvik 2009	2013	Avvik 2013
Yrkesgruppe										
Arbeidere	6	-17	6	-11	8	-10	6	-9	4	-11
Offentlige funksjonærer	35	10	46	15	35	7	34	1	39	7
Private funksjonærer	24	-5	30	-3	41	9	30	-2	36	3
Bønder/ fiskere	5	1	3	-1	1	-1	0	-1	1	-1
Selvstendige ellers	8	2	4	-2	10	2	12	4	4	-1
Studenter/ elever	15	8	7	0	4	-6	15	7	16	7
Andre	7	1	4	2	1	-1	3	0	0	-4
Utdanning										
Grunnskole	7	-12	6	-8	3	-12	5	-8	5	-5
Videregående skole	51	-6	37	-21	25	-20	33	-10	28	-21
Universitet/ høyskole	42	18	57	29	72	32	62	18	67	25
Inntekt*										
Lav	34	1	19	-9	15	-20	30	-3	26	-7
Middels	26	-6	31	-3	34	-1	20	-12	33	1
Høy	40	5	49	12	51	21	49	14	41	6
Kjønn										
Menn	57	4	57	7	56	3	44	-8	45	-3
Kvinner	43	-4	43	-7	44	-3	56	8	55	3
Alder										
18-30 år	24	0	16	-1	11	-9	17	2	24	6
31-50 år	38	-3	41	-1	48	8	41	1	40	5
51-79 år	38	3	43	1	41	1	42	-3	37	-10
Avhold										
Aktiv avhold	4	-3	5	-4	2	-2	3	-1	3	-1
Passiv avhold	3	0	3	-1	2	-1	5	2	4	-1
Passiv ikke-avhold	51	0	60	13	67	8	72	2	78	11
Aktiv ikke-avhold	42	3	32	-9	29	-5	20	-3	14	-9
Målsak										
Aktiv nynorsk	7	1	7	1	5	-1	8	2	7	1
Passiv nynorsk	8	4	3	0	3	0	2	-1	3	1
Passiv bokmål	34	-14	40	-14	44	-6	49	7	37	-9
Aktiv bokmål	51	9	50	14	48	7	42	-7	53	8
Religion										
Medlem	15	5	7	-3	14	4	14	-1	10	0
Middels aktivitet	12	-3	16	0	10	-3	15	3	12	0
Lav aktivitet	19	1	17	-2	15	-2	11	-2	15	0
Passiv	54	-3	60	5	61	1	60	0	63	0
Region										
Oslofjord	26	-5	37	5	42	8	36	3	69	-37
Indre Østland	10	-6	17	1	18	1	20	4	19	2
Sørlandet	8	2	6	0	6	1	12	5	2	-3
Vestlandet	40	13	21	-7	24	-1	23	-3	20	-6
Trøndelag	11	2	7	-2	7	-3	6	-3	15	5
Nord-Norge	5	-6	11	2	3	-6	3	-6	7	-5
By/ Land										
Spredtbygd	25	-8	26	-6	20	-12	27	-4	24	-7
Tettbygd	75	8	74	6	80	12	73	4	76	7
N	84		70		98		66		94	

*Opplysningene fra og med 2005 er basert på intervju spørsmål. I 2001 var opplysninger om utdanning hentet fra SSBs

*Inntektsvariabelen fra 2009 var kodet feil, dette er rettet opp og tallene i denne rapporten er derfor justert noe sammenliknet med 2009-rapporten.

Tabell A.5. Partiprofil for Kristelig Folkeparti. Prosent

	1997	Avvik 1997	2001	Avvik 2001	2005	Avvik 2005	2009	Avvik 2009	2013	Avvik 2013
Yrkesgruppe										
Arbeidere	23	0	19	2	14	-4	8	-7	15	0
Offentlige funksjonærer	26	1	31	1	34	6	37	4	38	6
Private funksjonærer	29	0	30	-3	31	-1	30	-2	24	-9
Bønder/ fiskere	5	1	5	1	4	2	0	-1	2	0
Selvstendige ellers	6	0	7	0	8	0	10	2	7	2
Studenter/ elever	3	-4	5	-2	8	-2	9	1	9	0
Andre	8	2	4	1	1	-1	6	3	6	2
Utdanning										
Grunnskole	21	2	15	1	9	-6	11	-2	8	-2
Videregående skole	57	0	60	3	55	10	37	-6	51	2
Universitet/ høyskole	22	-2	24	-4	36	-4	52	8	41	-1
Inntekt*										
Lav	37	4	36	8	32	-3	40	7	30	-3
Middels	37	5	36	1	48	13	33	1	31	-1
Høy	26	-9	28	-9	20	-10	27	-8	38	3
Kjønn										
Menn	39	-14	39	-11	44	-9	46	-6	37	-11
Kvinner	61	14	61	11	56	9	54	6	63	11
Alder										
18-30 år	18	-6	13	-3	13	-7	22	7	18	0
31-50 år	38	-3	42	0	37	-3	22	-18	30	-5
51-79 år	44	9	45	3	50	10	56	11	52	5
Avhold										
Aktiv avhold	29	22	34	25	37	33	37	33	21	17
Passiv avhold	6	3	7	3	6	3	8	5	6	1
Passiv ikke-avhold	51	0	41	-5	53	-6	52	-18	67	0
Aktiv ikke-avhold	14	-25	17	-23	4	-30	3	-20	6	-17
Målsak										
Aktiv nynorsk	8	2	10	3	12	6	15	9	15	9
Passiv nynorsk	8	4	6	3	7	4	6	3	2	0
Passiv bokmål	48	0	55	1	34	-16	30	-12	43	-3
Aktiv bokmål	36	-6	29	-7	47	6	49	0	41	-4
Religion										
Medlem	35	25	40	31	59	49	81	66	46	36
Middels aktivitet	20	5	20	4	21	8	9	-3	20	8
Lav aktivitet	18	0	17	-3	16	-1	7	-6	21	6
Passiv	27	-30	23	-32	4	-56	3	-57	14	-49
Region										
Oslofjord	25	-6	25	-7	21	-13	22	-11	23	-8
Indre Østland	11	-5	15	-1	11	-6	8	-8	20	3
Sørlandet	11	5	10	4	16	11	16	9	9	4
Vestlandet	36	9	38	10	39	14	46	20	37	12
Trøndelag	7	-2	7	-2	8	-2	3	-6	5	-5
Nord-Norge	10	-1	6	-3	5	-4	5	-4	7	-5
By/ Land										
Spredtbygd	37	4	46	13	46	14	34	3	43	12
Tettbygd	63	-4	55	-13	54	-14	66	-3	57	-12
N	265		215		91		67		80	

*Opplysningene fra og med 2005 er basert på intervju spørsmål. I 2001 var opplysninger om utdanning hentet fra SSBs

*Inntektsvariabelen fra 2009 var kodet feil, dette er rettet opp og tallene i denne rapporten er derfor justert noe sammenliknet med 2009-rapporten.

Tabell A.6. Partiprofil for Senterpartiet. Prosent

	1997	Avvik 1997	2001	Avvik 2001	2005	Avvik 2005	2009	Avvik 2009	2013	Avvik 2013
Yrkesgruppe										
Arbeidere	24	1	22	5	23	5	17	2	20	5
Offentlige funksjonærer	25	0	23	-8	29	1	32	-1	32	0
Private funksjonærer	14	-15	18	-15	19	-13	13	-19	22	-11
Bønder/ fiskere	26	22	27	24	18	16	17	16	14	12
Selvstendige ellers	5	-1	5	-1	5	-3	10	2	2	-3
Studenter/ elever	4	-3	4	-3	4	-6	9	1	6	-3
Andre	2	-4	1	-1	2	0	2	-1	5	1
Utdanning										
Grunnskole	24	5	16	2	15	0	10	-3	10	0
Videregående skole	63	6	68	10	53	8	48	5	63	14
Universitet/ høyskole	13	-11	16	-12	32	-8	42	-2	28	-14
Inntekt*										
Lav	36	3	35	7	37	2	37	4	42	9
Middels	40	8	40	6	41	6	46	14	26	-6
Høy	24	-11	25	-13	22	-8	17	-18	32	-3
Kjønn										
Menn	53	0	52	2	63	10	61	9	53	5
Kvinner	47	0	48	-2	37	-10	39	-9	47	-5
Alder										
18-30 år	17	-7	10	-7	12	-8	17	2	14	-4
31-50 år	34	-7	42	0	38	-2	41	1	27	-8
51-79 år	49	14	48	7	50	10	42	-3	59	12
Avhold										
Aktiv avhold	12	5	6	-3	3	-1	2	-2	5	1
Passiv avhold	2	-1	4	0	3	0	7	4	1	4
Passiv ikke-avhold	58	7	61	14	76	17	75	5	83	16
Aktiv ikke-avhold	28	-11	30	-11	18	-16	16	-7	11	-12
Målsak										
Aktiv nynorsk	16	10	18	12	17	11	20	14	21	15
Passiv nynorsk	10	6	5	2	9	6	5	2	5	3
Passiv bokmål	46	-2	41	-13	40	-10	33	-9	34	-12
Aktiv bokmål	28	-14	35	-1	34	-7	42	-7	40	-5
Religion										
Medlem	8	-2	5	-5	7	-3	11	-4	7	-3
Middels aktivitet	23	8	19	4	22	9	18	6	22	10
Lav aktivitet	25	7	31	12	22	5	20	7	16	1
Passiv	44	-13	44	-11	49	-11	51	-9	55	-9
Region										
Oslofjord	29	-2	10	-22	9	-25	10	-23	11	-21
Indre Østland	23	7	25	9	24	7	23	7	27	10
Sørlandet	7	1	4	-1	2	-3	3	-4	1	-4
Vestlandet	24	-3	25	-3	29	4	26	0	36	11
Trøndelag	8	-1	15	6	23	13	27	18	14	4
Nord-Norge	9	-2	22	12	13	4	11	2	11	-1
By/ Land										
Spredtbygd	75	42	80	48	70	38	67	36	73	42
Tettbygd	25	-42	20	-48	30	-38	33	-36	27	-42
N	134		93		129		97		74	

*Opplysningene fra og med 2005 er basert på intervju spørsmål. I 2001 var opplysninger om utdanning hentet fra SSBs

*Inntektsvariabelen fra 2009 var kodet feil, dette er rettet opp og tallene i denne rapporten er derfor justert noe sammenliknet med 2009-rapporten.

Tabell A.7. Partiprofil for Høyre. Prosent

	1997	Avvik 1997	2001	Avvik 2001	2005	Avvik 2005	2009	Avvik 2009	2013	Avvik 2013
Yrkesgruppe										
Arbeidere	8	-15	8	-8	8	-10	6	-9	14	-1
Offentlige funksjonærer	26	1	24	-7	21	-7	26	-7	23	-9
Private funksjonærer	51	22	46	13	52	20	53	21	46	13
Bønder/ fiskere	2	-2	2	-2	0	-2	1	0	0	-2
Selvstendige ellers	8	2	11	4	15	7	8	0	9	4
Studenter/ elever	3	-4	7	0	4	-6	5	-3	6	-3
Andre	2	-4	2	-1	1	-1	1	-2	3	-1
Utdanning										
Grunnskole	7	-12	9	-5	5	-10	4	-9	7	-3
Videregående skole	51	-6	60	2	37	-8	37	-6	49	0
Universitet/ høyskole	42	18	31	3	58	18	59	15	44	2
Inntekt*										
Lav	15	-18	18	-10	16	-19	17	-16	25	-13
Middels	25	-7	33	-1	30	-5	30	-2	31	1
Høy	60	25	49	11	54	24	53	18	44	9
Kjønn										
Menn	59	6	56	6	60	7	54	2	54	5
Kvinner	41	-6	44	-6	40	-7	46	-2	46	-5
Alder										
18-30 år	18	-6	17	1	13	-7	12	-3	14	-4
31-50 år	45	4	45	3	50	10	46	6	42	7
51-79 år	37	2	38	-4	37	-3	42	-3	44	-3
Avhold										
Aktiv avhold	2	-5	2	-7	1	-3	2	-2	2	-2
Passiv avhold	1	-2	3	-1	2	-1	1	-2	5	0
Passiv ikke-avhold	40	-11	38	-9	55	-4	68	-2	60	-7
Aktiv ikke-avhold	57	18	58	17	42	8	29	6	33	10
Målsak										
Aktiv nynorsk	3	-3	3	-4	2	-4	3	-3	3	-3
Passiv nynorsk	3	-1	1	-2	1	-2	2	-1	3	1
Passiv bokmål	44	-4	53	-1	53	3	48	6	46	0
Aktiv bokmål	50	8	43	6	44	3	47	-2	48	3
Religion										
Medlem	10	0	6	-4	6	-4	15	0	9	-1
Middels aktivitet	9	-6	13	-3	11	-2	9	-3	9	-2
Lav aktivitet	19	1	17	-2	21	4	17	4	16	1
Passiv	62	5	65	10	62	2	59	-1	66	2
Region										
Oslofjord	45	14	41	10	49	15	39	6	38	6
Indre Østland	16	0	11	-5	12	-5	13	-3	11	-6
Sørlandet	4	-2	6	1	7	2	9	2	5	0
Vestlandet	23	-4	26	-2	20	-5	26	0	30	5
Trøndelag	7	-2	7	-3	7	-3	8	-1	8	-2
Nord-Norge	5	-6	8	-1	5	-4	5	-4	8	-4
By/ Land										
Spredtbygd	21	-12	22	-10	17	-15	26	-5	23	-8
Tettbygd	79	12	78	10	83	15	74	5	77	8
N	268		428		272		291		354	

*Opplysningene fra og med 2005 er basert på intervju spørsmål. I 2001 var opplysninger om utdanning hentet fra SSBs

*Inntektsvariabelen fra 2009 var kodet feil, dette er rettet opp og tallene i denne rapporten er derfor justert noe sammenliknet med 2009-rapporten.

Tabell A.8. Partiprofil for Fremskrittspartiet. Prosent.

	1997	Avvik 1997	2001	Avvik 2001	2005	Avvik 2005	2009	Avvik 2009	2013	Avvik 2013
Yrkesgruppe										
Arbeidere	27	4	28	11	26	8	24	9	22	7
Offentlige funksjonærer	15	-10	22	-8	19	-9	19	-14	18	-14
Private funksjonærer	31	2	30	-3	36	4	36	4	41	8
Bønder/ fiskere	4	0	2	-2	1	-1	0	-1	1	-1
Selvstendige ellers	11	5	8	1	11	3	13	5	8	3
Studenter/ elever	3	-4	5	-2	7	-3	4	-4	6	-3
Andre	9	3	4	2	2	0	4	1	5	1
Utdanning*										
Grunnskole	19	0	26	12	19	4	21	8	14	4
Videregående skole	65	8	59	2	55	10	58	15	59	10
Universitet/ høyskole	16	-8	14	-14	26	-14	21	-23	27	-15
Inntekt										
Lav	34	1	35	7	35	0	38	5	40	7
Middels	37	5	37	2	40	5	33	1	35	3
Høy	29	-6	28	-10	25	-5	29	-6	26	-9
Kjønn										
Menn	62	9	64	14	59	6	66	14	61	13
Kvinner	38	-9	36	-14	41	-6	34	-14	39	-13
Alder										
18-30 år	28	4	16	0	23	3	14	-1	20	2
31-50 år	35	-6	32	-10	38	-2	38	-2	32	-3
51-79 år	37	2	52	10	39	-1	48	3	48	1
Avhold										
Aktiv avhold	3	-4	5	-3	2	-2	2	-2	3	-1
Passiv avhold	2	-1	4	0	3	0	4	1	4	-1
Passiv ikke-avhold	43	-8	39	-8	48	-11	54	-16	44	-23
Aktiv ikke-avhold	52	13	52	11	47	13	40	17	49	26
Målsak										
Aktiv nynorsk	2	-4	4	-3	2	-4	1	-5	4	-2
Passiv nynorsk	5	1	7	4	3	0	5	2	3	1
Passiv bokmål	45	-3	62	8	53	3	36	-6	58	12
Aktiv bokmål	48	6	28	-9	42	1	58	9	35	-10
Religion										
Medlem	7	-3	6	-3	11	1	14	-1	5	-4
Middels aktivitet	17	2	16	0	10	-3	8	-4	12	0
Lav aktivitet	15	-3	16	-3	13	-4	13	0	19	3
Passiv	61	4	61	6	66	6	65	5	64	0
Region										
Oslofjord	31	0	24	-8	31	-3	32	-1	29	-3
Indre Østland	14	-2	11	-6	15	-2	14	-2	12	-5
Sørlandet	6	0	5	-1	4	-1	6	-1	8	3
Vestlandet	31	4	46	18	34	9	30	4	27	2
Trøndelag	8	-1	6	-3	8	-2	7	-2	8	-2
Nord-Norge	10	-1	9	0	8	-1	11	2	16	4
By/ Land										
Spredtbygd	24	-9	34	1	31	-1	32	1	38	7
Tettbygd	76	9	66	-1	69	1	68	-1	62	-7
N	192		170		310		280		162	

*Opplysningene fra og med 2005 er basert på intervju spørsmål. I 2001 var opplysninger om utdanning hentet fra SSBs

*Inntektsvariabelen fra 2009 var kodet feil, dette er rettet opp og tallene i denne rapporten er derfor justert noe sammenliknet med 2009-rapporten.

Vedlegg B: Spørreskjema

Den norske valgundersøkelsen 2013

SPM.1 La oss begynne med et spørsmål om politisk interesse. Vil du si at du i alminnelighet er ...

1	10	Meget politisk interessert
2	55	Ganske interessert
3	31	Lite interessert
4	4	Overhodet ikke interessert
8	0	VET IKKE

SPM.2 Vi vil gjerne høre om du har deltatt i politiske diskusjoner eller samtaler foran valget i år. Hvor ofte pratet du om valget i familien eller med venner og bekjente. Vil du si omtrent ...

1	23	Daglig
2	43	Et par ganger i uken
3	24	Mer sjelden
4	10	Eller aldri
8	0	VET IKKE

SPM.3 Når du ser tilbake på valget nå i høst, hvor mye brydde du deg personlig om hvilket parti eller hvilke partier som vant valget? Vil du si at ...

1	42	Du brydde deg mye om det
2	43	Du brydde deg en del om det
3	15	Det spilte liten rolle for deg personlig
8	0	VET IKKE

SPM.4 Kan du nevne en eller to saker som var viktig for din egen stemmegivning?
HVIS IO BARE NEVNER EN SAK, SPØR OM DET ER FLERE SAKER SOM ER VIKTIGE.
VI KOMMER SENERE TILBAKE TIL HVORFOR IO IKKE HAR STEMTE. DERSOM IO SIER
AT HAN ELLER HUN IKKE HAR STEMTE, SI DA AT VI ER UTE ETTER SAKER SOM LIKE-
VEL VAR VIKTIGE FOR IO.

SPM.4A

1	<input type="text"/>	SAK 1:.....	
7	<input type="text"/>	IKKE STEMTE	→ SPM.5
8	<input type="text"/>	VET IKKE/ INGEN SAK NEVNT	→ SPM.5

SPM.4B

1	<input type="text"/>	SAK 2:.....
8	<input type="text"/>	VET IKKE/ BARE EN SAK NEVNT

SPM.5 Noen mener at Norges hjelp til fattige land, de såkalte utviklingslandene, bør skjæres ned, mens andre mener at den bør oppretholdes som nå eller eventuelt økes. Hva er din mening?
 DERSOM DET ER TVIL OM HVOR SVARET SKAL KRYSSES AV, KRYSS AV FOR "ANDRE SVAR"

1	22	BØR SKJÆRES NED
2	59	OPPRETHOLDES SOM NÅ
3	12	BØR ØKES
7	5	ANDRE SVAR
8	2	VET IKKE

SPM.6 Her i landet har som kjent myndighetene satt i verk mange tiltak som regulerer bruken av alkohol. Hvordan ser du på disse reglene, synes du reglene er for strenge, eller er de ikke strenge nok?

1	25	REGLENE ER FOR STRENGE
2	62	PASSE SOM DE ER
3	13	IKKE STRENGE NOK
8	1	VET IKKE

SPM.7 Vi kommer nå til en del meninger som folk gjerne gir uttrykk for. Vil du for hvert utsagn jeg leser opp si om du er helt enig, nokså enig, nokså uenig eller helt uenig i dette?

VED BESØKSINTERVJU: VIS KORT 1

	Helt enig	Nokså enig	BÅDE OG	Nokså uenig	Helt uenig	VET IKKE
	1	2	3	4	5	8
A. Det bør innføres et forbud mot tigging i Norge	37	32	6	15	9	1
B. Vi bør tillate olje- og gassutvinning utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja.....	17	24	8	18	30	3
C. Det legges alt for liten vekt på miljøvern i dagens Norge	22	35	8	26	7	1
D. EØS-avtalen bør sies opp	14	12	12	25	30	8
E. Full sysselsetting kan lettere trygges hvis staten får mer innflytelse over bankenes og bedriftenes virksomhet ...	8	22	15	30	19	7
F. I den nåværende økonomiske situasjon er det rom for betydelige lettelser i skatter og avgifter.....	17	29	9	28	16	2
G. Hvis samfunnet ikke har mulighet til å kontrollere det private næringsliv, får de ledende i bankene og industrien altfor stor innflytelse	21	36	13	19	6	6
H. Det bør bli tillatt å bruke surrogatmor for å bære fram et barn i Norge	18	23	8	17	29	4
I. Vi bør satse på et samfunn med mer lov og orden	33	32	8	19	8	1

Vi vil gjerne høre hvordan du ser på partienes stilling til noen aktuelle spørsmål. I hvert enkelt tilfelle vil vi gjerne vite om du har noen mening om hvilket parti som har den beste politikken.

[REKKEFØLGEN PÅ TEMAENE ROTERER]

SPM. 8A Først gjelder det skole- og utdanningspolitikken. Hvilket parti synes du har best politikk på dette området?

1	1	RØDT
2	10	SOSIALISTISK VENSTREPARTI
3	23	ARBEIDERPARTIET
4	8	VENSTRE
5	3	KRISTELIG FOLKEPARTI
6	1	SENTERPARTIET
7	34	HØYRE
8	2	FREMSKRITTSPARTIET
9	0	MILJØPARTIET DE GRØNNE
10	0	ANDRE PARTIER
30	10	INGEN PARTIER
99	9	VET IKKE

SPM.8B Så skatte- og avgiftspolitikken. Hvilket parti synes du har best politikk på dette området?

1	1	RØDT
2	2	SOSIALISTISK VENSTREPARTI
3	32	ARBEIDERPARTIET
4	2	VENSTRE
5	1	KRISTELIG FOLKEPARTI
6	1	SENTERPARTIET
7	33	HØYRE
8	9	FREMSKRITTSPARTIET
9	0	MILJØPARTIET DE GRØNNE
10	0	ANDRE PARTIER
30	8	INGEN PARTIER
99	10	VET IKKE

SPM.8C Så innvandringspolitikken. Hvilket parti synes du har best politikk på dette området?

1	1	RØDT
2	6	SOSIALISTISK VENSTREPARTI
3	23	ARBEIDERPARTIET
4	5	VENSTRE
5	5	KRISTELIG FOLKEPARTI
6	1	SENTERPARTIET
7	18	HØYRE
8	27	FREMSKRITTSPARTIET
9	0	MILJØPARTIET DE GRØNNE
10	0	ANDRE PARTIER
30	7	INGEN PARTIER
99	8	VET IKKE

SPM.8D Så om klima og miljø. Hvilket parti synes du har best politikk på dette området?

1	1	RØDT
2	15	SOSIALISTISK VENSTREPARTI
3	12	ARBEIDERPARTIET
4	21	VENSTRE
5	1	KRISTELIG FOLKEPARTI
6	3	SENTERPARTIET
7	7	HØYRE
8	2	FREMSKRITTSPARTIET
9	15	MILJØPARTIET DE GRØNNE
10	0	ANDRE PARTIER
30	11	INGEN PARTIER
99	12	VET IKKE

SPM.8E Så gjelder det eldreomsorgen. Hvilket parti synes du har best politikk på dette området?

1	0	RØDT
2	3	SOSIALISTISK VENSTREPARTI
3	28	ARBEIDERPARTIET
4	2	VENSTRE
5	11	KRISTELIG FOLKEPARTI
6	1	SENTERPARTIET
7	16	HØYRE
8	13	FREMSKRITTSPARTIET
9	0	MILJØPARTIET DE GRØNNE
10	1	ANDRE PARTIER
30	13	INGEN PARTIER
99	11	VET IKKE

SPM.8F Så gjelder det samferdselspolitikk. Hvilket parti synes du har best politikk på dette området?

1	0	RØDT
2	3	SOSIALISTISK VENSTREPARTI
3	16	ARBEIDERPARTIET
4	4	VENSTRE
5	1	KRISTELIG FOLKEPARTI
6	6	SENTERPARTIET
7	25	HØYRE
8	17	FREMSKRITTSPARTIET
9	1	MILJØPARTIET DE GRØNNE
10	0	ANDRE PARTIER
30	14	INGEN PARTIER
99	14	VET IKKE

SPM.8G Så gjelder det barne- og familiepolitikken. Hvilket parti synes du har best politikk på dette området?

1	0	RØDT
2	9	SOSIALISTISK VENSTREPARTI
3	26	ARBEIDERPARTIET
4	4	VENSTRE
5	26	KRISTELIG FOLKEPARTI
6	1	SENTERPARTIET
7	11	HØYRE
8	2	FREMSKRITTSPARTIET
9	0	MILJØPARTIET DE GRØNNE
10	0	ANDRE PARTIER
30	9	INGEN PARTIER
99	11	VET IKKE

SPM.8H Så er det distriktspolitikken. Hvilket parti synes du har best politikk på dette området?

1	0	RØDT
2	2	SOSIALISTISK VENSTREPARTI
3	16	ARBEIDERPARTIET
4	6	VENSTRE
5	2	KRISTELIG FOLKEPARTI
6	33	SENTERPARTIET
7	10	HØYRE
8	3	FREMSKRITTSPARTIET
9	0	MILJØPARTIET DE GRØNNE
10	0	ANDRE PARTIER
30	12	INGEN PARTIER
99	15	VET IKKE

SPM.8I Så gjelder det helsepolitikken. Hvilket parti synes du har best politikk på dette området?

1	1	RØDT
2	3	SOSIALISTISK VENSTREPARTI
3	34	ARBEIDERPARTIET
4	3	VENSTRE
5	3	KRISTELIG FOLKEPARTI
6	1	SENTERPARTIET
7	26	HØYRE
8	7	FREMSKRITTSPARTIET
9	0	MILJØPARTIET DE GRØNNE
10	0	ANDRE PARTIER
30	11	INGEN PARTIER
99	11	VET IKKE

SPM.8J HVIS IO HAR NEVNT ET PARTI PÅ DET SISTNEVNTE SAKSFELTET STILLES FØLGENDE SPØRSMÅL:

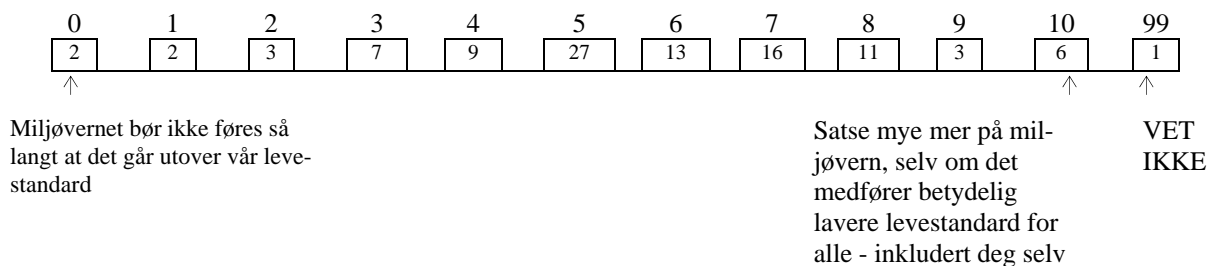
Er det også andre partier som du synes har god [det saksområdet som etter rotering utgjør SPM8I (EKS: helsepolitikk)]? IO KAN NEVNE FLERE PARTIER

- 1 RØDT
- 2 SOSIALISTISK VENSTREPARTI
- 3 ARBEIDERPARTIET
- 4 VENSTRE
- 5 KRISTELIG FOLKEPARTI
- 6 SENTERPARTIET
- 7 HØYRE
- 8 FREMSKRITTSPARTIET
- 9 MILJØPARTIET DE GRØNNE
- 10 ANDRE PARTIER
- 30 INGEN PARTIER
- 99 VET IKKE

Nå kommer vi til noen spørsmål der vi ønsker å vite hvor du plasserer deg selv på en skala fra 0 til 10.

SPM.9 Først gjelder det natur og miljøvern. Verdi 0 uttrykker at miljøvernet ikke bør føres så langt at det går utover vår levestandard, mens verdien 10 uttrykker ønsket om at vi bør satse mye mer på miljøvern, selv om det medfører betydelige lavere levestandard for alle, inkludert deg selv. Hvor vil du plassere deg på denne skalaen?

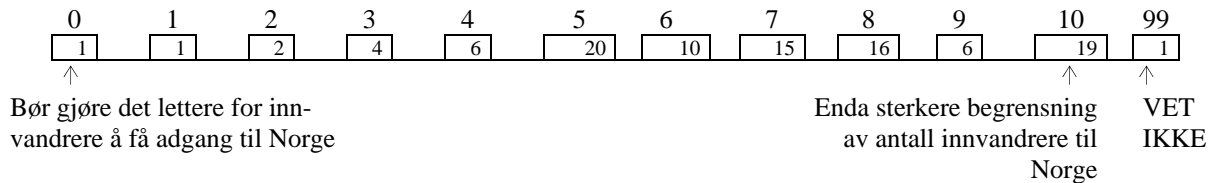
VED BESØKSINTERVJU: VIS KORT 2

SPM.10 Så er det spørsmålet om norsk innvandringspolitikk. Verdien 0 på skalaen gir uttrykk for standpunktet at vi bør gjøre det lettere for innvandrere å få adgang til Norge, mens verdien 10 uttrykker den oppfatning at antall innvandrere til Norge bør begrenses enda sterkere enn i dag.

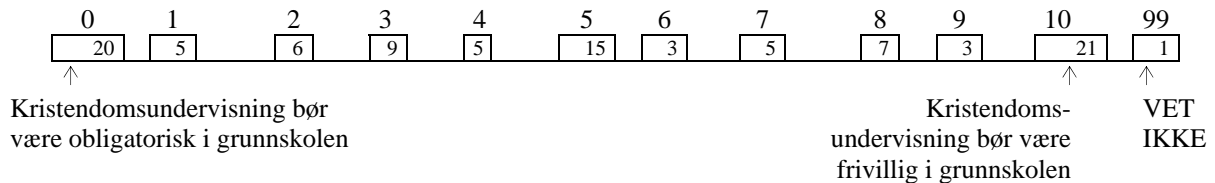
Hvor vil du plassere deg på denne skalaen?

VED BESØKSINTERVJU: VIS KORT 3

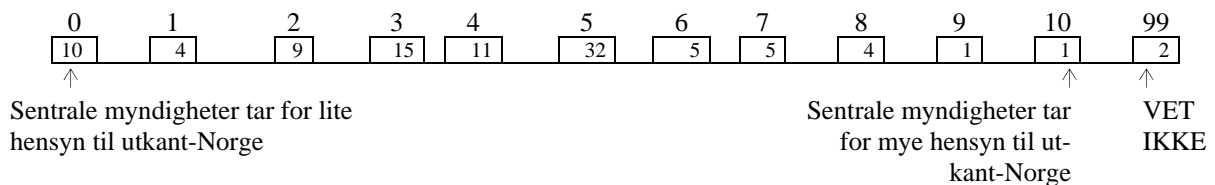
SPM.11 Hvor vil du plassere deg selv på en skala fra 0 til 10 der 0 betyr at kristendomsundervisning bør være obligatorisk i grunnskolen, mens 10 betyr at kristendomsundervisning bør være frivillig i grunnskolen?

VED BESØKSINTERVJU: VIS KORT 4

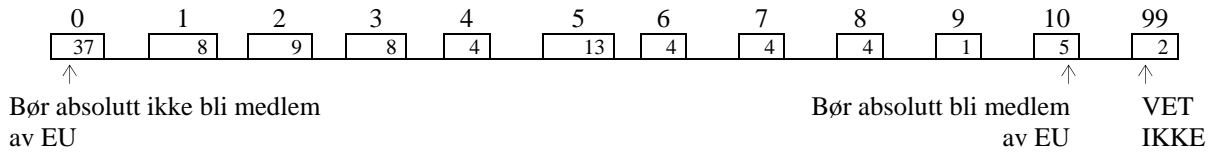
SPM.12 Hvor vil du plassere deg selv på en skala fra 0 til 10 der 0 betyr at sentrale myndigheter tar for lite hensyn til utkant-Norge, mens 10 betyr at sentrale myndigheter tar for mye hensyn til utkant-Norge?

VED BESØKSINTERVJU: VIS KORT 5

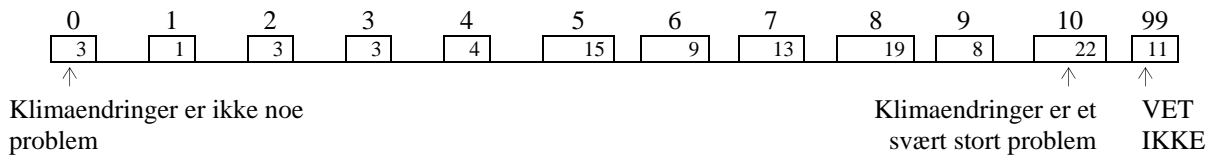
SPM.13 Hvor vil du plassere deg selv på en skala fra 0 til 10 der 0 betyr at Norge absolutt ikke bør bli medlem av EU, mens 10 betyr at Norge absolutt bør bli medlem av EU?

VED BESØKSINTERVJU: VIS KORT 6

SPM. 14 Så til din mening om klimaendringer. Hvor vil du plassere deg selv på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr at klimaendringer ikke er noe problem, mens 10 betyr at klimaendringer er et svært stort problem.

VED BESØKSINTERVJU: VIS KORT 7

SPM.15 Nå noen påstander. Vil du for hvert utsagn jeg leser opp si om du er helt enig, nokså enig, nokså uenig eller helt uenig?

VED BESØKSINTERVJU: VIS IGJEN KORT 1

	Helt enig 1	Nokså enig 2	BÅDE OG 3	Nokså uenig 4	Helt uenig 5	VET IKKE 8
A. Storbyene bør få beholde betydelig mer av sine egne skatteinntekter enn de får i dag.....	14	35	10	26	12	4
B. Vi bør satse mer på utbygging av vindkraft.....	40	36	5	10	7	1
C. Myndighetene bør gjennomføre tiltak for å redusere inntektsforskjeller	26	35	7	22	9	2
D. Politikken er ofte så innviklet at alminnelige folk ikke kan sette seg inn i hva den dreier seg om	26	38	6	20	9	1
E. Kirke og stat bør være helt adskilt	39	19	7	20	14	2
F. Det bør være mulig å stemme via Internett ved valg i Norge.....	54	17	2	10	16	1
G. Innvandrere bør <u>bestå</u> en prøve i norsk og samfunnskunnskap for å få norsk statsborgerskap	55	28	3	9	4	1
H. Det er viktigere å bygge ut ren energi enn å bevare urørt natur	19	36	12	22	10	2

SPM.16 Vi har så noen spørsmål om politiske aktiviteter som man kan delta i. Har du i løpet av de siste fire årene:

	JA 1	NEI 2	VET IKKE 8
A. Skrevet under opprop, aksjonsliste, underskriftskampanje e.l. for å fremme en bestemt politisk sak?	24	75	1
A2. STILLES BARE HVIS IO SVARER JA PÅ SPM16A Har noe av dette skjedd via internett, e-post eller sms?	54	46	0
B. Deltatt i demonstrasjon/aksjon eller lignende for å fremme en bestemt politisk sak?	11	89	0
C. Skrevet i avisen for å fremme en bestemt politisk sak?	6	94	0
D. Tatt opp en politisk sak i parti, fagforening eller annen organisasjon?	12	88	0
E. Sendt skriftlig klage, fremmet annet forslag e.l. til myndighetene?	9	91	0
E2. STILLES BARE HVIS IO SVARER JA PÅ SPM16E Har noe av dette skjedd via internett eller e-post?	69	31	0
F. Deltatt i diskusjoner om samfunnsproblemer på Internett?	14	86	0
F2. STILLES BARE HVIS IO SVARER JA PÅ SPM16F Var dette på Facebook?	64	36	0
F3. STILLES BARE HVIS IO SVARER JA PÅ SPM16F Var dette på Twitter?	11	89	0
F4. STILLES BARE HVIS IO SVARER JA PÅ SPM16F Var dette på nettavisers diskusjonsfora?	54	46	0
G. Deltok du selv i valgkampen på vegne av et politisk parti?	7	93	0
H. Er du for tiden betalende medlem av noe parti?	9	91	0
I. Har du tatt en eller flere av de såkalte partitestene på nettet før valget i år?	50	49	1

	1	2	3	8
I2. STILLES BARE HVIS IO SVARER JA PÅ SPM16I Hvor stor betydning hadde partitesten for ditt valg av parti? Hadde det.....	5	27	68	0
	Stor betydning	En viss betydning	Ingen betydning	VET IKKE

SPM.17 Partiene har arrangert møter for å diskutere oppstillingen av valglistene foran høstens Stortingsvalg, dvs. nominasjonene. Har du deltatt i noen slike møter?

1	2	JA
2	97	NEI
3	0	ANDRE SVAR
8	1	VET IKKE

SPM.18 Har du forsøkt å overbevise noen om dine politiske meninger i det siste?

1	40	JA
2	59	NEI
8	1	VET IKKE

SPM.19 Har noen spurt deg om råd i en politisk sak i det siste?

1	25	JA
2	74	NEI
8	1	VET IKKE

SPM.20 Man kan hente informasjon om valget på en rekke ulike måter. Hvor viktige vil du si at følgende kilder var for deg i denne valgkampen. Angi din mening på en skala fra 1 til 5, der 1 betyr "ikke viktig" og 5 betyr "svært viktig".

VED BESØKSINTERVJU: VIS IGJEN KORT 8

	Ikke viktig 1	2	3	4	Svært viktig 5	VET IKKE 8
A. Riksdekkende og regionale aviser (inkludert nettaviser)	17	12	21	25	25	1
B. Lokalaviser (inkludert nettaviser)	26	19	22	18	14	1
C. NRK - TV	15	10	18	25	30	1
D. TV2	22	17	22	20	18	1
E. Radio	40	19	19	12	9	1
F. Facebook	71	12	9	5	3	1
G. Twitter	88	6	3	1	1	1
H. Diskusjoner med familie og venner	16	13	27	27	18	1

SPM.21 Jeg vil gjerne vite hvor stor tillit du har til enkelte institusjoner. Etter at jeg har lest opp navnet på en institusjon, kan du plassere den på en skala fra 0 til 10 der 0 betyr at du har ingen tillit i det hele tatt og 10 betyr at du har svært stor tillit.

VED BESØKSINTERVJU: VIS KORT 9

Den første institusjonen er Stortinget [ROTTERER]

Ingen tillit i
det hele tatt

Svært stor tillit

VET
IKKE

- A. Stortinget .....
- B. Regjeringen.....
- C. Politiske partier .....
- D. Kommunestyret.....
- E. Domstolene.....
- F. Politikere .....
- G. Mediene .....
- H. Politiet .....

[REKKEFØLGEN PÅ INSTITUSJONENE
ROTTERER]

SPM.22 Så ser vi på diskusjonen om adgang til abort. Vi har samlet noen av de standpunktene som blir hevdet i denne debatten. Hvilken av disse uttalelsene stemmer best med din egen mening?

VED BESØKSINTERVJU: VIS KORT 10

1	____	Abort bør aldri tillates.
2	____	Abort bør tillates bare hvis kvinnens liv eller helse er i fare.
3	____	Abort bør tillates hvis kvinnen på grunn av personlige forhold har meget vanskelig for å ta seg av et barn
4	____	Selvbestemt abort. Den enkelte kvinne må selv få bestemme om hun vil føde sitt barn.
8	____	VET IKKE

SPM.23 Vi har noen flere utsagn. Vi bruker igjen svaralternativene helt enig, nokså enig, nokså uenig og helt uenig.

VED BESØKSINTERVJU: VIS IGJEN KORT 1

	Helt enig 1	Nokså enig 2	BÅDE OG 3	Nokså uenig 4	Helt uenig 5	VET IKKE 8
A. For å oppmuntre innsatsviljen til den enkelte, bør vi godta større lønnsforskjeller enn i dag	10	28	8	28	25	1
B. I dårlige tider bør vi først og fremst sørge for arbeid til nordmenn	29	30	4	23	13	2
C. Vi bør tillate <u>kommersielle</u> privatskoler.....	20	29	6	23	21	1
D. Det er viktigere å bygge ut offentlige tjenester enn å sette ned skatten	41	32	7	12	6	2
E. Norge bør eksportere mer fornybar energi for å redusere utslipp av klimagasser i Europa	30	41	8	12	5	4
F. Flyktninger og innvandrere bør ha samme rett til sosialhjelp som nordmenn, selv om de ikke er norske statsborgere.....	15	25	6	28	24	2
G. Politikere og byråkrater i Oslo forstår lite av det som skjer i bygde-Norge.	32	41	8	13	3	4
H. Det er viktig at vi underskriver internasjonale avtaler selv om det begrenser norske myndigheters handlingsfrihet.....	13	39	11	25	8	3
I. Vi bør ikke akseptere mer kontroll og overvåkning, selv om dette kan gi bedre beskyttelse mot terror	17	30	7	28	17	1

CSES MODUL 4

Nå kommer vi til noen spørsmål som inngår i en større internasjonal undersøkelse. Selv om ikke alle disse spørsmålene passer like godt på norske forhold ber vi deg likevel forsøke å svare etter beste evne.

SPM.24 Vennligst oppgi om du mener det offentlige bør bruke mer eller mindre penger på hvert av de følgende områdene. Husk at "mer" kan innebære en skatteøkning, og at "mindre" kan innebære en reduksjon i tjenestetilbudet på området.

VED BESØKSINTERVJU: VIS KORT 11		Mye mer enn i dag 1	Noe mer enn i dag 2	Samme som i dag 3	Noe mindre enn i dag 4	Mye mindre enn i dag 5	VET IKKE 8
A.	Vi begynner med helse. Bør det offentlige bruke mye mer penger på helse enn i dag, noe mer enn i dag, samme som i dag, noe mindre enn i dag, eller mye mindre enn i dag?	27	52	19	1	0	1
B.	Hva med utdanning?	25	53	20	1	0	1
C.	Hva med støtte til arbeidsledige?	5	18	58	15	2	2
D.	Hva med Forsvaret?	6	20	50	18	4	2
E.	Hva med alderspensjon?	15	39	42	3	0	2
F.	Hva med næringsliv og industri?	7	34	49	8	0	3
G.	Hva med politi og rettsvesen?	20	52	25	1	0	1
H.	Hva med trygdeytelser?	6	21	54	16	2	2

SPM.25 Hvor sannsynlig er det at du vil øke din levestandard i løpet av de neste ti årene? Er det svært sannsynlig, nokså sannsynlig, nokså usannsynlig, eller svært usannsynlig?

1	18	SVÆRT SANNSYNLIG
2	43	NOKSÅ SANNSYNLIG
3	26	NOKSÅ USANNSYNLIG
4	10	SVÆRT USANNSYNLIG
8	2	VET IKKE

SPM.26 Hva mener du om den økonomiske situasjonen i Norge i dag? Vil du si at økonomien er svært god, god, verken god eller dårlig eller dårlig, dårlig eller svært dårlig?

1	49	SVÆRT GOD
2	43	GOD
3	7	VERKEN GOD ELLER DÅRLIG
4	1	DÅRLIG
5	0	SVÆRT DÅRLIG
8	1	VET IKKE

SPM.27 Vil du si at den økonomiske situasjonen her i landet i løpet av de siste 12 måneder er blitt bedre, omtrent som før eller blitt verre?

1	15	BLITT BEDRE	
3	75	OMTRENT SOM FØR	→ SPM.30
5	7	BLITT VERRE	→ SPM.29
8	3	VET IKKE	→ SPM.30

SPM.28 Vil du si mye bedre eller litt bedre?

1	22	MYE BEDRE	] → SPM.30
2	78	LITT BEDRE	
8	0	VET IKKE	

SPM.29 Vil du si mye verre eller litt verre?

1	8	MYE VERRE
2	92	LITT VERRE
8	0	VET IKKE

SPM.30 Vil du si at du og din husstand har det økonomisk bedre eller dårligere enn for et år siden?

1	31	BEDRE	
2	58	SAMME	→ SPM.33
3	9	DÅRLIGERE	→ SPM.32
8	1	VET IKKE	→ SPM.33

SPM.31 Er det mye bedre eller litt bedre?

1	21	MYE BEDRE	] → SPM.33
2	79	LITT BEDRE	
8	0	VET IKKE	

SPM.32 Er det mye dårligere eller litt dårligere?

1	23	MYE DÅRLIGERE
2	77	LITT DÅRLIGERE
8	0	VET IKKE

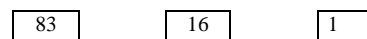
SPM.33 Hvor sannsynlig eller usannsynlig tror du det er at inntekten i din husholdning blir betydelig reduert i løpet av de neste tolv månedene? Er det svært sannsynlig, nokså sannsynlig, nokså usannsynlig, eller svært usannsynlig?

1	3		SVÆRT SANNSYNLIG
2	9	NOKSÅ SANNSYNLIG	
4	41	NOKSÅ USANNSYNLIG	
5	44	SVÆRT USANNSYNLIG	
8	2	VET IKKE	

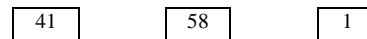
SPM.34

JA   NEI   VET IKKE
1   2   8

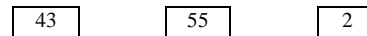
A. Eier du eller et medlem av din husholdning en bolig – for eksempel et hus eller en leilighet?

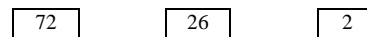
B. Eier du eller et medlem av din husholdning et firma, en eiendom/tomt, en gård eller buskap?

C. Eier du eller et medlem av din husholdning aksjer eller verdipapirer?

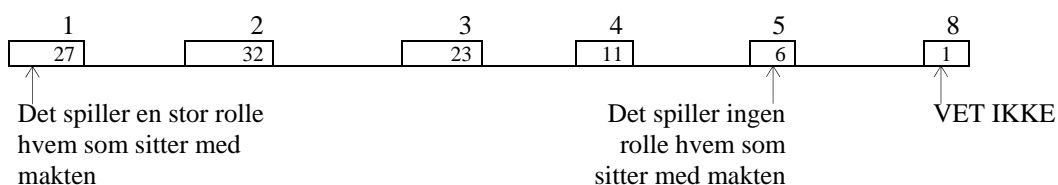

D. Har du eller et medlem av din husholdning oppsparte midler?

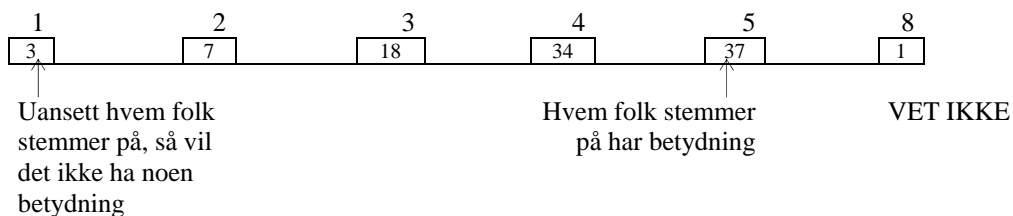
SPM.35 Noen hevder at det spiller en stor rolle hvem som sitter med makten. Andre hevder at det ikke spiller noen rolle hvem som sitter med makten. Hvis du bruker skalaen på kortet, der 1 betyr at det spiller en stor rolle hvem som sitter med makten og 5 betyr at det ikke spiller noen rolle hvem som sitter med makten, hvor vil du plassere deg selv?

VED BESØKSINTERVJU: VIS KORT 12

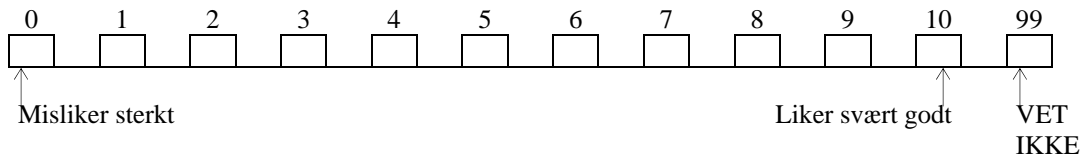
SPM.36 Noen hevder at uansett hvem folk stemmer på, så vil det ikke ha noen betydning for hva som skjer. Andre hevder at hvem folk stemmer på har betydning for hva som skjer. Hvis du bruker skalaen på kortet, der 1 betyr at uansett hvem man stemmer på, så vil det ikke ha noen betydning for hva som skjer og 5 betyr at hvem man stemmer på har betydning for det som skjer, hvor vil du plassere deg selv?

VED BESØKSINTERVJU: VIS KORT 13

SPM.37 Jeg vil gjerne vite hva du mener om de enkelte politiske partiene. Etter at jeg har lest opp navnet på et politisk parti, kan du plassere det på en skala fra 0 til 10 der 0 betyr at du sterkt misliker partiet og 10 betyr at du liker partiet svært godt.

VED BESØKSINTERVJU: VIS KORT 14

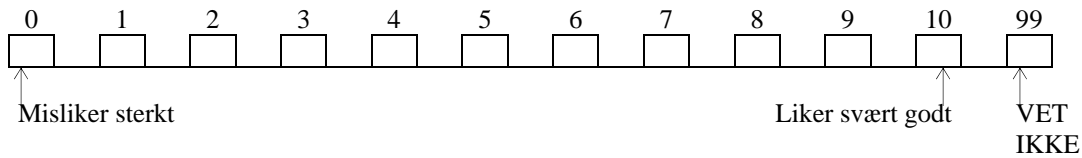

Hvor vil du plassere Kristelig Folkeparti [ROTTERER] på denne skalaen?

- A. Kristelig Folkeparti .....
- B. Venstre .....
- C. Senterpartiet .....
- D. Sosialistisk Venstreparti ..... [REKKEFØLGEN PÅ PARTIENE ROTTERER]
- E. Høyre .....
- F. Arbeiderpartiet .....
- G. Fremskrittspartiet .....
- H. Rødt.....
- I. Miljøpartiet De Grønne .....

SPM.38 Nå vil jeg gjerne vite hvor mye du liker eller misliker noen av våre politiske ledere. Etter at jeg har lest opp navnet på en politisk leder, kan du plassere han eller henne på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr at du sterkt misliker politikeren og 10 betyr at du liker politikeren svært godt. Hvis jeg nevner navnet på en politiker du ikke kjenner til eller føler du ikke vet nok om, så bare si ifra.

VED BESØKSINTERVJU: VIS IGJEN KORT 14

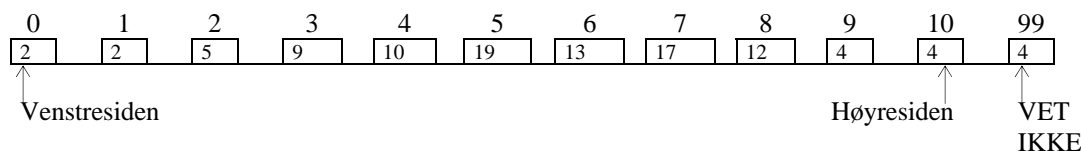
Hvor vil du plassere Knut Arild Hareide [ROTTERER] på denne skalaen?

- A. Knut Arild Hareide.....
- B. Trine Skei Grande .....
- C. Liv Signe Navarsete.....
- D. Audun Lysbakken .....
- E. Erna Solberg..... [REKKEFØLGEN PÅ PARTILEDERNE ROTTERER]
- F. Siv Jensen .....
- G. Jens Stoltenberg .....

SPM.40 Hvor vil du plassere deg selv på en skala fra 0 til 10 der 0 betyr venstresiden og 10 betyr høyresiden?

VED BESØKSINTERVJU: VIS IGJEN KORT 15

SPM.41 Alt tatt i betraktning, er du meget fornøyd, ganske fornøyd, ikke særlig fornøyd eller ikke fornøyd i det hele tatt med den måten demokratiet virker på i Norge?

1	28	
		MEGET FORNØYD
2	62	GANSKE FORNØYD
4	6	IKKE SÆRLIG FORNØYD
5	2	IKKE FORNØYD I DET HELE TATT
8	2	VET IKKE

SPM.42A Mange føler seg som tilhengere av et bestemt parti, mens andre føler seg mer ubundet av partiene. Vil du si at du i alminnelighet tenker på deg selv som en høyremann (-kvinne), en arbeiderpartimann (-kvinne), en SV-mann (-kvinne) og så videre, eller føler du deg ikke knyttet til noen av partiene?

1	1	RØDT
2	2	SOSIALISTISK VENSTREPARTI
3	19	ARBEIDERPARTIET
4	2	VENSTRE
5	2	KRISTELIG FOLKEPARTI
6	2	SENTERPARTIET
7	14	HØYRE
8	4	FREMSKRITTSPARTIET
9	1	MILJØPARTIET DE GRØNNE
10	0	ANDRE PARTIER/LISTER
30	53	IKKE KNYTTET TIL ET BESTEMT PARTI → SPM.43
99	1	VET IKKE → SPM.43

SPM.42B Betrakter du deg som sterkt overbevist tilhenger av dette partiet, eller er du ikke særlig overbevist?

1	60	STERKT OVERBEVIST
2	39	IKKE SÆRLIG OVERBEVIST
8	1	VET IKKE

SPM.43 Ble du kontaktet av et parti eller en kandidat i løpet av valgkampen?

1	27	JA	☐ ☐ → SPM.44
2	72	NEI	
8	1	VET IKKE	

	JA 1	NEI 2	VET IKKE 8
A. Ble du kontaktet direkte, altså ansikt til ansikt?	79	21	0
B. Ble du kontaktet via vanlig post?	58	42	0
C. Ble du kontaktet via tekstmelding/SMS?	19	81	0
D. Ble du kontaktet via telefon?	11	89	0
E. Ble du kontaktet via e-post?	20	80	0
F. Ble du kontaktet via sosiale medier eller andre nettbaserte medier?	20	80	0
G. Hvilket parti eller partier ble du kontaktet av?			

1	☐	RØDT
2	☐	SOSIALISTISK VENSTREPARTI
3	☐	ARBEIDERPARTIET
4	☐	VENSTRE
5	☐	KRISTELIG FOLKEPARTI
6	☐	SENERPARTIET
7	☐	HØYRE
8	☐	FREMSKRITTSPARTIET
9	☐	MILJØPARTIET DE GRØNNE
10	☐	ANDRE PARTIER/LISTER, SPESIFISER: .....
99	☐	VET IKKE

SPM.44 Forsøkte en venn, et familiemedlem, en nabo, en kollega eller en annen bekjent å overbevise deg om å stemme på et bestemt parti i løpet av valgkampen?

1	29	JA	☐ ☐ → SPM.45
2	70	NEI	
8	1	VET IKKE	

	JA 1	NEI 2	VET IKKE 8
A. Forsøkte de å overbevise deg direkte, altså ansikt til ansikt?	93	7	0
B. Forsøkte de å overbevise deg via vanlig post?	9	91	0
C. Forsøkte de å overbevise deg via tekstmelding/SMS?	9	91	0
D. Forsøkte de å overbevise deg via telefon?	11	89	0
E. Forsøkte de å overbevise deg via e-post?	6	94	0
F. Forsøkte de å overbevise deg via sosiale medier eller andre nettbaserte medier?	38	62	0

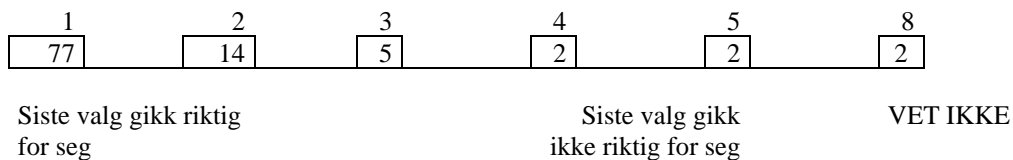
SPM.45 Meldte du deg som mottaker av informasjon fra et parti eller en kandidat via internett eller telefon før eller under valgkampen?

TIL INTERVJUER: HVIS IO NEVNER SMS, NYHETSBEV, TEKSTMELDINGER, BLOGGER, E-POST, ELLER SOSIALE MEDIER SOM FACEBOOK OG TWITTER, SÅ REGISTRER SVARRET SOM "JA".

1	5	JA
2	94	NEI
8	1	VET IKKE

CSES MODUL 4 SLUTT

SPM.46 I noen land mener folk at valgene går riktig for seg. I andre land mener folk at valgene ikke går riktig for seg. Hvis du tenker på det siste valget i Norge, hvor vil du plassere din oppfatning på skalaen fra 1 til 5 der 1 betyr at siste valg gikk riktig for seg og 5 betyr at siste valg ikke gikk riktig for seg?

SPM.47 Når du ser tilbake på valgkampen. I hvor stor grad mener du valgkampen bidro til å klargjøre forskjellene mellom partiene? Vil du si ...

1	6	I svært stor grad
2	47	I nokså stor grad
3	32	I nokså liten grad
4	10	I svært liten grad
8	5	VET IKKE

SPM.48 Hvor godt fulgte du med på valgkampen? Svært godt, nokså godt, ikke så godt, eller fulgte du ikke med i det hele tatt?

1	12	SVÆRT GODT
2	55	NOKSÅ GODT
3	24	IKKE SÅ GODT
4	8	FULGTE IKKE MED
8	1	VET IKKE

SPM.49 Hvor ofte leste du om valget på internett i forbindelse med valgkampen?

1	25	Hver dag
2	23	To til tre ganger i uka
3	15	Minst én gang i uka
4	16	Sjeldnere
5	21	Aldri
8	7	VET IKKE

SPM.50 Har du i forbindelse med valget i år hentet informasjon fra partienes hjemmesider på internett?

1	21	JA	
2	78	NEI	→ SPM.52
8	1	HUSKER IKKE / VIL IKKE SI	→ SPM.52

SPM.51 Hvilket parti eller hvilke partiers nettsider hentet du informasjon fra? IO KAN NEVNE FLERE PARTIER

- 1 RØDT
- 2 SOSIALISTISK VENSTREPARTI
- 3 ARBEIDERPARTIET
- 4 VENSTRE
- 5 KRISTELIG FOLKEPARTI
- 6 SENTERPARTIET
- 7 HØYRE
- 8 FREMSKRITTSPARTIET
- 9 MILJØPARTIET DE GRØNNE
- 10 ANDRE PARTIER/LISTER
- 99 VET IKKE

SPM.52 I tiden før valget var det mye snakk om hvilken regjering landet skulle få. Hvor viktig var dette spørsmålet for din stemmegivning? Vil du si:

1	39	Svært viktig
2	34	Nokså viktig
3	15	Ikke særlig viktig
4	10	Eller ikke viktig i det hele tatt
99	2	VET IKKE

SPM.53 Foran valget i år har det vært diskutert flere ulike regjeringsalternativer. Hvilket av de følgende alternativene foretrekker du selv? LES OM NØDVENDIG ALTERNATIVENE OM IGJEN

VED BESØKSINTERVJU: VIS IGJEN KORT 16

1	35	En regjering bestående av Sosialistisk Venstreparti, Arbeiderpartiet og Senterpartiet
2	18	En regjering bestående av Kristelig Folkeparti, Venstre, Høyre og Fremskrittspartiet
3	17	En regjering bestående av Kristelig Folkeparti, Venstre og Høyre
4	19	En regjering bestående av Høyre og Fremskrittspartiet
98	8	ANNET SPESIFISER.....
99	4	VET IKKE

SPM.54 Vi har nå hatt en flertallsregjering i åtte år, mens vi tidligere har hatt flere mindretallsregjeringer. Er Norge etter din mening best tjent med en flertallsregjering, eller en mindretallsregjering, eller har du ingen mening om dette spørsmålet?

1	<input type="text" value="54"/>	FLERTALLSREGJERING
2	<input type="text" value="14"/>	MINDRETALLSREGJERING
8	<input type="text" value="29"/>	INGEN MENING

SPM.55A Er det ett eller flere partier du overhodet ikke ønsker at skal inngå i en regjering?

1	<input type="text" value="68"/>	JA	
2	<input type="text" value="3"/>	KANSKJE, I TVIL	
3	<input type="text" value="27"/>	NEI	→ SPM.56
8	<input type="text" value="2"/>	VET IKKE	→ SPM.56

SPM.55B Hvilket parti eller hvilke partier er dette? IO KAN NEVNE FLERE PARTIER

- 1 RØDT
- 2 SOSIALISTISK VENSTREPARTI
- 3 ARBEIDERPARTIET
- 4 VENSTRE
- 5 KRISTELIG FOLKEPARTI
- 6 SENTERPARTIET
- 7 HØYRE
- 8 FREMSKRITTSPARTIET
- 9 MILJØPARTIET DE GRØNNE
- 10 ANDRE PARTIER/LISTER
- 99 VET IKKE

SPM.56 Vi har de åtte siste årene hatt en regjering bestående av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet. Hvor god jobb synes du denne regjeringen i alminnelighet har gjort? Har den gjort en...

1	<input type="text" value="7"/>	Svært god jobb
2	<input type="text" value="61"/>	God jobb
3	<input type="text" value="20"/>	HVERKEN GOD ELLER DÅRLIG
4	<input type="text" value="9"/>	Dårlig jobb
5	<input type="text" value="3"/>	Svært dårlig jobb
8	<input type="text" value="2"/>	VET IKKE

SPM.57 Er det et spesielt område der du synes at den rødgrønne regjeringen har gjort en god jobb?

TIL INTERVJUEREN: ÅPENT SPØRSMÅL. KRYSS AV DET SOM PASSER BEST I FORHOLD TIL IOs SVAR – DET ER TILLATT FOR IO. Å NEVNE FLERE OMRÅDER.

1	44	J	A	SPESIFISER:.....
2	52	N	E	I
8	4	V	E	T IKKE

SPM.58 Er det et spesielt område der du synes at den rødgrønne regjeringen har gjort en dårlig jobb?

TIL INTERVJUEREN: ÅPENT SPØRSMÅL. KRYSS AV DET SOM PASSER BEST I FORHOLD TIL IOs SVAR – DET ER TILLATT FOR IO Å NEVNE FLERE OMRÅDER.

1	59	J	A	SPESIFISER:.....
2	38	N	E	I
8	3	V	E	T IKKE

SPM.59 Har du selv eller noen i din husstand vært arbeidsledig i løpet av de fire siste årene?

1	18	J	A			
2	76	N	E	I		
3	5	I	N	G	EN SYSSELSATTE I HUSSTANDEN (PENSJONIST, TRYGDET, STUDENT)	→ SPM.61
8	1	V	E	T IKKE	→ SPM.61	

SPM.60 Frykter du eller frykter du ikke at du selv eller noen i din husstand skal bli rammet av arbeidsledighet i de nærmeste årene framover?

1	12	F	R	Y	K	T	A	R	B	E	I	D	I	G	H	E	T					
2	9	K	A	N	S	K	J	E	E	N	V	I	S	S	M	U	L	I	G	H	E	T
3	78	F	R	Y	K	T	E	R	I	K	E	A	R	B	E	I	D	I	G	H	E	T
8	1	V	E	T	I	K	K	E														

SPM.61 I de senere år er det lagt vekt på å skape likestilling mellom kvinner og menn. Vil du si at likestilling bør føres videre, er den ført langt nok, er den ført for langt, eller har du ingen mening om denne saken?

1	55	B	Ø	R	F	Ø	R	E	S				
2	30	F	Ø	R	T	L	A	N	G	T	N	O	K
3	6	F	Ø	R	T	F	O	R	L	A	N	G	
4	7	I	N	G	E	N	M	E	N	I	N	G	
8	2	V	E	T	I	K	K	E					

SPM.62 Hvor stor forskjell synes du i alminnelighet at det er mellom partiene på Stortinget, vil du si at forskjellene er meget store, ganske store, ikke særlig store eller er forskjellene meget små?

1	7	MEGET STORE
2	42	GANSKE STORE
3	42	IKKE SÆRLIG STORE
4	5	MEGET SMÅ
8	4	VET IKKE

SPM.63 Mener du at de som styrer sløser bort en stor del av de pengene vi betaler i skatt, sløser de bort noe av dem, eller sløser de bort svært lite av pengene?

1	22	EN STOR DEL
2	61	NOE
3	17	SVÆRT LITE
8	0	VET IKKE

SPM.64 Føler du det slik at de fleste norske politikere er dyktige folk som vanligvis vet hva de foretar seg, eller tror du at mange av dem har lite kjennskap til de saker de er satt til å behandle?

1	54	DE FLESTE VET HVA DE FORETAR SEG
2	40	MANGE HAR LITE KJENNSKAP TIL SAKENE
8	6	VET IKKE

SPM.65 Mener du at de fleste av våre politikere er troverdige, at politikerne stort sett er troverdige, eller at få norske politikere er troverdige?

1	17	DE FLESTE TROVERDIGE
2	65	STORT SETT TROVERDIGE
3	16	FÅ TROVERDIGE POLITIKERE
8	2	VET IKKE

SPM.66 Jeg vil igjen lese opp en del påstander om politiske spørsmål. Kan du for hver av disse påstandene si om du er helt enig, nokså enig, nokså uenig eller helt uenig?

VED BESØKSINTERVJU: VIS IGJEN KORT 1

	Helt enig 1	Nokså enig 2	BÅDE OG 3	Nokså uenig 4	Helt uenig 5	VET IKKE 8
A. Vi bør redusere den statlige kontrollen over privat næringsliv	13	33	9	30	12	4
B. For å trygge økonomisk vekst trenger vi fortsatt industriutbygging, selv om dette skulle komme i strid med naturverninteressene	17	43	9	23	5	3
C. Mange offentlige aktiviteter kunne blitt utført både bedre og billigere, hvis de ble overlatt til private.....	21	35	7	24	11	3
D. Innvandring utgjør en alvorlig trussel mot vår nasjonale egenart	15	24	6	28	23	2
E. Vi bør satse på et samfunn med mer internasjonal orientering og med mindre vekt på grenser mellom folk og land	11	34	11	30	10	4
F. Vi bør satse på et samfunn der kristne verdier spiller en større rolle	14	25	8	29	21	3
G. Globalisering er helt nødvendig for å sikre økonomisk vekst.....	19	48	11	13	4	6
H. Kriminalitet forhindres bedre med forebygging og veiledning enn med harde straffer.....	29	37	11	14	7	3
I. Foreldre bør selv bestemme fordelingen av hele fødselspermisjonen	49	27	4	11	6	3

SPM.67 La oss tenke oss to personer A og B som diskuterer et aktuelt spørsmål. Vi har stilt opp to påstander som de to kommer med.

VED BESØKSINTERVJU: VIS KORT 17

A sier:

For å unngå stigende priser og høyere renter bør vi ikke bruke mer av oljeinntektene enn det vi gjør i dag.

B sier:

For å løse aktuelle samfunnsproblemer kan vi bruke atskillig mer av oljeinntektene enn det vi gjør i dag.

Hvem av disse to er du mest enig med?

1	51	MEST ENIG MED A
2	10	ENIG MED BÅDE A OG B/KAN IKKE BESTEMME SEG
3	37	MEST ENIG MED B
8	2	VET IKKE

SPM.68 Mener du at våre trygder misbrukes i stor grad, at de misbrukes en del, eller at de misbrukes svært lite?

1	19	MISBRUKES I STOR GRAD
2	63	MISBRUKES EN DEL
3	15	MISBRUKES SVÆRT LITE
8	3	VET IKKE

SPM.69 Jeg vil igjen lese opp en del påstander om politiske spørsmål. Kan du for hver av disse påstandene si om du er helt enig, nokså enig, nokså uenig eller helt uenig?

VED BESØKSINTERVJU: VIS IGJEN KORT 1

	Helt enig	Nokså enig	BÅDE OG	Nokså uenig	Helt uenig	VET IKKE
	1	2	3	4	5	8
A. Formueskatten bør avskaffes.....	33	24	4	22	14	3
B. Klimaendringene er i hovedsak menneskeskapt.....	33	39	8	12	6	3
C. Det bør være samme mulighet til adopsjon for homofile som for heterofile.	36	23	5	15	19	2
D. På lengre sikt er det ikke mulig å opprettholde velferdsstaten på det nåværende nivå.....	13	39	8	27	10	4
E. Bruk av hasj og marihuana bør avkriminaliseres.....	8	9	2	16	63	39
F. Vi bør bygge ut flere vassdrag.....	17	34	9	24	13	4
G. Flere statlige virksomheter bør flyttes ut i distriktene....	26	46	7	14	4	3
H. Vi bør tillate aktiv dødshjelp.....	16	29	9	19	22	5
I. Folk som meg kan nok stemme, men noe annet kan vi ikke gjøre for å innvirke på politikken.....	12	22	5	34	25	3

SPM.70

Stemte du ved valget i høst?

1	79	JA	→	SPM.72
2	20	NEI	→	SPM.71
8	1	VET IKKE	→	SPM.71

STILL SPM71 TIL DE SOM IKKE HAR STEMTE I SPM70. GÅ DERETTER TIL SPM82 FOR DENNE IO.

SPM.71

La oss tenke oss at du likevel hadde stemt, hvilket parti eller partier ville du da ha stemt på?

1		RØDT	}	→	SPM.82
2		SOSIALISTISK VENSTREPARTI			
3		ARBEIDERPARTIET			
4		VENSTRE			
5		KRISTELIG FOLKEPARTI			
6		SENTERPARTIET			
7		HØYRE			
8		FREMSKRITTSPARTIET			
9		MILJØPARTIET DE GRØNNE			
10		ANDRE PARTIER/LISTER, SPESIFISER:			
20		STEMME BLANKT			
30		VIL IKKE SVARE			
99		VET IKKE			

SPM.72 Hvilket parti eller hvilken liste stemte du på?

1	1	RØDT
2	4	SOSIALISTISK VENSTREPARTI
3	25	ARBEIDERPARTIET
4	6	VENSTRE
5	5	KRISTELIG FOLKEPARTI
6	4	SENTERPARTIET
7	23	HØYRE
8	10	FREMSKRITTSPARTIET
9	2	MILJØPARTIET DE GRØNNE
10	1	ANDRE PARTIER/LISTER, SPESIFISER: .....
20	0	STEMME BLANKT
30	1	VIL IKKE SVARE
99	18	VET IKKE

SPM.73 Var det noen andre partier du også vurderte å stemme på?

1	61	JA		
2	38	NEI	—————→	SPM.76
8	0	VET IKKE	—————→	SPM.76

SPM.74 Hvilket parti eller partier er dette?
DET ER TILLATT FOR IO Å NEVNE FLERE PARTIER.

1	3	RØDT
2	10	SOSIALISTISK VENSTREPARTI
3	24	ARBEIDERPARTIET
4	19	VENSTRE
5	10	KRISTELIG FOLKEPARTI
6	7	SENTERPARTIET
7	31	HØYRE
8	14	FREMSKRITTSPARTIET
9	8	MILJØPARTIET DE GRØNNE
10	1	ANDRE PARTIER/ LISTER SPESIFISER: .....
30	1	INGEN PARTIER
99	-	VET IKKE

SPM.75 Hvor viktig var følgende grunner for at du foretrakk [PARTI X (HENTES FRA PARTI STEMTE I SPM72)]?

VED BESØKSINTERVJU: VIS KORT 18

	Veldig viktig 1	Nokså viktig 2	BÅDE OG 3	Nokså uviktig 4	Helt uviktig 5	VET IKKE 8
A. Partiet har en bedre politikk i saker som er viktige for meg. Var dette veldig viktig, nokså viktig, nokså uviktig, eller helt uviktig?.....	45	47	3	3	1	0
B. Jeg er mer enig i partiets politiske grunnsyn	36	51	4	6	2	1
C. Partiet har en dyktigere leder	40	39	4	13	4	1
D. Sikre partiet innflytelse over regjeringens politikk.....	44	47	3	5	1	0
E. STILLES BARE HVIS IO HAR SVART KRF, V, H, ELLER FRP PÅ SPM72 Sikre at landet får en ny regjering	51	37	2	8	3	0
F. STILLES BARE HVIS IO HAR SVART SV, AP, ELLER SP PÅ SPM72 Sikre flertall for en rødgrønn regjering.....	47	37	5	8	2	1
G. STILLES BARE HVIS IO HAR SVART SV, SP, V, KRF ELLER MDG PÅ SPM72 Å få partiet over sperregrensen på fire prosent	54	29	3	7	7	0
H. STILLES BARE HVIS IO HAR SVART AP, H, ELLER FRP PÅ SPM72 Sikre at partiet ble stort nok til å lede en regjering ...	50	37	2	8	2	1

SPM.76 Er det noen partier du aldri ville stemt på?

1	90	JA	
2	9	NEI	→ SPM.78
8	1	VET IKKE	→ SPM.78

SPM.77 Hvilket parti eller hvilke partier var dette?

- TIL INTERVJUEREN: FLERE KRYSS ER MULIG
1	☐	55	RØDT
2	☐	38	SOSIALISTISK VENSTREPARTI
3	☐	10	ARBEIDERPARTIET
4	☐	11	VENSTRE
5	☐	23	KRISTELIG FOLKEPARTI
6	☐	20	SENERPARTIET
7	☐	11	HØYRE
8	☐	57	FREMSKRITTSPARTIET
9	☐	21	MILJØPARTIET DE GRØNNE
10	☐	5	ANDRE PARTIER/ LISTER SPESIFISER: .....
30	☐	0	INGEN PARTIER
99	☐	0	VET IKKE

SPM.78 Noen sier det var svært lett å bestemme seg ved dette valget, mens andre synes det var svært vanskelig. Hvordan var det med deg, synes du det var ...

1	☐	42	Svært lett
2	☐	33	Nokså lett
3	☐	18	Nokså vanskelig
4	☐	7	Svært vanskelig?
8	☐	0	VET IKKE

SPM.79 Når bestemte du deg for å stemme på det partiet du valgte – var det lenge før valgkampen begynte, var det en gang under valgkampen, var det like før valgdagen, eller var det på selve valgdagen?

1	☐	54	LENGE FØR VALGKAMPEN BEGYNTE	
2	☐	22	UNDER VALGKAMPEN	
3	☐	17	LIKE FØR VALGDAGEN	
4	☐	7	PÅ SELVE VALGDAGEN	→ SPM.81
8	☐	0	VET IKKE	→ SPM.81

SPM.80 Benyttet du deg av muligheten til å forhåndsstemme, eller stemte du i et vanlig valglokale?

1	29	FORHÅNDSSTEMTE
2	71	STEMTE I ET VANLIG VALGLOKALE
8	0	VET IKKE

SPM.81 I hvilken grad opplevde du press fra familie eller venner og bekjente i forbindelse med ditt valg av parti? I svært stor grad, i nokså stor grad, i nokså liten grad, eller i svært liten grad?

1	1	I svært stor grad
2	4	I nokså stor grad
3	11	I nokså liten grad
4	83	I svært liten grad
9	1	HAR INGEN MENING

SPM.82 Og så til forrige Stortingsvalg. Hvilket parti stemte du på ved Stortingsvalget i 2009?

1	1	RØDT
2	6	SOSIALISTISK VENSTREPARTI
3	33	ARBEIDERPARTIET
4	4	VENSTRE
5	4	KRISTELIG FOLKEPARTI
6	4	SENERPARTIET
7	16	HØYRE
8	9	FREMSKRITTSPARTIET
9	0	MILJØPARTIET DE GRØNNE
10	0	ANDRE PARTIER/LISTER, SPESIFISER: .....
40	7	HADDE IKKE STEMMERETT
50	2	HADDE IKKE ANLEDNING TIL Å STEMME, F.EKS. BORTREIST
60	8	STEMTE IKKE AV ANDRE GRUNNER
70	1	STEMTE BLANKT
80	3	VIL IKKE SVARE
99	2	VET IKKE

SPM.83 Hvilken målform liker du å bruke når du skriver, bokmål eller nynorsk?

1	90	BOKMÅL/RIKSMÅL
2	8	NYNORSK/LANDSMÅL
8	2	VET IKKE

SPM.84 Hvor interessert er du i språkspørsmålet? Er du ...
MED SPRÅKSPØRSMÅLET MENES DEBATTEN OM FORHOLDET MELLOM
BOKMÅL OG NYNORSK

1	13	Meget interessert
2	36	Nokså interessert
3	50	Lite interessert
8	1	VET IKKE

SPM.85 Regner du deg som avholdsmann (-kvinne) eller smaker du alkohol fra tid til annen?

1	<input type="text" value="10"/>	AVHOLDSMANN (-KVINNE)
2	<input type="text" value="15"/>	IKKE AVHOLD, MEN MÅTEHOLD (BARE HVIS IO SELV UTTRYKKER DET)
3	<input type="text" value="74"/>	SMAKER ALKOHOL
8	<input type="text" value="1"/>	VET IKKE

SPM.86 Hvor interessert er du i avholdssaken, vil du si at du er ...

1	<input type="text" value="4"/>	Meget interessert
2	<input type="text" value="22"/>	Nokså interessert
3	<input type="text" value="73"/>	Ikke særlig interessert?
8	<input type="text" value="2"/>	VET IKKE

Så til noen spørsmål om kjennskap til partier og politikk.

SPM.87A Hvem av følgende personer var finansminister før valget i 2013? SVARALTERNATIVER LESES OPP

1	<input type="text" value="2"/>	Grete Faremo
2	<input type="text" value="9"/>	Kristin Halvorsen
3	<input type="text" value="72"/>	Sigbjørn Johnsen
4	<input type="text" value="8"/>	Trond Giske
99	<input type="text" value="10"/>	VET IKKE

SPM.87B Hvor høy er arbeidsledigheten i dag? SVARALTERNATIVER LESES OPP

1	<input type="text" value="3"/>	0-2 %
2	<input type="text" value="54"/>	2-4 %
3	<input type="text" value="26"/>	4-6 %
4	<input type="text" value="9"/>	6-8 %
99	<input type="text" value="7"/>	VET IKKE

SPM.87C Hvilket parti ble nest størst på Stortinget ved valget i høst? SVARALTERNATIVER LESES OPP

1	<input type="text" value="18"/>	Arbeiderpartiet
2	<input type="text" value="69"/>	Høyre
3	<input type="text" value="7"/>	Fremskrittspartiet
4	<input type="text" value="1"/>	Sosialistisk venstreparti
99	<input type="text" value="5"/>	VET IKKE

SPM.87D Hvem er generalsekretær i FN i dag?

- 1 Kofi Annan
- 2 Kurt Waldheim
- 50 Ban Ki-moon
- 4 Boutros Boutros-Ghali
- 99 VET IKKE

BAKGRUNNSOPPLYSNINGER

INNLEDNING: Så til slutt har vi noen spørsmål som skal gi bakgrunnsopplysninger for undersøkelsen.

BAK.1 Hva er din nåværende sivilstatus? Er du ...

1	48	Gift/registrert partner	
2	17		Samboende
3	23	Ugift	
4	3	Enke/enkemann	
5	8	Separert/skilt	
8	1	VET IKKE	

BAK.2 Har du hjemmeboende barn under 16 år, og i tilfelle hvor mange?

HVIS IO IKKE HAR HJEMMEBOENDE BARN UNDER 16 ÅR, SKRIV 00 I BOKSEN UNDER.

ANTALL BARN

BAK.3 Har du for tiden noe inntektsgivende arbeid? Arbeid på en time eller mer pr. uke skal regnes med.

SOM INNTEKTSGIVENDE ARBEID REGNER VI OGSÅ ARBEID SOM FAMILIEMEDLEM UTEN FAST AVTALT LØNN PÅ GÅRDSBRUK, I FORRETNING OG FAMILIEBEDRIFT ELLERS.

1	71	JA	
2	28	NEI	—————> BAK.5A
8	1	VET IKKE	—————> BAK.5A

BAK.4 Hvor mange timer pr. uke har du vanligvis inntektsgivende arbeid? Regn også med betalte overtidstimer og ekstraarbeid hjemme.

HVIS IO HAR STERKT VARIERENDE ARBEIDSTID PR. UKE, FØR OPP ET ANSLAG PÅ GJENNOMSNIITTLIG ARBEIDSTID PR. UKE. HVIS IO SVARER VET IKKE SPØR OM IO ALLIKEVEL KAN SI OM HAN/HUN ARBEIDER MINST 10 TIMER I UKA

TIMER PR. UKE   10 TIMER ELLER MER
 UNDER 10 TIMER

BAK 5A Betrakter du deg hovedsakelig som:

63	Yrkesaktiv	—————>	BAK.5C
10	Student eller skoleelev	—————>	BAK.15/20
21	Alderspensjonist, førtidspensjonist eller uføretrygdet	—————>	BAK.9A
2	Hjemmearbeidende	—————>	BAK.9B
2	Arbeidsledig	—————>	BAK.9B
0	Vernepliktig	—————>	BAK.15/20
1	Annet	—————>	BAK.5B

BAK.5B – ANNET Hva er din viktigste kilde til livsopphold?
SPESIFISER BAK.15/20

BAK.5C Har du oppgaver som i stor grad går ut på å lede andre medarbeideres arbeid?

1	39	JA
2	61	NEI
8	0	VET IKKE

BAK.5D Hva er hovedyrket ditt?

YRKESKODE

BAK.5E Er dette en overordnet stilling?

1	32	JA, OVERORDNET STILLING
2	67	NEI
8	0	VET IKKE

BAK.6 Arbeider du i ditt hovedyrke som ansatt, som selvstendig med leid hjelp, som selvstendig uten leid hjelp, eller som familiemedlem uten fast lønn?

1	93	ANSATT	
2	3	SELVSTENDIG MED LEID HJELP	→ BAK.15/20
3	4	SELVSTENDIG UTEN LEID HJELP	→ BAK.15/20
4	0	FAMILIEMEDLEM	
8	0	VET IKKE	→ BAK.15/20

BAK.7 Er den virksomheten du arbeider i et personlig eid firma, et aksjeselskap, en organisasjon, kommunal, fylkeskommunal eller statlig virksomhet?

1	5	PERSONLIG EID FIRMA
2	49	AKSJESELSKAP
3	5	ORGANISASJON/STIFTELSE
4	24	KOMMUNAL VIRKSOMHET
5	3	FYLKESKOMMUNAL VIRKSOMHET
6	14	STATLIG VIRKSOMHET
8	1	VET IKKE

BAK.8 Hvis du mistet jobben, hvor lett eller vanskelig hadde det vært å finne en ny jobb i løpet av de neste tolv månedene? Veldig lett, nokså lett, nokså vanskelig, eller veldig vanskelig?

1	36	VELDIG LETT
2	42	NOKSÅ LETT
3	15	NOKSÅ VANSKELIG
4	7	VELDIG VANSKELIG
8	1	VET IKKE

BAK 9A/BAK 9B STILLES TIL PERSONER SOM IKKE REGNER SEG SOM YRKESAKTIVE ELLER IKKE ER STUDENTER/SKOLEELEVER/VERNEPLIKTIGE. ANDRE GÅR TIL BAK.15/20.

BAK.9A Hadde du selv inntektsgivende arbeid inntil det tidspunkt da du begynte å motta pensjon/trygd?

1	80	JA		
2	19	NEI	—————>	BAK.15/20
8	1	VET IKKE	—————>	BAK.15/20

BAK.9B Har du hatt inntektsgivende arbeid tidligere?

1	87	JA		
2	13	NEI	—————>	BAK.15/20
8	0	VET IKKE	—————>	BAK.15/20

BAK.10A Hadde du oppgaver som i stor grad gikk ut på å lede andre medarbeideres arbeid?

1	37	JA		
2	63	NEI		
8	0	VET IKKE		

BAK.10B Hva var ditt siste hovedyrke?

YRKESKODE

BAK.11 Hvor mange timer arbeidet du vanligvis pr. uke i dette yrket?

HVIS IO HADDE STERKT VARIERENDE ARBEIDSTID PR. UKE, FØR OPP ET ANSLAG PÅ GJENNOMSNIITTLIG ARBEIDSTID PR. UKE

TIMER PR. UKE

BAK.12 Arbeidet du i ditt hovedyrke som ansatt, som selvstendig med leid hjelp eller som selvstendig uten leid hjelp?

1	88	ANSATT		
2	6	SELVSTENDIG MED LEID HJELP	—————>	BAK.15/20
3	5	SELVSTENDIG UTEN LEID HJELP	—————>	BAK.15/20
8	0	VET IKKE	—————>	BAK.15/20

BAK.13 Vil du si at dette er/var en overordnet stilling?

1	26	JA		
2	74	NEI		
8	0	VET IKKE		

BAK.14 Var den virksomheten du arbeidet i et personlig eid firma, et aksjeselskap, en organisasjon, kommunal, fylkeskommunal eller statlig virksomhet?

1	8	PERSONLIG EID FIRMA
2	40	AKSJESELSKAP
3	6	ORGANISASJON/STIFTELSE
4	27	KOMMUNAL VIRKSOMHET
5	6	FYLKESKOMMUNAL VIRKSOMHET
6	12	STATLIG VIRKSOMHET
8	1	VET IKKE

HVIS IO ER GIFT ELLER SAMBOER STILLES SPØRSMÅLENE 15 TIL 19, ELLERS HOPPEL DET TIL BAK.20

BAK.15 Har din ektefelle/samboer for tiden noe inntektsgivende arbeid?
SOM INNTEKTSGIVENDE ARBEID REGNER VI OGSÅ ARBEID SOM FAMILIE-MEDLEM UTEN FAST AVTALT LØNN PÅ GÅRDSBRUK, I FORRETNING OG I FAMILIEBEDRIFT ELLERS. ARBEID PÅ EN TIME ELLER MER PR. UKE SKAL REGNES MED.

1	74	JA	—————>	BAK.16
2	26	NEI	—————>	BAK.17A
8	0	VET IKKE	—————>	BAK.17A

BAK.16 Hvis din ektefelle/partner mistet jobben, hvor lett eller vanskelig hadde det vært for ham/henne å finne en ny jobb i løpet av de neste tolv månedene? Veldig lett, nokså lett, nokså vanskelig, eller veldig vanskelig?

1	36	VELDIG LETT	—————>	BAK.18A
2	44	NOKSÅ LETT	—————>	BAK.18A
4	14	NOKSÅ VANSKELIG	—————>	BAK.18A
5	5	VELDIG VANSKELIG	—————>	BAK.18A
8	1	VET IKKE	—————>	BAK.18A

BAK.17A Hva er din ektefelles/samboers viktigste gjøremål eller kilde til livsopphold?

1	6	STUDENT, SKOLEELEV	}	—————>	BAK.20
2	10	HJEMMEARBEIDENDE			
3	50	ALDERSPENSJONIST	}	—————>	BAK.17B
4	8	ARBEIDSLEDIG			
5	23	FØRTIDSPENSJONIST, ARBEIDSUFØR			
6	0	VERNEPLIKTIG	}	—————>	BAK.20
7	2	ANNET			
9	1	VET IKKE			

BAK.17B Hadde din ektefelle/samboer inntektsgivende arbeid inntil det tidspunkt da han/hun begynte å motta pensjon/trygd?

1	79	JA	—————>	
2	20	NEI	—————>	BAK.20
8	1	VET IKKE	—————>	BAK.20

BAK.18A Har/hadde han/hun oppgaver som i stor grad går/gikk ut på å lede andre medarbeideres arbeid?

1	37	JA
2	63	NEI
8	0	VET IKKE

BAK.18B Hva er/var din ektefelle/samboers hovedyrke?

YRKESKODE

BAK.18C Vil du si at stillingen din ektefelle/samboer har/hadde i dette hovedyrket er/var en overordnet stilling?

1	32	JA, OVERORDNET STILLING
2	68	NEI
8	0	VET IKKE

BAK.19 Er/var denne virksomheten et personlig eid firma, et aksjeselskap, en organisasjon, kommunal, fylkeskommunal eller statlig virksomhet

1	13	PERSONLIG EID FIRMA
2	43	AKSJESELSKAP
3	4	ORGANISASJON /STIFTELSE
4	22	KOMMUNAL VIRKSOMHET
5	4	FYLKESKOMMUNAL VIRKSOMHET
6	13	STATLIG VIRKSOMHET
8	1	VET IKKE

BAK.20 Er du medlem av noen faglig organisasjon eller organisasjon for arbeidsgivere eller annen yrkessammenslutning?

1	47	JA	
2	51	NEI	—————> BAK.23
8	2	VET IKKE	—————> BAK.23

BAK.21 Hvilken hovedsammenslutning tilhører organisasjonen?

1	52	LANDSORGANISASJONEN (LO/Fagbevegelsen)
2	13	YRKESORGANISASJONENES SENTRALFORBUND (YS)
3	12	HOVEDORGANISASJONEN FOR UNIVERSITETS OG HØYSKOLEUTDANNEDE (UNIO)
4	1	NORGES BONDELAG
5	1	NORSK BONDE- OG SMÅBRUKARLAG
6	0	NORGES FISKARLAG
7	2	NÆRINGSLIVETS HOVEDORGANISASJON (NHO)
8	8	AKADEMIKERNE
9	8	ANDRE, SPESIFISER: _____
99	3	VET IKKE

BAK.22 Er du aktivt medlem av denne organisasjonen? Med aktivt medlem mener jeg at man deltar på de fleste møtene organisasjonen holder.

1	18	JA, AKTIV
2	82	NEI, IKKE AKTIV
8	0	VET IKKE

BAK.23 Er du medlem av noen religiøs eller kristelig forening eller organisasjon?

1	9	JA
2	89	NEI
8	1	VET IKKE

BAK.24 Hvor mange ganger i løpet av den siste måneden har du ...
IKKE REGN MED DÅP, KONFIRMASJON, BRYLLUP ELLER BEGRAVELSE

	ANTALL
A. Vært til stede ved gudstjenester i kirken?	<input type="text"/>
B. Vært til stede på andre religiøse møter?	<input type="text"/>
C. Hørt på andakter og gudstjenester i radio og TV?...	<input type="text"/>

BAK.25 Betrakter du deg selv som personlig kristen?

1	31	JA
2	59	NEI
3	8	I TVIL
7	1	VIL IKKE SVARE
8	1	VET IKKE

BAK.26 Er du medlem av Den norske kirke, eller et annet trossamfunn?

1	84	JA
2	14	NEI → BAK.28
3	2	VET IKKE

BAK.27 Hvilket trossamfunn er det?

1	93	DEN NORSKE KIRKE
2	1	ROMERSK KATOLSK
3	1	FRIKIRKE
4	0	JØDISK
5	1	MUSLIMSK
6	0	HINDUISTISK
7	0	BUDDISTISK
8	4	ANNET, SPESIFISER .....
9	0	IKKE SVART

BAK.28 Hva er din høyeste fullførte utdanning?

VED BESØKSINTERVJU: VIS KORT 19

0	0	Ingen fullført utdanning
1	2	Barneskole/Folkeskole
2a	9	Ungdomsskole/Framhaldsskole/Grunnskole/Realskole, 1-årig og 2-årig utdanning etter Folkeskole og Folkehøgskole
2b	6	Videregående utdanning med en varighet på ett år
2c	10	Videregående utdanning med en varighet på to år
3a	5	Videregående avsluttende utdanning med en varighet på tre år eller mer
3b	21	Universitets- og høyskoleutdanning med en varighet på mindre enn 2 år
4	9	Påbygging til videregående utdanning, fagskole
5	6	Universitets- og høyskoleutdanning, varighet 2 år (f.eks. høyskolekandidat)
6	17	Universitets- og høyskoleutdanning, varighet 3-4 år (f.eks. bachelorgrad, Cand.Mag., lærer, sykepleier, ingeniør)
7	13	Universitets- og høyskoleutdanning, varighet mer enn 4 år (f.eks. mastergrad, hovedfag, sivilingeniør, siviløkonom)
8	1	Doktorgrad/forskerutdanning
99	2	VIL IKKE SVARE

BAK. 29 Hvor stor var husholdningens samlede brutto inntekt i 2012? Med brutto inntekt mener vi samlet inntekt før eventuelle fradragposter og skatt. Rund av til nærmeste 1.000 kroner.

HAR IO PROBLEMER MED Å SVARE, BE OM SVAR I NÆRMESTE 10.000 KRONER. HVIS INGEN INNTEKT, MARKER MED 0. NB: FOR EKTEFELLER/SAMBOERE SKAL SUMMEN AV INNTEKTENE OPPGIS. HVIS IO IKKE HAR EGEN INNTEKT, OPPGIS EKTEFELLENS/SAMBORENE'S INNTEKT.

KRONER

VIL IKKE SVARE

BAK.30A Er du født i Norge? Hvis nei, i hvilket land?

1	93	JA
2	6	NEI SPESIFISER:.....
8	1	VET IKKE

BAK.30B Er begge dine foreldre født i Norge? Hvis nei, i hvilket eller hvilke land?

1	89	JA
2	9	NEI SPESIFISER: .....
8	2	VET IKKE

Vedlegg C: Informasjonsbrev

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway

T

Oslo, september 2013
Saksbehandler: Maria Høstmark
Telefon 800 83 028 (kl 08-15.00)
Avdeling for datafangst og metode

Valgundersøkelsen 2013

En av våre intervjuere vil om kort tid kontakte deg for å avtale tid for intervju i forbindelse med årets Valgundersøkelse. Enten du stemte ved valget eller ikke, håper vi at du vil benytte denne anledningen til å si din mening om valgkampen, politikerne og hvilke saker som var viktigst for deg.

Statistisk sentralbyrå (SSB) og Institutt for samfunnsforskning (ISF) ved Bernt Aardal gjennomfører undersøkelsen for å få vite mer om hvilke saker som ble avgjørende for valget, og hva som førte til om folk stemte eller ikke. I rapportene fra undersøkelsen vil det ikke være mulig å tilbakeføre opplysningene til enkeltpersoner.

Du er en av 3 200 som er trukket ut tilfeldig fra folkeregisteret til å delta, og vi kan ikke erstatte deg med en annen. Deltakelsen er frivillig, men din deltakelse vil være med på å sikre gode og pålitelige resultater. Du kan når som helst trekke deg fra undersøkelsen og kreve opplysningene slettet.

Undersøkelsen gjennomføres i henhold til statistikkloven og personopplysningsloven, og intervjueren og andre i SSB har taushetsplikt. Det vil aldri bli kjent utenfor SSB hvem som har deltatt eller hva enkeltpersoner har svart på spørsmålene. For å gjøre skjemaet kortere og for å få bedre utbytte av informasjonen vi samler inn, vil vi koble svarene med opplysninger om valgdeltakelse fra kommunenes manntall. Innen utgangen av 2014 vil vi fjerne alle navn og adresser fra datamaterialet og erstatte fødselsnummeret med et kodenummer. Fordi vi ønsker å kontakte deg igjen ved neste stortingsvalg oppbevarer vi fødselsnummeret ditt, men helt atskilt fra svarene du har gitt. Innen utgangen av 2018 vil vi anonymisere datamaterialet slik at identifisering av den enkelte ikke er mulig. ISF vil bare motta aidentifiserte resultater der alle navn og adresser er fjernet, og de skal anonymisere materialet innen 31.12.2015. Et helt anonymt datamateriale vil gjøres tilgjengelig for internasjonal forskning. Du finner mer informasjon om undersøkelsen i vedlagte brosjyre.

Har du spørsmål om undersøkelsen kan du ringe oss på telefon **800 83 028**, eller sende en e-post til **valg2013@ssb.no**. Spørsmål vedrørende personvern kan rettes til SSB sitt personvernombud, tel 62 88 55 61 eller e-post personvernombud@ssb.no.

Med vennlig hilsen

Statistisk sentralbyrå

Elisabeth Nørgaard
fagdirektør

Institutt for samfunnsforskning

Bernt Aardal
professor, leder for valgforskningsprogrammet

Postadresse:
Postboks 8131 Dep
0033 Oslo

Besøksadresse:
Kongens gate 6, Oslo
Oterveien 23, Kongsvinger

www.ssb.no
ssb@ssb.no

Org.nr.: NO 971 526 920 MVA

Oslo, september 2013
Saksbehandler: Maria Høstmark
Telefon 800 83 028 (kl 08-15.00)
Avdeling for datafangst og metode

Valundersøkinga 2013

Ein av intervjuarane våre vil om kort tid kontakte deg for å avtale eit intervju i samband med Valundersøkinga i år. Anten du stemmer ved valet eller ikkje, vonar vi at du nyttar dette høvet til å seie meininga di om valkampen, politikarane og kva for saker som var viktigast for deg.

Statistisk sentralbyrå (SSB) og Institutt for samfunnsforskning (ISF) ved Bernt Aardal gjennomfører undersøkinga for å finne ut meir om kva for saker som vart avgjerande for valet, og kva som avgjorde om folk stemte eller ikkje. I rapportane frå undersøkinga vil det ikkje vere mogeleg å føre opplysningane tilbake til enkeltpersonar.

Du er ein av 3 200 som er tilfeldig trekt ut frå folkeregisteret til å delta, og vi kan ikkje erstatte deg med ein annan. Deltakinga er frivillig, men deltakinga di vil vere med på å sikre gode og pålitelege resultat. Du kan når som helst trekkje deg frå undersøkinga og krevje opplysningane sletta.

Undersøkinga blir gjennomført i samsvar med statistikklova og personopplysningslova, og intervjuaren og andre i Statistisk sentralbyrå har teieplikt. Det vil aldri bli kjent utanfor Statistisk sentralbyrå kven som har delteke eller kva enkeltpersonar har svart på spørsmåla. For å gjera intervjuet kortare vil vi kopla på opplysningar om valdeltaking frå kommunane sine manntal. Innan utgangen av 2014 vil vi fjerne alle namna og adressene frå datamaterialet og erstatte fødselsnummeret med eit kodnummer. Fordi vi ønsker å kontakte deg ved neste stortingsval oppbevarer vi fødselsnummeret ditt, men heilt åtskiilt frå svara du har gitt. Innan utgangen av 2014 vil vi anonymisere datamaterialet slik at identifisering av den enkelte ikkje er mogeleg. ISF vil berre få aidentifiserte resultat der alle namna og adressene er fjerna, og de skal anonymisere materialet innan 31.12.2015. Eit heilt anonymt datamateriale vil bli tilgjengeleg for internasjonal forskning. Du finn meir informasjon om undersøkinga i brosjyren som ligg ved.

Har du spørsmål om undersøkinga kan du ringe oss på telefonnummer **800 83 028**, eller sende ein e-post til **valg2013@ssb.no**. Spørsmål som gjeld personvern kan rettast til personvernombudet i SSB, tlf. 62 88 55 61 eller e-post: personvernombud@ssb.no.

Med venleg helsing

Statistisk sentralbyrå

Elisabeth Nørgaard
fagdirektør

Institutt for samfunnsforskning

Bernt Aardal
professor, leder for valgforskningsprogrammet

Oslo, september 2013
Saksbehandler: Maria Høstmark
Telefon 800 83 028 (kl 08-15.00)
Avdeling for datafangst og metode

Valgundersøkelsen 2013

En av våre intervjuere vil om kort tid kontakte deg for å avtale tid for intervju i forbindelse med årets Valgundersøkelse. Enten du stemte ved valget eller ikke, håper vi at du vil benytte denne anledningen til å si din mening om valgkampen, politikerne og hvilke saker som var viktigst for deg.

Statistisk sentralbyrå (SSB) og Institutt for samfunnsforskning (ISF) ved Bernt Aardal gjennomfører undersøkelsen for å få vite mer om hvilke saker som ble avgjørende for valget, og hva som førte til om folk stemte eller ikke. I rapportene fra undersøkelsen vil det ikke være mulig å tilbakeføre opplysningene til enkeltpersoner.

Du er en av 3 200 som er trukket ut tilfeldig fra folkeregisteret til å delta, og vi kan ikke erstatte deg med en annen. Deltakelsen er frivillig, men din deltakelse vil være med på å sikre gode og pålitelige resultater. Du kan når som helst trekke deg fra undersøkelsen og kreve opplysningene slettet.

Undersøkelsen gjennomføres i henhold til statistikkloven og personopplysningsloven, og intervjueren og andre i SSB har taushetsplikt. Det vil aldri bli kjent utenfor SSB hvem som har deltatt eller hva enkeltpersoner har svart på spørsmålene. For å gjøre skjemaet kortere og for å få bedre utbytte av informasjonen vi samler inn, vil vi koble svarene med opplysninger om valgdeltakelse fra kommunenes manntall. For deg som var med på valgundersøkelsen i 2009, vil vi også koble på opplysninger fra den gang. Innen utgangen av 2014 vil vi anonymisere datamaterialet slik at identifisering av den enkelte ikke er mulig. ISF vil bare motta avidentifiserte resultater der alle navn og adresser er fjernet, og de skal anonymisere materialet innen 31.12.2015. Et helt anonymt datamateriale vil gjøres tilgjengelig for internasjonal forskning. Du finner mer informasjon om undersøkelsen i vedlagte brosjyre.

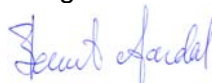
Har du spørsmål om undersøkelsen kan du ringe oss på telefon **800 83 028**, eller sende en e-post til **valg2013@ssb.no**. Spørsmål vedrørende personvern kan rettes til SSB sitt personvernombud, tel 62 88 55 61 eller e-post personvernombud@ssb.no.

Med vennlig hilsen

Statistisk sentralbyrå Institutt for samfunnsforskning

Elisabeth Nørgaard
fagdirektør professor,

Bernt Aardal
leder for valgforskningsprogrammet

Oslo, september 2013
Saksbehandler: Maria Høstmark
Telefon 800 83 028 (kl 08-15.00)
Avdeling for datafangst og metode

Valundersøkinga 2013

Ein av intervjuarane våre vil om kort tid kontakte deg for å avtale eit intervju i samband med Valundersøkinga i år. Anten du stemmer ved valet eller ikkje, vonar vi at du nyttar dette høvet til å seie meininga di om valkampen, politikarane og kva for saker som var viktigast for deg.

Statistisk sentralbyrå (SSB) og Institutt for samfunnsforskning (ISF) ved Bernt Aardal gjennomfører undersøkinga for å finne ut meir om kva for saker som vart avgjerande for valet, og kva som avgjorde om folk stemte eller ikkje. I rapportane frå undersøkinga vil det ikkje vere mogeleg å føre opplysningane tilbake til enkeltpersonar.

Du er ein av 3 200 som er tilfeldig trekt ut frå folkeregisteret til å delta, og vi kan ikkje erstatte deg med ein annan. Deltakinga er frivillig, men deltakinga di vil vere med på å sikre gode og pålitelege resultat. Du kan når som helst trekkje deg frå undersøkinga og krevje opplysningane sletta.

Undersøkinga blir gjennomført i samsvar med statistikklova og personopplysningslova, og intervjuaren og andre i SSB har teieplikt. Det vil aldri bli kjent utanfor SSB kven som har delteke eller kva enkeltpersonar har svart på spørsmåla. For å gjera intervjuet kortare vil vi kopla på opplysningar om valdeltaking frå kommunane sine manntal. For deg som var med på Valundersøkinga i 2009, vil vi òg kople på opplysningar frå den gongen Innan utgangen av 2014 vil vi anonymisere datamaterialet slik at identifisering av den enkelte ikkje er mogeleg. ISF vil berre få aidentifiserte resultat der alle namna og adressene er fjerna, og de skal anonymisere materialet innan 31.12.2015. Eit heilt anonymt datamateriale vil bli tilgjengeleg for internasjonal forskning. Du finn meir informasjon om undersøkinga i brosjyren som ligg ved.

Har du spørsmål om undersøkinga kan du ringe oss på telefonnummer **800 83 028**, eller sende ein e-post til **valg2013@ssb.no**. Spørsmål som gjeld personvern kan rettast til personvernombudet i SSB, tlf. 62 88 55 61 eller e-post: personvernombud@ssb.no.

Med venleg helsing

Statistisk sentralbyrå Institutt for samfunnsforskning

Elisabeth Nørgaard
fagdirektør professor,

Bernt Aardal
leder for valgforskningsprogrammet

T

Oslo, november 2013
Saksbehandler: Maria Høstmark
Telefon 800 83 028 (kl 08-15:45)
Avdeling for datafangst og metode

Vi ønsker å intervju deg!

Du er trukket ut til å delta i Valgundersøkelsen 2013, og vi vil kontakte deg for å avtale tid for intervju. Intervjuet kan gjennomføres på telefon.

Da vi ikke har oppnådd kontakt med deg, ønsker vi informasjon om hvilke telefonnummer vi kan nå deg på og hvilke tidspunkt som passer best for deg. Telefonnummeret du oppgir skal kun brukes i forbindelse med denne undersøkelsen.

Du kan kontakte oss:

E-post: valg2013@ssb.no
Telefon: 800 83 028
Returnere slippet nedenfor i vedlagte svarkonvolutt

Ta også kontakt dersom du har spesielle behov for tilrettelegging for å kunne delta.

For informasjon om undersøkelsen, se vedlagte informasjonsbrev og brosjyre.

Med vennlig hilsen

Maria Høstmark
seniorrådgiver

Valgundersøkelsen

Valg «IO_NR»

Telefonnummer: _____

e-post: _____

Oppgi ev. ny adresse her:

Opplysningene kan sendes i vedlagt svarkonvolutt eller i en e-post til valg2013@ssb.no

Oslo, november 2013
Saksbehandler: Maria Høstmark
Telefon 800 83 028 (kl 08-15.00)
Avdeling for datafangst og metode

Valgundersøkelsen 2013

Du har tidligere blitt kontaktet om deltakelse i valgundersøkelsen. Vi håper at tidspunktet passer deg bedre, og at du blir med når vi nå tilbyr **intervju på telefon**. Det er viktig for oss at alle som er trukket ut deltar.

En intervjuer vil kontakte deg. Du kan også kontakte oss på telefon 800 83 028 eller e-post valg2013@ssb.no

Vi trenger svar fra folk i hele landet og i alle aldersgrupper. Det er av stor betydning at personer med ulike interesser deltar, slik at vi får et riktig bilde av hvilke saker folk rundt omkring i landet er opptatt av. Utvalget er trukket slik at alle grupper er representert. Du er derfor viktig for oss, og vi har ikke muligheten til å erstatte deg med en annen.

De som allerede har blitt intervjuet forteller at det var enkelt å svare på spørsmålene og at det var en morsom erfaring.

Dersom du har spørsmål om undersøkelsen kan du ringe oss på telefonnummer 800 83 028, eller spørre intervjueren som kontakter deg. Vi viser også til tidligere brev. Gi oss beskjed dersom du ønsker å få tilsendt brev på nytt.

Med vennlig hilsen

Maria Høstmark
seniorrådgiver

Vedlegg D: Informasjonsbrosjyre

Det er skrevet en rekke bøker og artikler på bakgrunn av funnene fra valgundersøkelsene, vi kan nevne:
Aardal, Bernt (red.) (2011): Det politiske landskap. En studie av Stortingsvalget 2009, Cappelen Damm Akademisk, Oslo
Aardal, Bernt mfl. (2007). Norske Velgere. En studie av stortingsvalget i 2005. N.W. Damm & Søn

Bøkene kan lånes på biblioteket. Utdrag fra disse bøkene og andre resultater er lagt ut på, <http://www.samfunnsforskning.no/nor/ISF/Prosjekter/Paagaende-prosjekter/Stortingsvalgundersokelsene>

Ønsker du å komme i kontakt med oss?

Dersom du ønsker flere opplysninger om undersøkelsen eller om hva resultatene brukes til, kan du ringe oss gratis på 800 83 028 eller benytte e-post valg2013@ssb.no. Intervjueren som tar kontakt kan også svare på spørsmål. Spørsmål om personvern kan rettes til e-post: personvernombudet@ssb.no eller telefon 21 09 00 00.

Statistisk sentralbyrå

Statistisk sentralbyrå er Norges sentrale organ for utarbeiding og spredning av statistikk. *Avdeling for datafangst og metode* er ansvarlig for gjennomføringen av Statistisk sentralbyrå sine intervjuundersøkelser.

Institutt for samfunnsforskning

Institutt for samfunnsforskning er et av Norges mest fremtredende samfunnsvitenskaplige forskningsmiljøer. Valgforskningen i Norge har hatt sin hovedbase her i mer enn 50 år og det er etablert verdifulle tidsserier for analyser av det norske samfunn. Forskningsleder Bernt Aardal er ansvarlig for Valgundersøkelsene og Valgforskningsprogrammet.

Statistisk sentralbyrå

Avdeling for datafangst
Kongens gate 7,
Postboks 8131
Dep 0033 Oslo

www.ssb.no
Telefon: 21 09 46 67
Telefaks: 23 08 61 01

Institutt for samfunnsforskning

Postboks 3233
Elisenberg
0208 Oslo

www.samfunnsforskning.no
Telefon: 23 08 61 00
Telefaks: 23 08 61 01

Institutt for **ISF**
samfunnsforskning
Institute for Social Research

Valgundersøkelsen Valg 2013

Statistics Norway

Statistisk sentralbyrå

Foto: Siri Boquist

Du er trukket ut til å være med i **Valgundersøkelsen 2013**, en av våre viktigste kilder til hva det norske folk mener om aktuelle samfunnsspørsmål, politiske partier og årets valg. Ta godt imot intervjueren fra Statistisk sentralbyrå som om kort tid vil ringe deg!

**Du har svarene
— fortell oss hva
som er viktig for deg**

Valgundersøkelsene

Valgundersøkelser har blitt gjennomført i Norge siden stortingsvalget i 1957. Undersøkelsene er partipolitisk nøytrale og er blant de viktigste kunnskapskildene vi har om norsk politikk og demokrati.

Formålet med Valgundersøkelsen 2013 er å se på utviklingen i forhold til tidligere valg og rette søkelyset mot aktuelle tendenser i norsk politikk.

Undersøkelsen er spesiell fordi den følger de samme personene gjennom to valg. I løpet av 50 år har det blitt gjennomført over 25 000 intervju. Informasjonen som samles inn gir oss derfor et unikt og pålitelig bilde av utviklingen i det norske folks meninger om politiske spørsmål og hvorfor vi stemmer som vi gjør.

Takk til dere som var med sist!

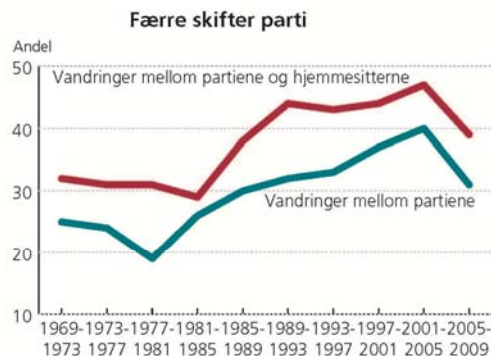
Noen av dere deltar i år for andre og siste gang. Det er av stor betydning for Valgforskningsprogrammet at dere blir med også denne gangen.

Hver enkelt som mottar brev om deltakelse i undersøkelsen danner til sammen et bilde av den voksne befolkningen i Norge. Alle representerer en større gruppe mennesker som ligner på dem selv. Vi trenger svar fra personer i alle aldre og fra hele landet. Det er spesielt viktig med svar fra personer med varierende interesse for politikk. Resultatene vil gi et skjevt bilde av situasjonen dersom personer med liten interesse for politikk eller som ikke stemmer ved valget ikke deltar. Vi kan ikke erstatte deg med en annen person.

Resultater

Over 50 år med innsamling av data har gitt oss verdifull informasjon om det norske samfunnet. Her kan du se noen resultater fra tidligere runder av Valgundersøkelsene.

Stortingsvalget 2009 viser at andelen som skiftet standpunkt fra valget i 2005 til 2009 – enten ved å skifte parti eller ved å vandre ut eller inn av hjemmesittergruppen – var på 39 prosent. Det er en nedgang i forhold til forrige valg, og innebærer at trenden med stadig økende velgervandringer ble brutt. Ved å studere dataene tilbake i tid kan vi se at velgervandringene har vært betydelig siden midten av 1980-tallet.

Kilde: Valgundersøkelsene.

Velgerne til Arbeiderpartiet og Høyre var mest lojale – 75 prosent av de som stemte på ett av disse partiene i 2005, stemte på dem igjen. Velgerne til Venstre er minst lojale – bare 30 prosent av de som stemte på Venstre i 2005, ga sin stemme til Venstre i 2009. 6 prosent var hjemmesittere ved begge valg.

Arbeiderpartiet hentet velgere fra Rødt, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, men tapte velgere til Høyre og Fremskrittspartiet. Venstre tapte velgere til Høyre og hjemmesitterne. Høyre er eneste parti som ikke har tapt velgere til andre partier eller hjemmesittere.

Vedlegg E. Postalt oppfølgings skjema

Oslo, januar 2014

Saksbehandler: Maria Høstmark

Telefon 800 83 028 (kl 08-15.00)

Avdeling for datafangst og metode

Valgundersøkelsene

Vi ber om din hjelp med noen få viktige spørsmål. Vi har tidligere kontaktet deg om Valgundersøkelsen 2013, og håper du blir med når vi denne gangen sender deg de viktigste spørsmålene fra undersøkelsen for utfylling på papir.

Spørsmålene er helt sentrale for studier av politisk utvikling over tid. Det er viktig med så mange svar som mulig.

Spørreskjemaet skal returneres innen 24. januar. Benytt vedlagte svarkonvolutt for å returnere ditt utfylte skjema.

Undersøkelsen gjennomføres i henhold til statistikkloven og personopplysningsloven, og alle i Statistisk sentralbyrå har taushetsplikt. Det vil aldri bli kjent utenfor Statistisk sentralbyrå hvem som har deltatt eller hva enkeltpersoner har svart på spørsmålene. I rapportene fra undersøkelsen vil det ikke være mulig å tilbakeføre opplysningene til enkeltpersoner.

Dersom du har spørsmål om undersøkelsen kan du kontakte oss på telefon 800 83 028, eller e-post valg2013@ssb.no. Vi viser også til tidligere brev.

Takk for hjelpen!

Med vennlig hilsen

Maria Høstmark
seniorrådgiver

Den norske valgundersøkelsen 2013

1 Kan du nevne en eller to saker som var viktig for din egen stemmegivning? Hvis du ikke stemte, er vi likt evel interessert i om det var en eller flere saker som var viktige for deg i forbindelse med høstens valg.

Sak 1:

Sak 2:

2 Stemte du ved valget i høst?

Ja

Nei

Husker ikke

→ Gå til **4**

3 Hvilket parti eller hvilken liste stemte du på?

Rødt/RV

Sosialistisk venstreparti (SV)

Arbeiderpartiet (Ap)

Venstre (V)

Kristelig folkeparti (KrF)

Senterpartiet (Sp)

Høyre (H)

Fremskrittspartiet (Frp)

Andre partier/lister, spesifiser:

Stemte blankt

Vil ikke svare

Husker ikke

4 De fire siste årene før stortingsvalget har vi hatt en regjering bestående av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet. Hvor god jobb synes du denne regjeringen i alminnelighet har gjort?

Har den gjort en...

Svært god jobb

God jobb

Verken god eller dårlig

Dårlig jobb

Svært dårlig jobb

Vet ikke

Takk for hjelpen!

Vedlegg F: Instruks

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway

Valgundersøkelsen 2013

Produktnummer 0997-0

Instruks

Orientering og veiledning for intervjuere

INNHold

1. Orientering om undersøkelsen.....	80
1.1 Hva handler denne undersøkelsen om?	80
1.2 Mål for undersøkelsen	80
2. Gjennomføring av undersøkelsen.....	81
2.1 Planlegging av arbeidet	81
2.2 Utvalg.....	81
2.3 Innsamlingsmetode: besøksintervju	81
2.4 Intervjutid.....	82
2.5 Innsamlingsperiode	82
2.6 IO-brev og brosjyre	82
2.7 Informasjon om IO	82
2.8 Tilbakemeldinger på skjema.....	82
2.9 Hva skjer med dataene – kobling med data, anonymisering, sletting.....	82
3. Generelt om skjema	83
3.1 Første kontakt med IO og innledningstekst.....	83
3.2 Frafall og avgang.....	83
3.3 Instruks til enkelte spørsmål.....	84
4. IO-brev.....	86

Programmering:	Solveig Myklestad	21 09 49 92
Programmering:	Trond Båshus	21 09 43 35
Utvalgstrekking:	Thore Nafstad-Bakke	21 09 49 80
Planlegger:	Maria Høstmark	21 09 48 61

Egen e-post adresse for undersøkelsen: valg2013@ssb.no

1. Orientering om undersøkelsen

Valgundersøkelsen 2013 gjennomføres sammen med Institutt for samfunnsforskning (ISF) og er finansiert av Kommunal- og regionaldepartementet. Forskningsleder Bernt Aardal er faglig ansvarlig for undersøkelsen hos ISF.

1.1 Hva handler denne undersøkelsen om?

Valgundersøkelsen 2013 gjennomføres i etterkant av Stortingsvalget 2139. Målet med undersøkelsen er å få kunnskap om folks deltakelse og kaste lys over årsaker til valgets utfall. Vi er interessert i folks meninger om politiske spørsmål. Aktuelle saker som privatskoler og lov og orden spørres det også om. Valgundersøkelsene inngår i et internasjonalt samarbeid. Dermed blir det mulig å sammenligne hvordan demokratiet fungerer i ulike deler av verden. Det er også ønskelig å sammenligne resultatene fra denne undersøkelsen med resultater fra de tidligere Valgundersøkelsene.

Valgforskningsprogrammet

Valgforskningsprogrammet ble startet opp i 1957 av Henry Valen og Stein Rokkan ved Institutt for samfunnsforskning (ISF) i Oslo. Samme år ble Valgundersøkelsen, som er en helt sentral del i dette programmet, gjennomført for første gang. Valgundersøkelsene er blitt gjennomført ved hvert Stortingsvalg siden 1957. Valgprogrammet gir oss en unik tidsserie med kunnskap om norsk politikk. Statistisk sentralbyrå fikk undersøkelsen i 1977, og gjennomfører den nå for tiende gang på rad.

For oss i Statistisk sentralbyrå er dette en **undersøkelse av stor betydning**, og vi ønsker å videreføre arbeidet på en best mulig måte. Først og fremst fordi den er en av de viktigste kildene til kunnskap om norsk politikk og norske velgere, men også fordi den er en del av et av de eldste forskningsprogram i norsk samfunnsvitenskap.

1.2 Mål for undersøkelsen

Kvalitet

Vi har tre viktige mål:

- Gjennomføring av flest mulig intervju så nært opptil valgdagen som mulig.
- Høy besøksandel
- 60 % oppslutning.

Den ordinære datafangsten gjennomføres over 9 uker og avsluttes 9. november. I løpet av denne tiden skal alle tildelte IO bli kontaktet og besøksintervju gjennomføres. IO i Oslo kontaktes fra Cati i Oslo. IO ellers i landet tildeles det lokale intervjukorpset.

Oppfølgingsperioden benyttes til rekontakt og intervjuing i områder hvor det ikke er bosatt intervjuere.

Milepæler i datafangsten:

- 900 intervju innen 5. oktober.
- 1 600 intervju og alle IO kontaktet innen 9. november.
- 1 900 intervju innen 14. desember

Vi holder dere orientert underveis hvordan dere ligger an i forhold til målsettingen.

Les mer om planlegging av undersøkelsen i avsnitt 2.1.

Annet

Som intervjuer er det viktig at du bruker den kunnskapen du har om undersøkelsens formål for å motivere IO. Valgundersøkelsene er en av våre viktigste kilder om norsk politikk og demokrati. Undersøkelsen gir viktig kunnskap om utvikling mellom valg og aktuelle tendenser i norsk politikk. Dataene benyttes til forskning, undervisning og folkeopplysning. Derfor er det viktig at så mange som mulig deltar og bidrar til at kunnskapen blir så riktig som mulig. De som har blitt trukket ut til å delta har dermed en unik anledning til å bidra til mer og bedre kunnskap om de politiske holdningene i befolkningen.

Det er viktig å få svar fra personer med varierende interesse for politikk. Dette argumentet kan være nyttig overfor IO som mener de har lite å bidra med pga lite politisk engasjement. Overfor denne gruppen må dere vektlegge at vi vil få et skjevt bilde av virkeligheten dersom de ikke blir med.

2. Gjennomføring av undersøkelsen

2.1 Planlegging av arbeidet

Det er viktig å komme i gang med planlegging, avtaler og helst intervjuing den første uken. Dere må planlegge for ferdigstilling av alle tildelte IO innen 9. november.

Besøk på adressen

Vi ønsker å øke sannsynligheten for kontakt med IO gjennom størst mulig variasjon ved kontaktforsøkene. Vi har også en regel om at hver intervjuer kun skal kontakte hvert IO fem ganger.

Det kan være gunstig å oppsøke IO man ikke har oppnådd kontakt med på telefon. Slike besøk må koordineres slik at man oppsøker flere IO i samme område samtidig. For eksempel ved å oppsøke IO på vei til eller fra avtaler om besøksintervju. Vi har egne besøkskort som skal legges igjen på adressen dersom dere allikevel ikke møter IO.

2.2 Utvalg

Utvalget til undersøkelsen består av 3 200 personer. Utvalget er trukket i henhold til utvalgsplanen. Populasjonen er norske statsborgere i alderen 18-79 år som har stemmerett ved høstens stortingsvalg. Dette medfører at alle som fyller 18 år innen utgangen av dette kalenderåret kan bli trukket til utvalget.

Utvalget settes sammen på følgende måte:

- **Panel:** Nær halyparten av utvalget er et panel bestående av ca 1 500 respondenter som også ble trukket ut til Valgundersøkelsen 2009. Dvs. både personer som ble intervjuet og personer som gikk til frafall. Disse personene utgjør det "ekte panelet". Panelet er i tillegg supplert med unge i alderen 18-21 år og innvandrere. Disse personene utgjør det vi kaller et "uekte panel" da de ikke var med i 2009.
- **Tverrsnitt:** Det resterende utvalget (1 700) har blitt trukket ut til Valgundersøkelsene for første gang i 2013. Disse personene vil utgjøre panelet for Valgundersøkelsen 2017.

2.3 Innsamlingsmetode: besøksintervju

Valgdagen er den 9. september 2013. I noen kommuner åpner valglokalene allerede 8. september. I tillegg har det vært mulig å forhåndsstemme i perioden 1. juli til 6. september. Intervjuingen starter 10. september, dagen etter selve valgdagen.

Undersøkelsen gjennomføres ved besøk hjemme hos IO eller et annet egnet sted. Vi anbefaler å tilby et nøytralt møtested, som for eksempel et bibliotek, til IO som ikke ønsker besøk hjemme. Det kan også bli aktuelt med enkelte intervju tatt over telefon. Dette gjelder særlig i tilfeller hvor IO har flyttet eller for IO i områder hvor vi mangler intervjuere. ***Da vi må holde telefonandelen på et minimum skal gjennomføring av telefonintervju alltid avtales med kontoret.***

2.4 Intervjutid

Intervjutiden er beregnet til 60 minutter.

2.5 Innsamlingsperiode

Perioden for datainnsamling er fra 10. september til 9. november 2013. Det er i tillegg planlagt oppfølging i perioden 11. november til 14. desember. Det er viktig at intervjuingen starter snarest mulig etter valget, ettersom flere av spørsmålene er nært knyttet til tanker IO har gjort seg rundt sin stemmegivning. Se også pkt 1.2.

2.6 IO-brev og brosjyre

For å unngå at personer som ikke hadde tenkt til å stemme allikevel stemmer fordi de er trukket ut til Valgundersøkelsen 2013, sendes IO-brevene ut etter valget. IO mottar også en brosjyre med informasjon om undersøkelsen.

Opplysningene dere samler inn i intervjuet behandles ulikt avhengig av om IO er i panelet eller tverrsnittet. For å kunne gi korrekt informasjon om denne behandlingen er det derfor sendt ut to ulike typer IO-brev.

Brevene er merket med P for panel og T for tverrsnitt.

2.7 Informasjon om IO

Dere får informasjon om hvilket delutvalg IO tilhører. Da kan du se om IO ble kontaktet i forbindelse med Valgundersøkelsen 2009 eller er ny i år. Husk også at panelet og tverrsnittet har fått IO brev som er ulike med hensyn til hvordan opplysninger vil bli behandlet (*se pkt 2.6*).

Om de ulike delutvalgene:

EP = Ekte Panel

NU = Nytt Utvalg

IF = Innvandrere uekte panel

UF = Unge i alderen 18-21 år tilhørende uekte panel

IF og UF er et suppleringsutvalg som vi kaller et uekte panel.

2.8 Tilbakemeldinger på skjema

Programmeringsfeil dere finner må rapporteres så fort som mulig, slik at vi kan få rettet dem. Husk at slike kommentarer ikke må legges som binders-kommentar. Disse blir lest først når undersøkelsen er avsluttet.

Andre spørsmål og kommentarer til skjema eller spørsmålsformuleringer kan dere melde under hele feltperioden. De tingene vi ikke kan endre underveis, kommenterer vi i en tilleggsinstruks hvis nødvendig. Alle kommentarer og innspill tas også med i forberedelsene til neste Valgundersøkelse.

2.9 Hva skjer med dataene – kobling med data, anonymisering, sletting

I forbindelse med Valgundersøkelsen 2013 henter vi inn opplysninger om valgdeltakelse fra kommunenes manntall. For IO som ble intervjuet i 2009, vil også opplysninger fra Valgundersøkelsen 2009

bli knyttet til svarene vi får i år. Bakgrunnen for dette er ønsket om å følge utviklingen over tid. Den som kopler resultatene vil ikke vite hvem resultatene gjelder for. Det er grupper av individer som er interessante også i denne sammenheng. **Vi er ikke interessert i hva hver enkelt svarer, men for å få opplysninger om grupper av individer må vi samle inn data fra enkeltmennesker.**

Opplysninger om utdanning og inntekt som SSB har tilgang til, benyttes for å lage en vekt som korrigerer for skjevheter.

Noen av opplysningene i undersøkelsen kan være personsensitive, da vi stiller spørsmål om politisk oppfatning. Når det gjelder spørsmålet om hvilket parti IO stemte på er det nyttig å merke seg at vi har lov til å stille spørsmålet, men at IO også selvfølgelig har lov til å nekte å svare.

Innen utgangen av 2015 vil vi fjerne alle navn og adresser fra datamaterialet, slik at identifisering av den enkelte ikke lenger er mulig. Dette informeres det om i IO-brevet.

3. Generelt om skjema

3.1 Første kontakt med IO og innledningstekst

På skjermen vil dere få opp en innledningstekst, ett mer utfyllende forslag kan være :

God kveld, mitt navn er (...intervjuers navn....) og jeg ringer fra Statistisk sentralbyrå, er det mulig å få snakke med (.....IOs navn.....)?

Vi har nylig sendt deg et brev om at du er trukket ut til å delta i Valgundersøkelsen 2009. Har du mottatt brevet? Vi vil gjerne besøke deg for å gjennomføre et intervju. Har du anledning en av de kommende dagene?

Vi vil også igjen forsikre deg om at alle svar du gir i undersøkelsen blir behandlet konfidensielt, og det vil aldri komme ut hva du har svart på noen av spørsmålene.

Dere kan selvfølgelig lage deres egen vri. Men pass på at meningsinnholdet i hele teksten kommer med. Det viktigste er at man får avtale om intervju, eventuelt at man tar intervjuet over telefon.

Skulle dere treffe IO som er vanskelig å overtale til å delta, kan følgende være nyttig i overtalelsen:

- Legg vekt på at IO er en av kun 3 200 som får anledning til å uttale seg. Dette medfører at IOs mening tillegges stor vekt.
- Vi kan ikke erstatte IO med en annen. Dersom mange ikke svarer vil resultatene bli mindre pålitelige, spesielt for den gruppen som IO tilhører (eldre, unge, kvinner, personer som ikke er interessert i politikk etc.) Dersom mange eldre, ev. unge, ikke deltar risikerer de at eldres og unges syn på mange saker ikke kommer frem, og at de kanskje tillegges mindre vekt i politikken.
- **Dersom IO signaliserer at politikk og valg er uinteressant:** Legg vekt på at det ikke betyr noe, men at IO nå kan få anledning til å uttrykke hvorfor han/hun ikke finner politikk interessant. De som ikke er interesserte er like viktige og deres meninger skal tillegges like stor vekt som de som er interesserte.
- Presiser at dette ikke er en kunnskapstest, men at IO nå kan få si hva han/hun er mest opptatt av, helt uavhengig av andre.

3.2 Frafall og avgang

Det skal alltid gis informasjon i feltet "Sps Oppflg" For frafallsårsakene 31-41 er vi helt avhengige av å få tilleggsopplysninger for å kunne utføre oppfølgingsarbeidet. Her er kodene som gjelder under frafall, avgang og overføringer:

Overføring (alternativ 2 i Innled.):

- 80 IO flyttet til annet område
- 81 Kjenner IO
- 82 Intervjuer kapasitetsproblemer, sykdom e.l.
- 83 Fjerne IO fra lista. NB! Kun etter avtale med kontoret.

Frafalls- og avgangsårsaker (alternativ 3 og 4 i Innled.):

Frafallsgrunner:

- 11 Ikke tid
- 12 IO ønsker ikke å delta
- 13 Deltar ikke av prinsipp
- 14 Andre nekter for IO
- 21 Kortvarig sykdom
- 22 Langvarig sykdom/svekkelse
- 23 Sykdom/dødsfall i IOs familie/annen uforutsett hendelse
- 24 Språkproblemer
- 31 Midlertidig fraværende pga skolegang/arbeid
- 32 Midlertidig fraværende pga ferie el. liknende
- 33 Finner ikke adressen/boligen
- 34 Ikke telefon - for kostbart/langt å reise
- 35 IO ikke å treffe av andre årsaker
- 41 Andre frafallsgrunner, spesifiser

Avgangsgrunner:

- 91 Død
- 92 Bosatt i utlandet i minst 6 måneder

Vær oppmerksom på at **personer som bor på institusjon** som oftest har stemmerett, og derfor hører med i utvalget for denne undersøkelsen.

3.3 Instruks til enkelte spørsmål

Generelt

Vær restriktiv med å bruke kategoriene ”vet ikke” og ”husker ikke”. Folk svarer av og til at de ikke vet eller ikke husker hvis de ikke vil svare. Gi alltid IO tid til å komme med et annet svar, men godta at IO likevel kan svare ”vet ikke”. Generelt er det viktig å huske på at dette er en undersøkelse der vi spør om politiske meninger og holdninger, og at dette kan oppfattes som sensitivt av enkelte. I denne undersøkelsen må man også være ekstra bevisst på at man ikke leder IO, eller presser IO til å avgi et svar.

Enkelte av dere vil sikkert også reagere på at vi ikke spør hvorvidt IO har stemt eller ikke tidligere i skjema, og føle at enkelte spørsmål blir unødvendig tunge av den grunn. Årsaken til at det er gjort slik er at vi ikke ønsker å fokusere på stemmegivningen før vi har vært gjennom en del saksspørsmål. På den måten ønsker vi å unngå at IO former svarene angående enkeltsaker alt etter hva vedkommende har stemt.

Enkelte spørsmål

De aller fleste spørsmålene i Valgundersøkelsen er enkle og greie, og trenger ingen nærmere omtale. Enkelte spørsmål kan det likevel være verdt å legge spesielt merke til:

Spm 4.

Her skal det skrives kun én sak i hvert av feltene. Dersom IO nevner flere saker, skal det altså presiseres at vi er ute etter den viktigste saken først, og så den nest viktigste. Sier IO eksempelvis skatt og

skole, skal skatt registreres som svar i 4a og skole som svar i 4b. Dersom IO sier at han eller hun ikke har stemt, si da at vi er ute etter saker som likevel var viktige for IO.

Spm 21

Med institusjoner menes ulike offentlige organer og aktører. For noen av institusjonene vil IO trolig tenke på de som innehar posisjonene for øyeblikket. Vi er først og fremst interessert i IOs tillit til institusjonen i sin alminnelighet.

Spm 42A

Noen vil oppleve dette spørsmålet som unødig langt og tungt i og med at det nevnes opp eksempler på partitilhørighet. Det er likevel viktig at dette gjøres, siden det har vist seg at svarene blir annerledes enn om man bare spør generelt om IO føler seg knyttet til et parti. Vær også nøye med at dere sier "og så videre" etter å ha nevnt eksemplene, slik at spørsmålet ikke oppfattes som ledende.

Spm 70

Vi har lov til å spørre, men IO kan nekte å svare.

Spm 87A-D

Vær svært nøye med at dere ikke gir IO noen form for hjelp på disse spørsmålene. Vær også forsiktig med å opplyse hvorvidt IO svarte feil eller riktig.

BAK 5A

Det er kun personer som oppgir at de arbeider fulltid (37,5 timer) i BAK4 som automatisk får verdi for yrkesaktiv.

BAK22-26

Historisk har spørsmål om språk, alkohol og religion vært sentrale politiske stridsspørsmål. Spørsmålene var bla viktige for dannelsen av våre politiske partier.

BAK 22

I pretesten oppdaget vi at mange ikke vet hva som menes med "språksspørsmålet". Det kan da være nødvendig å forklare at det dreier seg om debatten om de to målformene bokmål og nynorsk, hvilken stilling de skal ha, og forholdet mellom dem. Dette spørsmålet representerer en gammel konflikt i norsk politikk, og spilte blant annet en rolle i dannelsen av partiet Venstre (i 1884). Spørsmålet er ikke like aktuelt i dag, men det er likevel interessant å spørre om det for å følge utviklingen.

BAK 25

Her er vi ute etter organisasjoner eller foreninger som IO selv oppfatter som religiøse eller kristelige (Human Etisk Forbund er ikke en religiøs organisasjon).

BAK 26

Under A gjelder det vanlige om at vi ikke regner med dåp, konfirmasjon, bryllup eller begravelser, men det skal være opp til IO selv å vurdere hva som er gudstjeneste. Det betyr at dere ikke skal si noe om hvordan man skal vurdere dåp, konfirmasjon, bryllup og begravelser. IO må selv avgjøre hvorvidt det er gudstjeneste eller ikke.

Under B er vi igjen ute etter det IO selv måtte regne som religiøse møter. Når det gjelder "hørt på" i delspørsmål C, må IO også selv vurdere om han/hun har hørt på, men man trenger ikke å ha lyttet konsentrert hele tiden.

4. IO-brev

Oslo, september 2013
Saksbehandlere: Maria Høstmark
Telefon 800 83 028
Avdeling for datafangst og metode

P

Valgundersøkelsen 2013

En av våre intervjuere vil om kort tid kontakte deg for å avtale tid for intervju i forbindelse med årets Valgundersøkelse. Enten du stemte ved valget eller ikke, håper vi at du vil benytte denne anledningen til å si din mening om valgkampen, politikerne og hvilke saker som var viktigst for deg.

Statistisk sentralbyrå (SSB) og Institutt for samfunnsforskning (ISF) ved Bernt Aardal gjennomfører undersøkelsen for å få vite mer om hvilke saker som ble avgjørende for valget, og hva som førte til om folk stemte eller ikke. I rapportene fra undersøkelsen vil det ikke være mulig å tilbakeføre opplysningene til enkeltpersoner.

Du er en av 3 200 som er trukket ut tilfeldig fra folkeregisteret til å delta, og vi kan ikke erstatte deg med en annen. Deltakelsen er frivillig, men din deltakelse vil være med på å sikre gode og pålitelige resultater. Du kan når som helst trekke deg fra undersøkelsen og kreve opplysningene slettet.

Undersøkelsen gjennomføres i henhold til statistikkloven og personopplysningsloven, og intervjueren og andre i Statistisk sentralbyrå har taushetsplikt. Det vil aldri bli kjent utenfor Statistisk sentralbyrå hvem som har deltatt eller hva enkeltpersoner har svart på spørsmålene. Innen utgangen av 2014 vil vi anonymisere datamaterialet slik at identifisering av den enkelte ikke er mulig. ISF vil bare motta aidentifiserte resultater der alle navn og adresser er fjernet, og skal anonymisere materialet innen 31.12.2018. Et helt anonymt datamateriale vil gjøres tilgjengelig for internasjonal forskning.

Har du spørsmål om undersøkelsen kan du ringe oss på telefon **800 83 028**, eller sende en e-post til **valg2013@ssb.no**. Spørsmål vedrørende personvern kan rettes til SSB sitt personvernombud, tel 62 88 55 61 eller e-post personvernombud@ssb.no.

Med vennlig hilsen

Statistisk sentralbyrå

Institutt for samfunnsforskning

Hans Henrik Scheel
adm.direktør

Bernt Aardal
leder for valgforskningsprogrammet

Statistisk sentralbyrå

Postadresse:
Postboks 8131 Dep
NO-0033 Oslo

Besøksadresse:
Akersveien 26, Oslo
Oterveien 23, Kongsvinger

E-post: ssb@ssb.no
Internett: www.ssb.no
Telefon: 62 88 50 00

ISBN 978-82-537-9191-3 (elektronisk)

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway